

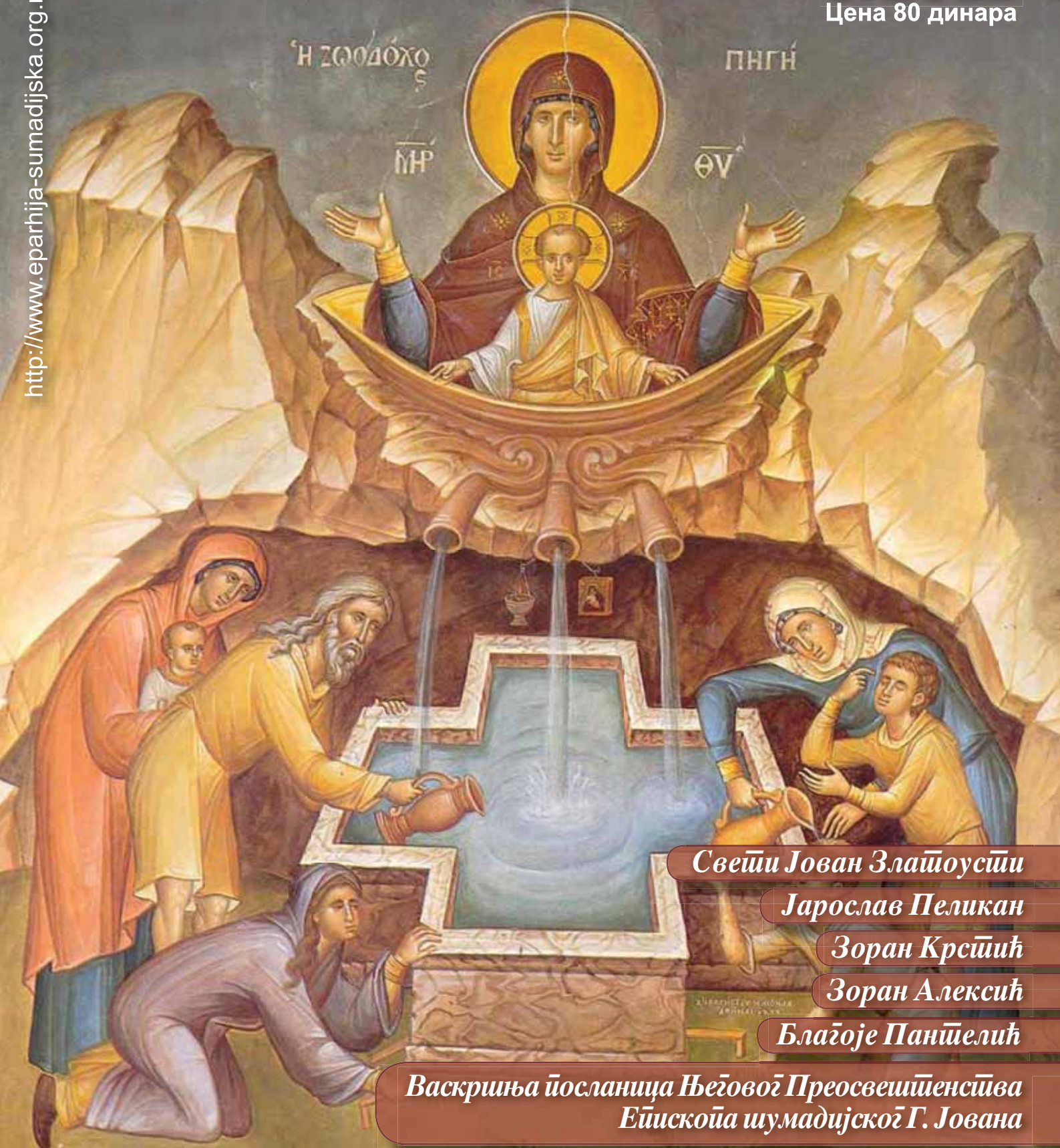
ИЗДАЊЕ ШУМАДИСКЕ ЕПАРХИЈЕ

Каленик

3/2011

Цена 80 динара

<http://www.eparhija-sumadijska.org.rs/>

Свѣти Јован Злајшоусѣи

Јарослав Пеликан

Зоран Крсѣић

Зоран Алексић

Благоје Панићелић

*Васкршња послиница Његовој Преосвешћенсѣи
Епископа шумадијског Г. Јована*

ПРАВОСЛАВНА ГИМЕРИЈА

Зураба Модебадзе, Грузија

ИЗДАЊЕ ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

Каленик

Излази са
благословом Његовог
преосвештенства
епископа шумадијског
Господина Јована

Година XXXII
Број 3, (195), 2011.

Издавач
Српска православна епархија
шумадијска

Излази
шест пута годишње

Главни и одговорни уредник
Никола Миловић, протојереј

Заменик главног и одговорног
уредника
Негослав Јованчевић

Редакција
Др Зоран Крстић, протојереј -
ставрофор
Милић Марковић, протојереј
Марко Митић, протојереј
Рајко Стефановић, протојереј
- ставрофор
Драган Икић, јереј
Небојша Младеновић, јереј
Гордана Јоцић
Владан Костадиновић

Уредништво и администрација
"Каленик"
Владимира Роловића број 1,
34000 Крагујевац,
e-mail :
n.milovic2@gmail.com

Тираж
5000 примерака

Дизајн и припрема
Дејан Манделц

Штампа
БЕОШТАМПА, Београд

271.222(497.11)
ISSN 182-6166 = Каленик
COBISS.SR - ID 50771212

9 771820 616009

Васкришња посланица Његовог Преосвешћеног Епископа Шумадијског Г. Јована	2
Свети Јован Златоусти, Беседе о светом апостолу Павлу.....	4
Јарослав Пеликан, Новозаветне посланице.....	9
Јереј Зоран Алексић, Саможртвени Јеванђеоски еџос насјрам савремене нарцисоидности.....	11
Протојереј ставрофор др Зоран Крстић, О европским вредностима.....	14
Свети Теофан Затворник, Тумачење њриче о нејраведном ујравнијељу.....	16
На Ојленцу њрослављен дан Еџархије шумадијске.....	17
Негослав Јованчевић, Истџоријалн џразника "Живоносни исџочник".....	18
Благоје Пантелић, Плужарх у ексонарџексу Јевешике цркве.....	28
Духовна музика на Балкану.....	33
Протојереј Александар Шаргунов, Трајно живоџино дело.....	37
Представљање химне "Досџојно јесџи" у црквеном сликарстџву.....	39

Из летописа Епархије шумадијске
Промене у Епархији шумадијској
Служења, приједи и посете епископа шумадијског Г. Јована
Нова издања
Дечија страна

Ј О В А Н

ПО МИЛОСТИ БОЖИЈОЈ ПРАВОСЛАВНИ ЕПИСКОП ШУМАДИЈСКИ И
АДМИНИСТРАТОР ПРАВОСЛАВНЕ ЕПАРХИЈЕ КРУШЕВАЧКЕ
СВЕШТЕНСТВУ, МОНАШТВУ И СВОМ ВЕРНОМ НАРОДУ ОВИХ БОГОМ ЧУВАНИХ
ЕПАРХИЈА, БЛАГОДАТ ВАМ И МИР ОД БОГА ОЦА, БОГА СИНА И БОГА ДУХА
СВЕТОГА УЗ СВЕРАДОСНИ ВАСКРШЊИ ПОЗДРАВ:
ХРИСТОС ВАСКРСЕ!

*Христос васкрсе из мртвих,
смрћу уништи смрт и
онима који су у гробовима живот дарова.*

вако Црква Христова пева на дан Васкрсења. Овај тропар говори да нам је Христовим Васкрсењем дарован живот вечни и да је смрт побеђена. На самом почетку Светога Писма читамо да је кроз грех Адама смрт ушла у творевину и нема тог бића коме је могуће да избегне и побегне смрти. Ни једно једино! Ко може, питамо се, решити овај проблем? Наука? Не! Зато што она каже да у свету владају природни закони који су неопходни и неизменљиви, па је и смрт неопходност. Али, наука тиме не решава проблем већ га само констатује и афирмише. Но ако је смрт неопходност, онда људски живот губи свој најдубљи смисао. По природном закону човек се рађа и умире, али по Божијем није тако: *Бог где хоће побеђује законе природе и чини шта хоће.* И тако је Христос Својим Васкрсењем победио смрт, тог највећег непријатеља човековог и даровао нам живот вечни. Отуда свако ко верује у Васкрсење Христово, може рећи са апостолом Павлом: *Где ти је, смрти, жалац? Где ти је, пакле, победа? А жалац је смрти грех, а сила је греха закон. А Богу хвала који нам даде победу кроз Господа нашега Исуса Христа* (1 Кор 15,55-58). У Адаму сви умиру а у Христу сви оживљавају. *Те, ако нема васкрсења мртвих, то ни Христос није устао. А ако Христос није устао, онда је празна проповед наша, па празна и вера наша* (1 Кор 15,13-15).

Без вере у васкрслог Господа Христа, без живота у Васкрслом Господу Христу, човек остаје у сенци смрти и остаје радионица смрти. А када човек свим срцем својим, свом душом својом, свим умом својим, свом снагом својом уђе у Христову истину, и огради себе њоме, и утврди себе у њој, и она се оплоди у њему, и срасте са њим, и постане једно са душом и вољом његовом, онда у души таквог човека

нема места за сумњу у Васкрсење, онда је душа сва Христова, сва од Њега, сва у Њему, сва у Царству Божијем, сва у Вечности, сва у правди Његовој. Онда човек постаје Божија радионица.

Кроз Адама су људи постали робови смрти. А робови смрти претварају себе у радионицу смрти. А људе, ослобођене и освећене Васкрсењем, Христос преображава у радионицу вечности и светости, у којој се изграђује живот вечни кроз мисли свете, кроз осећања света, кроз жеље свете. Зато нам је вера потребна јер њоме чекамо *васкрсење мртвих и Живот будућег века.*

Чиме ће човек показати да је данас Христов, иако јуче није био Његов? Несумњиво вером у Васкрслог Христа. А то значи новим мислима место старих, новим осећањима место старих, новим жељама место старих, једном речју: новим животом место старог, и то животом јеванђелским, богочовечанским, животом Цркве. У суштини, Црква и није друго до Божанска радионица у којој се непрестано подмлађује, освежава, окрепљује човеково осећање и сазнање личне бесмртности и бесконачности по дару Христовом. Зар молитва

не обесконачује душу сједињујући је са Богом? Зар љубав не обесмрћује душу уздижући је до Бога? Зар милосрђе, зар доброта, зар смиреност, зар праведност не обесмрћују човека, преносећи његово биће у Царство Истине Христове? Сваком јеванђелском врлином човек помало савлађује смрт у себи, док је најзад сасвим не савлада и не осигура себи бесмртност и живот вечни. А све то даровао је роду људском Богочовек Христос својим Васкрсењем. *Сва истина свих светова, сав смисао свих створења, сва радост свих бића дати су роду људском кроз васкрсење Богочовека Христа.* Зато је васкрсење Христово најсудбоноснији догађај у историји света; од њега зависи непролазна, божанска вредност не само сваког човека посебно, већ и свих људи скупа. Јер сваки човек и сви људи у Христу постају нови. *Јер ко је у Христу, нова је твар. Старо прође, гле, све ново постаде* (2 Кор 5, 17). Прође стари начин живота,

и настаде нови – јеванђелски; прође стари начин мишљења, и настаде нови – богочовечански; прође стари човек, и настаде нови – јеванђелски.

Само са свима светима, по речима апостола Павла (Еф 3, 18), може се познати чудесна тајна личности Христове, а то значи: може се истински и правилно веровати у Васкрслог Богочовека Христа. Једино живећи са свима светима у саборном јединству вере, човек може бити прави хришћанин, прави следбеник Богочовека Христа. А живот у Цркви је увек саборан, увек у заједници са свима светима. Отуда истински члан Цркве живо осећа да је једне вере са апостолима, мученицима и светитељима свих векова, да су они вечно живи, јер су веровали у Васкрсење Христово и у саборност Цркве. Отуда нема саборности мимо црквености, јер само стварно живљење у Цркви ствара у човеку осећање саборности вере, истине и живота са свима члановима свих времена.

Васкрс је празник не само радости, него и наде за сваког верника. Јер васкрсење Спаситеља јесте залог и почетак нашег васкрсења. То је оно што је заувек променило историју човечанства, оно што мења историју живота сваког верника у сваком тренутку. Васкрсење Христово је, пре свега, историјски догађај. Кад не би био историјски догађај не би од Савла, гонитеља Христовог, постао Павле, нити би мали број устрашених ученика Христових икада добио такву храброст и снагу да објављује јеванђеље живота и васкрсења, нити би икада постала Црква хришћанска. Васкрсење Христово, даље, јесте символ сваке победе добра над злом, истине над лажи, правде над неправдом, добротe над насиљем – и символ и јемство. Јер Онај који је био у стању победити смрт – сатрти жалац смрти, у стању је био, и јесте, однети победу над сваком другом немани, над сваким злом.

Још је васкрсење Христово гаранција нашег васкрсења, општег васкрсења. Пошто Христос васкрсе, васкрнућемо и ми, јер Он није победио само своју смрт него и нашу. Није васкрсао да би само Он живео после смрти, него да би и ми васкрсли и живели после смрти. Царство Његово није царство од овога света, то јест царство умирућих и умрлих, него је царство Његово царство победиоца смрти, царство живих и бесмртних.

Све што је Христово, васкрсењем Његовим потврђено је као вечно и богочовечовечно. Потврђено је и тело и дух, и учење и рад. Својим васкрсењем Он

органички сједињује небо са земљом, горње са доњим, од небеског и земаљског ствара једно недељиво Тело, богочовечански организам – Цркву (Еф 4, 8-16; Кол 1,

15-28). Црква има нову власт, благодатну и вечну. Зато Он при вазнесењу Свом храбри своје ученике да Он има сву власт на небу и на земљи: *даде ми се свака власт на небу и на земљи. Идите и научите све народе крстећи их у име Оца и Сина и Светога Духа... и ево ја сам са вама у све дане до свршетка века* (Мт 28, 18-20). Присуство Васкрслог Господа је неопходно за проповед Хришћанства, јер је Он не само пут у срца људска, и истина за срца људска, и живот за бића људска, већ и Реч којом Бог казује Себе људима.

Присуство Васкрслог Христа лишава нас очајања. Христос је увек поред нас и врло је важнио да у сваком часу нашег живота осећамо присуство Живога Бога. Он није апстракција и умишљена форма, него је стварно присутан са нама. То много помаже и кад се молимо и кад грешимо. За наш живот је од пресудне важности да схватимо и прихватимо да је Христос ту и да живи са нама. Ми људи често заборављамо на Христово присуство и зато падамо у очајање. А Он је увек ту, спреман да дође кад Га призовемо. Он стално стоји пред вратима нашег срца, а често пута се дешава да му затворимо врата и хоћемо да живимо некако тајно, мимо Њега и против Њега. Живети као да Бога нема је пут који води у очајање. Насупрот томе, присуство Божије у животу одгони очајање.

Светлост Христова просвећује све. Просвећује и осветљава свакога човека који долази на свет. Чиме? Светлошћу из гроба Господњег, светлошћу Васкрсења Христовог. Зато се у црквеној песми каже: *Христос као сунце засија из гроба, данас грану пролеће душама. Јер Христос као сунце засија из гроба и одагна мрачну зиму греха нашег.*

Нека би нас та светлост из гроба Христовог стално обасјавала и осветљавала у нама веру, наду, љубав, честитост и поштење.

Христос Васкрсе – Ваистину Васкрсе!
Ваш у Васкрслем Господу,

*Епископ шумадијски
и администратор Епархије крушевачке*

БЕСЕДЕ О СВЕТОМ АПОСТОЛУ ПАВЛУ

Објављујемо две од седам беседа о светом апостоу Павлу, које је свети Јован Златоусти изговорио у Антиохији. По неким мишљењима (Тилемон) ово је било 387. године

Беседа прва

Духовна лепота светог апостола Павла. Он је у необичној мери сјединио у себи све што је велико и добро, не само међу људима, него чак и међу анђелима. Он је имао све врлине Авеља, Ноја, Авраама, Исаака, Јакова, Мојсија, Давида, Илије и Јована Крститеља, а такође и анђела.

Не би погрешно онај ко би назвао душу Павлову баштом врлина и духовним рајем: тако је изобилно процветао благодаћу и толико је достојно благодати показао мудрољубивост душе! Пошто је постао изабрани сасуд и добро очистио себе, на њега се обилно излио дар Духа. Отуда нам је он источио дивне реке, не само четири, као рајски извор, него још многобројније, које теку свакодневно и не наводњавају земљу, него побуђују људске душе на приношење врлинских плодова. Која реч може бити довољна да би се описало његово савршенство, или који би језик био у стању да изрази достојну похвалу њему? Када су у једној души присутне све људске врлине, и при томе у изобиљу, и не само људске, него и анђелске, онда како ћемо ми наћи похвале које одговарају његовој величини? Ипак, нећемо ћутати, него ћемо због тога, и пре свега због тога, управо и говорити. У томе се и састоји највећа врста похвале, када величина врлине превазилази умеће речи. Дакле, откуда је најприкладније започети похвале? Пре свега, од тога да се покаже да је он имао врлине свих светих. У ствари, ма шта да су врлинско показали пророци, патријарси, праведници, апостоли, мученици, све ово је он имао у тако високом степену, у каквом нико од њих појединачно није располагао тим даром. Погледај: Авељ је принео жртву (Пост 4, 4) и зато се прославио; међутим, ако се представи жртва Павлова, онда ће се увидети да она толико превазилази овакву, колико небо – земљу. На коју бих вам указао, када се зна да његова жртва није једна? Он је сваки дан приносио себе на жртву, и ово приношење је савршавао двоструко – и умирући сваки дан и носећи умирање на телу своме (1 Кор 15, 31; 2 Кор 4, 10). Он се непрестано борио са опасностима, и јачао је своју вољу, и тако умртвљавао телесну природу, да се налазио ништа мање него у стању закланих жртви, ако не и више. Он није приносио овце и волове, него је себе самог двоструко прекаљивао сваки дан. Зато се и осмелио да каже: *Јер ја се већ приносим на жртву*, називајући жртвом крв своју (2 Тим 4, 6).

При том, није се задовољавао овим жртвама, него потпуно посветивши себе, принео је Богу и васељену, и копно и море, и Јеладу и варварске земље, и уопште сву земљу коју осветљава сунце; он ју је попут некакве птице сву облетео, не само обилазећи је, него

истребљујући трње грехова, сејући побожно учење, прогонећи заблуде, ширећи истину, чинећи од људи анђеле, или боље речено – чинећи људе од демона анђелима. Зато, спремајући се да оде после многих трудова и непрестаних победа својих, он је за утеху ученицима говорио: *ако се и приносим на жртву и службу вјере ваше, радујем се, и са свима вама се радујем. Исто тако се и ви радујте, и будите радосни са мном* (Флп 2, 17-18). А шта се може упоредити са овом жртвом, коју је заклао духовним мачем, и коју је принео на жртвеник, који се налази изнад небеса? Авељ је био подмукло убијен од Каина, и зато се прославио; но ја сам ти набројао мноштво смрти, онолико, колико је дана провео на делу проповеди овај блажени апостол. А ако хоћеш да знаш и о смрти која га је снашла и стварно, онда се може рећи да је Авељ пао од руке брата, коме није учинио ни увреду, ни добротинство, а Павле је био убијен од оних, које се старао да избави од безбројних зала и за које је подносио сва своја страдања. Ноје је био праведан и савршен у роду своме, и био је такав сам међу свима (Пост 6, 9). Но и Павле је био такав, сам међу свима. Први је спасао само себе са децом, а овај последњи, када је много већи потоп обухватио васељену, отргао од таласа, не помоћу ковчега склепаног од дасака, него уместо дасака саставивши посланице, не двоје, троје или петоро сродника, него

читаву васељену, која је била спремна да се погрузи у њих. А овај ковчег и није пребивао на једном месту, него је достизао и до свих крајева васељене, и од тада до сада Павле уводи све у њега, зато што је он саграђен сразмерно са бројем спасаваних и примајући и такве, који су неразумнији од бесловесних животиња, чини их подобним вишњим силама, и на тај начин надмашује онај ковчег (Нојев), који је примивши и гавране, опет пуштао гавране (Пост 8), и примивши вука, није мењао његову зверињу ђуд; а код овога је било другачије: он је примивши вукове, чинио од њих овце; примивши јастребове и орлове, отпуштао их је као голубове; одстрањујући од људске природе сваку бесловесност и зверство, унедривао је кротост духа; и до сада овај ковчег плови, и не тоне. Буре безбожничтва нису могле разбити његове даске; напротив, пловећи усред буре, укрођавао је њену жестину, и ово је врло природно, зато што његове даске нису премазане смолом и лепком, него Духом Светим. Аврааму се сви диве, зато што је он чувши: *иди из земље своје и од рода својега* (Пост 12, 1), оставио отаџбину, и кућу, и пријатеље, и сроднике, заповест Божија била је за њега све. Овоме се дивимо и ми, али шта се може упоредити са Павлом? Он је ради Исуса оставио не отаџбину, дом и сроднике, него и сами свет, тачније – презрео је небо и небо небеса, и тражио је само једно – љубав Исусову. Послушај како сам ово изражава, говорећи: *јер сам увјерен да нас ни...садашњост, ни будућност, ни висина, ни дубина, неће моћи одвојити од љубави Божије* (Рм 8, 38 – 39). Онај први је подвргавајући себе самог опасностима избавио саплеменика свога од иноплеменика; а овај није саплеменика, није три или пет градова, него је читаву васељену отргао из руку не иноплеменика, него самих демона, подвргавајући се свакодневно безбројним опасностима и сопственим смртима достављајући безбедност другима. Тамо врхунац врлине и крајњи степен мудрољубља чини приношење сина на жртву, међутим и овде ћемо наћи предност код Павла, зато што он није сина, него самога себе хиљадама пута приносио на жртву, као што сам и рекао горе. Шта је задивљујуће код Исаака? Поред много другога, нарочито његова незлобивост, због које се, откопавајући изворе и бивајући изгоњен из свог краја (Пост 26), није противио, него је трпео, видећи затрпане студенце, и стално је прелазио на друго место, не нападајући никада оне који су га вређали, него чинећи уступке и одричући се свог имања, док не би наситио њихову грамзивост. А Павле, видећи не студенце засуте камењем, него сопствено тело, није само одступао као онај, већ се и старао да оне, који су га гађали камењем, узведе

на небо; што су ови више засипали овај извор, тим више је он избијао на површину и постојано изливао воду. Писмо се диве трпљењу Исааковог сина. Но, која душа може показати трпљење Павлово? Он се није трудио 27 година, него читав живот за невесту Христову, не подносећи само дневну жегу и ноћну хладноћу, него и трпећи мноштво искушења, час бивајући бичеван, час подвргавајући се каменовању, час борећи се са зверима, час борећи се са морем, непрестано трпећи глад и хладноћу, излажући се свуда опасностима и отржући овце из ђавољих чељусти. Јосиф је био целомуден. Међутим, ја се бојим да ће

бити смешно да се због овога похвали Павле, који је себе распео за свет и не само да је на телесну лепоту, него и на све ствари гледао као што ми гледамо на прах и пепео, бивајући безосећајан према њима, као мртав према мртвоме. Марљиво кротећи природне жеље, никада није подхрањивао никакву острашћеност према било чему људском.

Сви људи су се дивили праведном Јову, и то веома оправдано: он је заиста био велики подвижник и може се равнати са самим Павлом по свом трпљењу, по чистоти живота, по исповедању Бога, по жилавој борби, по чудесној победи која је уследила после борбе. Међутим, Павле није провео само неколико месеци у таквим подвизима, већ много година, не ђубривом хранећи земљу, седећи на ђубришту, већ непрестано упадајући у саму чељуст невидљивог лава и борећи се са безбројним искушењима, био тврђи од сваког камена; и није од три или четири пријатеља трпео увреде, пљувања и грдње, него од лажне браће. Велика је била гостопримљивост Јовова и његова брига за потребите. Ни ми нећемо оповргавати ово, али налазимо да је она била толико нижа од Павлове, колико је тело ниже од душе. Што је први чинио за оне који су телесно страдали, то је овај за немоћне душом, исправљајући све који су храмали умом и били заслепљени, и облачећи наге и непристојне одећом љубомудрија; а и у односу на телесне потребе он га је толико превазилазио, колико је значајније помагати потребитима када и сам трпиш сиромаштво и глад, него ли када то чиниш од сувишка. Код првога је кућа била отворена за све придошлице, а код овога је душа била отворена за читаву васељену и примала у себе све народе. Зато је он и говорио: *вама није тијесно у нама, него вам је тијесно у срцима вашим* (2 Кор 6, 12). Јов је био милостив према сиромашним, имајући при себи безбројно мноштво оваца и волова; а Павле, немајући ништа при себи, осим тела, самим овим телом се трудио за потребите: *потребама мојим*, говорио је он, *и оних који су са мном били послужили ове руке*

моје (Дап 20, 34), то јест физичким радом је издржавао гладне и жедне. Црви и ране су причињавале Јову сурова и неиздржива мучења. То признајем и ја, али ако овоме супротставиш бичевања која је трпео Павле толико година, непрестану његову глад и наготу, окове, тамнице, опасности, замке од својих, од туђих, од властодржаца, од читаве васељене, и заједно са овим још теже, управо – жалост због оних који гину, бригу о свим црквама, ватрени немир, који је доживљавао због сваког саблажњеног, онда ћеш увидети како је душа која је ово подносила била тврђа од камена и превазилазила је чврстином и адамант и гвожђе. На тај начин, што је онај подносио телом, то је овај душом, и јаче од сваког црва је нагризала његову душу жалост због сваког који би се саблазнио. Зато је непрестано проливао потоке суза, не само дању него и ноћу, и због сваког таквог се мучио теже од жене на порођају; зато је и говорио: *дјечице моја, коју опет с муком рађам* (Гал 4, 19). Ко ме се може дивити после Јова? Свакако, Мојсију. Међутим, Павле је и њега превазишао у многоме. Много је у њему великог, а главна и највиша вредност ове свете душе састоји се у томе што је ради спасења Јудеја пристајао да буде и сам избрисан из књиге Божије (Изл 32, 32). Но, он је одлучио да погине заједно са другима, а Павле није решио да погине заједно са другима, него тако да би се други спасли, а он сам се лишио вечне славе. Први се борио са фараоном, а Павле се борио свакодневно са ђаволом; Мојсије се подвизавао за један народ, а Павле за читаву васељену, обливајући се не знојем, него крвљу уместо зноја, и исправљајући не само становништво земље, него и пустиње, не само Јеладу, него и варварске крајеве.

Затим би требало представити Исуса Навина и Самуила, и друге пророке, али да се беседа не би сувише раширила, пређимо на најглавније међу њима, јер када се он покаже вишим и од њих, онда за ово неће бити сумње и у односу на друге. Дакле, који су најглавнији?

Ко то може бити после горе поменутих, ако не Давид, и Илија, и Јован, од којих је један претеча првог, а други претеча другог доласка Господњег, и зато се називају један именом другог. Шта је изванредно у Давиду? Смиреномудрије и љубав према Богу. Међутим, ко је више, или у крајњој мери ко није мање од Павлове душе имао и једно и друго. Шта је задивљујуће у Илији? Да ли то што је затворио небо, навео глад и низвео огањ? Не, ја мислим, него то што је ревновао у Господу и био је у томе силнији од ватре. Међутим, ако погледаш на ревност Павлову, онда ћеш увидети, да он толико превазилази Илију, колико овај остале пророке. Шта се у ствари може упоредити са оним ре-

чима које је изговорио, ревнујући за славу Господњу: *желео бих да сам будем одлучен од Христа за браћу своју, сроднике моје по тијелу* (Рм 9, 3)? Зато, када су му предстојала небеса, венци и награде, није журио, него је одлагао и говорио: *али остати у тијелу потребније је вас ради* (Флп 1, 24). Зато ниједну од видљивих твари, као и од невидљивих, није сматрао довољном за изражавање његове љубави и ревности, него је тражио другу, непостојећу, да би изразио оно што је хтео и желео. Јован се хранио биљем и дивљим медом. Међутим, Павле је и усред васељене живео тако, као Јован у пустињи, не хранећи се акридама и дивљим медом, него имајући трпезу много оскуднију и чак му је недостајала и основна храна због проповедничке ревности. Јован је показао велику смелост у изобличавању Ирода, а Павле је затварао уста не једном, двојци или тројци, већ безбројном мноштву сличних њему, или боље речено, много свирепијим него што је био тај тиранин. На крају остаје да се Павле упореди са анђелима: зато оставивши земљу, узнесимо се на сводове небеске. Нека нико не сматра наше речи дрским. Ако Писмо назива анђелом Јована и свештенике, онда шта је зачуђујуће када ми упоредимо са тим силама онога ко је испред свих?

А шта је у њима велико? То што се они потпуно верно покоравају Богу, о чему и Давид са дивљењем говори: *моћни снагом, творећи реч Његову* (Пс 102, 20). Заиста, нема ничег равног овоме, иако би они били хиљадуструко безтелесни, пошто их управо и чини блаженима то што се покоравају заповестима Божијим и ни у чему се не огрешују о њих. Међутим, и у Павлу се може видети како је ово тачно сачувао: не само да је испуњавао реч Божију, него и све заповести и чак поврх заповести, као што је то и сам изразио, рекавши: *каква ми је дакле, плата? Да благовјестећи бесплатно изложим јеванђеље Христово* (1 Кор 9, 18)? Шта још пророк са дивљењем говори о анђелима? *Који чиниш Анђеле Своје духовима, и служитеље Своје пламеном огњеним* (Пс 103, 4). Но и ово се може видети у Павлу, зато што је он, као дух и ватра, обилазио читаву васељену и очишћавао земљу. Но, он још није достигао небеса. Ово и јесте чудесно, да је био такав на земљи и будући обучен у смртно тело, изједначио се са бестелесним силама. А какве осуде смо онда достојни ми, када један човек смешта у себи све врлине, а ми се не старамо да му подражавамо чак ни најмање? Дакле, помишљајући на ово, постарајмо се да се избавимо од осуде и подражавамо његовој ревности, да бисмо се удостојили да добијемо иста таква добра, благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа, Ко ме нека је слава и власт, сада и увек, и у векове векова. Амин.

Свети апостол Павле је оличавао врлину у свим њеним погледима и испуњавао је без икаквог гледања на земаљске и небеске награде. Он није избегавао страдања, него их је чак и тражио и наслађивао се њима; бринуо се за спасење свих уопште и свакога појединачно. Он је живео на земљи, као да је на небу. Он се удостојио највећих милости и најзначајних дарова благодати. Коначно, он је првенствено узор врлине, који није недоступан и свима нама.

Шта је то човек, какво је благородство наше природе и за какву је врлину способно то биће, више од свих људи показао је на себи Павле. Од оног времена када је постао апостол па до сада он громким гласом оправдава Господа, насупрот свих који Га осуђују за такво устројавање нас, подстиче на врлину, затвара бестидна уста хулитеља и показује да између анђела и људи није велика раздаљина, ако само усхтемо да будемо пажљиви према самим себи. Он није добио неку другу природу, није имао другачију душу, није живео у другом свету, него је био васпитан на истој оваквој земљи, под истим оваквим законима и обичајима, и превазишао је све људе, од њиховог постања. А где су они који говоре да је врлина тешка, а порок лак? Павле тврди супротно њима: *јер наша пролазна мала невоља, каже он, припрема нам преизобилно и неизмјерно вјечно богатство славе* (2 Кор 4, 17). А ако су лаке невоље, онда су тим већа унутрашња задовољства.

И не само да је задивљујуће што од сувишка ревности није осећао тежину трудова предузетих ради врлине, него што и овој последњој није био предан ради награде. Ми и при предстојећим наградама не издржавамо напоре ради врлине, а он ју је и без награда испуњавао и волео, и привидне препреке ка њој побеђивао са потпуном лакоћом, не изговарајући се ни слабошћу тела, ни величином дела, ни влашћу природе, нити чиме другим. Без обзира на то што је био обременен више од свих војсковођа и царева на земљи, он је ипак сваким даном јачао и са увећавањем опасности стицао нову ревност, као што је сам ово изражавао када је говорио: *што је за мном заборављам, а стремим за оним што је преда мном* (Флп 3, 13); и очекујући смрт, призивао је на учествовање у овој радости, говорећи: *исто тако се и ви радујте, и будите радосни са мном* (Флп 2, 18); и пред опасностима, увредама и свакаквом невољама, такође је ликовао, и у посланици Коринћанима је говорио: *зато сам добре воље у немоћима, у поругама, у невољама, у гоњењима* (2 Кор 12, 10). Све ово је називао оруђем правде, изражавајући да је и отуда добијао највећу корист и са свих страна био неуловљив за непријатеље. Свуда сусрећући ударце, ожалашћивања, грдње, он као да је савршавао свечани ход и подизао по читавој земљи непрекидне трофеје, одушевљавајући се и узносећи благодарност Богу: *а хвала Богу, Који нам свагда даје побједу у Христу Исусу* (2 Кор 2, 14).

Невоље и жалости због проповеди он је тражио више него ми почаст; смрт, више него ми живот, сиромаштво више него ми богатство; жалости више него други радости, и молитве за непријатеље више него ли други молитве против непријатеља. На тај начин је превраћао поредак ствари, или боље речено – ми смо га превратили, а он га је сачувао онаквим каквим га је установио Бог. Све прво је природно, а последње супротно. Ко је доказ за ово? Павле, који је био човек, али је тражио више прво неголи последње. Само је једно било страшно и опасно за њега – увредити Бога, и ништа више; за њега није било ништа друго пожељно него само да угађа Богу; не кажем: ништа од садашњег (није било за њега пожељно), него чак ништа ни и од будућег. Не говори ми о градовима, народима, царевима, војскама, оружју, богатству и власти, ово није сматрао чак ни за паучину, него замисли оно што је на небесима, и тада ћеш увидети силу његове љубави према Христу. Гајећи ову љубав, он се није дивео ни достојанству анђела, ни арханђела, и ничему другом сличном, зато што је имао у себи оно што је више од свега, љубав Христову, и са њом је сматрао себе блаженијим од свих, а без ње није желео да буде ни са Господствима, ни са Силама, ни са Властима; са овом љубављу он је више желео да буде међу последњим и кажњеним, неголи без ње међу највишим и онима који се обасипају почастима; једина казна за њега је била лишити се ове љубави: ово је била за њега геена, мучење, врхунац зла; исто као што је представљало задовољство имати је: у томе је био његов живот, мир, анђеоска садашњост, будућност, царство, обећање, врх добра.

Све што није било у вези са овим, није сматрао ни те-гобним, ни пријатним, него је презирао све видљиво као увелу траву. Властодршци и људи, који су дисали гневом, чинили су му се као комарци, а смрт, казне и безбројна мучења – дечијим играчкама, осим када је страдао због Христа: тада се и њима одушевљавао, и оковима се поносио тако као што се Нерон није поносио, имајући дијадему на глави; и у тамници је живео као на самом небу, и ране и бичевања је прихватао са већим задовољством од оних који примају награде. Волео је напоре не мање од награда, сматрајући саме трудове наградом за себе, због чега их је и називао благодаћу. Погледај: ослободити се живота у телу и бити са Христом било је за њега награда, а остајање у телу – подвиг; ипак он бира последње као претежније од првог, и говори да је оно потребније за њега. Бити одлучен од Христа било је за њега подвиг и напор, или тачније – више од подвига и труда, а бити са Христом – награда, ипак ради Христа он бира прво као претежније од последњег. Међутим, можда ће неко рећи да му је све ово било угодно ради Христа. И ја такође говорим да је њему представљало велико задовољство оно што нама причињава жалост. Али зашто говорим о опасностима и другим невољама? Он је био непрестано у невољама, зато је и говорио: *ко ослаби, а да и ја не ослабим? Ко се саблажњава, а ја да не горим* (2 Кор 11, 29)? Неко ће рећи да и у жалости има задовољства; на пример, многи, изгубивши децу и имајући слободу да плачу налазе утеху, а ако им то бране, онда западају у још већу жалост. Тако је и Павле, проливајући сузе ноћ и дан, налазио у њима утеху, зато што нико није тако плакао због сопствених невоља, као он због туђих. Шта ти мислиш да је он осећао, када је видећи да се Јудеји не спасавају, молио да сам буде лишен вишње славе да би се они спасли (Рм 9, 3)? Отуда се види да је њихово неспасавање било за њега много теже, јер да оно није било теже, он се не би молио и за лишавање небеске славе, које је сматрао лакше и утешније, и не само да га је желео, него је и овако узвикнуо: *да ми је врло жао и срце ме моје боли без престанка* (Рм 9, 2). Дакле, са чиме се може упоредити онај ко је тако рећи свакодневно плакао због свих који живе у васељени, уопште за све народе и градове, и за све појединачно? Са каквим гвозђем? Са каквим адамантом? Каквом се може назвати оваква душа? Златном или адамантовом? Она је била тврђа од сваког адаманта, скупоценија од злата и драгоценог камења; прво је превазилазио својом чврстином, а последње својом драгоценошћу. Онда, са чим се она може упоредити? Ни са чим постојећим.

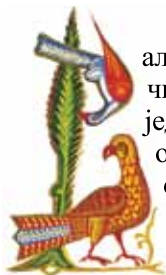
Но, зашто бих ју је упоређивао са адамантом и златом? Супростави јој сав свет и тада ћеш видети да је душа Павлова важнија од њега. У ствари, ако о онима који су се потуцали у кожусима, по пустињама и малом делу васељене, он каже: да их сав свет не беше достојан (Јевр 11, 38), онда много више ми можемо рећи о њему самом, да је он по својој вредности био раван свима. Међутим, ако га свет није вредан, онда ко га је вредан? Можда небо? Не, и оно је мало, зато што, ако је он сам небу и ономе што је на небу, предпоставио љубав Господњу, онда га много више Господ, Који га толико надмашује добротом, колико је добро више

од зла, предпоставља мноштву небеса. Он нас не воли тако као ми Њега, него толико више да се то не може изразити речима. Погледај, чега је Он удостојио Павла још пре будућег васкрсења: уздигао га је у рај, узнео на треће небо, поверио му такве тајне које се не могу препричати никоме од оних који имају људску природу; и веома оправдано, зато што је он, још идући по земљи, све чинио тако као да је живео у друштву анђела, иако свезан смртним телом, показивао је њихову чистоту и будући подвргнут онаквим невољама, старао се да не буде ни мало нижи од вишњих сила. Заиста, он је као птица летео по васељени, и као бестелесни презирао је напоре и опасности, и као већ достигавши небо, презирао је све земно, и као онај који је у дослуху са бестелесним силама, био је постојан и бодар. Иако су и анђелима често били поверавани различити народи, ипак ниједан од њих није тако устројио поверени му народ као што је Павле сву васељену. Не говори ми да Павле није био њеним устројитељем, са овим сам сагласан и ја. Међутим, ако и он сам није успевао у овоме, онда се и у таквом случају не може лиштити похвале за ово, пошто је себе учинио достојним толике благодати. Михајлу је био поверен јудејски народ, а Павлу копно и море, насељене и ненасељене земље. Ово не говорим да бих унижавао анђеле, него да бих показао да и човек може бити заједно са њима и стајати поред њих. А ради чега ово анђелима није било поверено? Ради тога да ти не би имао никаквог извињења због свог нерада, и да се не би изговарао различитошћу природе у оправдавању своје безбрижности. У ствари, зар није задивљујуће и зачуђујуће да је реч изговарана трулежним језиком прогањала смрт, опраштала грехе, исправљала повређену природу и чинила земљу небом? Зато се ја и дивим сили Божијој и ревности Павловој, по којој је он примио толику благодат и тако припремио себе. И вас саветујем да се не само дивите, него и да подражавате овом узору врлине, јер на тај начин можемо постати учесници једнаких венаца са њим. А ако се чудиш, слушајући да савршивши исто и ти можеш добити исто, онда послушај како он сам говори: *добар рат ратовах, трку заврших, вјеру одржах. Сада ме чека вијенац правде, који ће ми у онај Дан дати Господ, праведни Судија; али не само мени, него и свима који са љубављу очекују долазак Његов* (2 Тим 4, 7-8). Видиш ли, како све призива да учествују у истом? Дакле, ако свима предстоји исто, постарајмо се сви да постанемо достојни обећаних добара; при томе нећемо гледати само на величину дела његовог, него и на силу његове ревности, којом је себи стекао толику благодат, и на сродност природе, по којој је имао све исто што и ми. На тај начин ће се и веома тешко за испуњавање показати пријатно и лако за нас, и потрудивши се у ово кратко време, ми ћемо се удостојити ношења непропадљивих и бесмртних венаца, благодаћу и човекољубљем Господа нашег Исуса Христа, Које нека је слава и власт, сада и увек, и у векове векова. Амин.

са руског превео Небојша Ћосовић

НОВОЗАВЕТНЕ ПОСЛАНИЦЕ

алеко највећи број списа у Новом Завету чине Посланице, укупно њих двадесет и једна. Већина Посланица је састављена као одговор на неку посебну потребу у некој од хришћанских заједница из првог века, али једна или више њих су изгледа биле циркуларна писма намењена за неколико заједница, а можда је чак и име оне којој је упућено уметнуто па затим мењано. Више од половине Посланица је приписано апостолу Павлу, иако су у неким случајевима критичари то доводили у питање.

У Посланици Римљанима се налази најпотпуније изложење Павловог учења у односу на остале Посланице. Током историје хришћанства, нова тумачења ове Посланице су проузроковала реформаторске покрете, и то не само онај који називамо „реформацијом“ из шеснаестог века. Од приказивања универзалности људске кривице, она се креће ка учењу о оправдању које је представљено у вери Авраамовој. Апостол затим разматра нови живот који долази са оправдањем, заједно са сопственим борбама за веру. Ово разматрање га наводи да проучи на који начин ће „читав Израил бити спасен“ и да проучи Божији избор – а ово је разматрање које ће из неког разлога имати много више утицаја на различита хришћанска учења о предестинацији него на хришћански став према јудаизму. У другом делу Посланице наводе се неке конкретне личне и друштвене прилике у којима ће нови живот доћи до изражаја.

Прва Посланица Коринћанима описује неке од проблема којима су биле погођене ране хришћанске заједнице: раскол и пренаглашена речитост појединих проповедника, полни неморал, једење меса које је жртвовано идолима, дискриминација и други изгреди на Вечери Господњој, збрка због дара говорења језицима и порицање васкрсења. Насупрот свему овоме, у овој Посланици се прославља узвишена величина љубави – у тринаестом поглављу, које су, као „химну љубави“, памтили и цитирали чак и они који за себе не тврде да су наследници вере Цркве. У Другој Посланици Коринћанима такође се разматрају проблеми заједнице, али не толико детаљно. Она се већим делом састоји од одбране Павлове апостолске службе од клеветника; уз то, у њој се изражава и благодарност због великодушности коринтске заједнице.

Одбрана Павлове апостолске службе је такође главна тема Посланице Галатима, у којој се у односу на Посланицу Римљанима прави још јаснија разлика између хришћанске благе вести и јеврејског закона. Она стога представља одбрану хришћанске слободе као и опомену да се ње треба држати.

Изгледа да је и Посланица Ефесцима настала због проблема у односима између Јевреја и хришћана, али је њена тема заједница Јевреја и незнабожаца као „суграђана светих и домаћих Божијих“ у једној Цркви којој је Христос глава. У Посланици се затим та заједница примењује на морални живот хришћана,

посебно на брак и породицу.

Посланица Колошанима има много тога заједничког са Посланицом Ефесцима, и књижевни однос између ове две посланице је представљао загонетку проучаваоцима Новог Завета. Налик Посланици Ефесцима, Посланица Колошанима се усредсређује на природу Цркве као „Тела Христовог“; међутим, изгледа да је ово изазвано порицањем

црквеног става према Христу и стога долази до новог наглашавања блиске везе између Христа и Цркве, као и ширег контекста те везе, у виђењу космичког Христа у којем су садржане све ствари.

Посланица Филиплјанима је једна од Павлових личнијих посланица. Након описивања личних осећања за Цркву у Филипима у Македонији, он истиче смирење Христово као пример за чланове те Цркве и прича о сопственој вери и искуству. Он их на основу овога подстиче да испуне свој хришћански позив.

У Првој Посланици Солуњанима, налик Посланици Филиплјанима, истиче се снажан лични тон. У њој је описана историја Павловог односа са заједницом у Солуну, а затим се упућује на Христов Други Долазак као на утеху онима који су јадиковали над смрћу браће хришћана. Намена Друге Посланице Солуњанима је изгледа углавном да исправи утисак који је оставила Прва Солуњанима. Ишчекивање Другог Доласка Христовог је уздрмало заједницу, и стога писац (који за себе користи име Павле, иако многи критичари сумњају да је Павле аутор) описује неке догађаје који треба да претходе доласку Христовом, посебно успон антихриста, и закључује саветима и опоменама за уредност и марљивост.

Такозване Пастирске Посланице су написане у облику савета који апостол Павле даје двојци својих млађих сарадника, Тимотеју и Титу. Од почетка деветнаестог века, проучаваоци Светог Писма су доводили у питање Павлово ауторство. У Првој Посланици Тимотеју се Тимотеју налаже да од лажних учитеља „сачува поверени му залог“, залог вере, и да своју службу проводи у складу са Павловим смерницама, следећи Павлов пример. У Другој Посланици Тимотеју Павле га такође саветује да буде непоколебљив у сукобу са лажним учитељима, и томе су додате неке личне ноте о Павлу док се он суочава са „временом одласка“ и мучеништвом. У Посланици Филимону, Павле се

заузима за одбеглог роба Онисима и моли да господар буде благ према њему; али треба поменути – у вези са каснијом историјом ослобађања [робова – прим. прев.] – да он не налаже да Онисим буде ослобођен.

Посланица Јеврејима је у неким случајевима била приписивана Павлу, али већи број научника не тврди да ју је Павле написао, нити је рано предање сагласно са тим да он јесте аутор, нити она носи његово име. Са многим одјецима о томе како треба тумачити Танах [Тора-Невим-Кетувим – јевр. Закон-Пророци-Списи – скраћени назив за јеврејско Свето Писмо – *нап. прев.*], што је карактеристично за александријски јудаизам, ова Посланица представља детаљан аргумент за хришћанство као наследника јудаизма. Како би се подржао овај аргумент, описује се Христова надмоћ над анђеоским и људским посредницима Старог Завета. Посебно се истиче то што је Он изнад свештеника Старог Завета и то да је Његова жртва трајна – док је њихова привремена. Посланица се завршава опоменом да се следи пример јунака вере, прошлих и садашњих, у ономе што се често назива „призив светих“, који обухвата, што је занимљиво, не само животе светих из канонских књига Танаха већ и неке случајеве из апокрифа (и других извора).

Седам преосталих Посланица Новог Завета су често сврставане као „Саборне [католичанске, опште или васељенске] Посланице“. Посланица светог апостола Јакова жели да се избори са становиштем да слободна благодат Божија чини да су добра дела излишна, и супротставља се лажној вери површног хришћанског исповедања истинском вером хришћанске службе; усклађивање ове Посланице са Посланицом Римљанима се стога показало као основни задатак протестантских реформатора шеснаестог века. У Првој Посланици светог апостола Петра се охрабрују хришћани који страдају тако што су им описане њихове предности – јер су примаоци Божијег наслеђа, и позвани су да живе тако непорочно да и ако страдају то буде због тога што су верни Христу, а не због неког моралног неуспеха. Друга Петрова је по карактеру и сврси много другачија. У њој су читаоци упозорени на лажне учитеље који су ушли у Цркву, описане су и њихове јереси и страшна судбина која их чека. У Посланици Јудиној се налази исто упозорење и у њој изгледа одјекује Друга Петрова.

Прва Јованова Посланица је такође усмерена против лажних учитеља, али је у њој ово упозорење смештено у контекст расправе о љубави. Одрас Божије љубави у животу и правилно исповедање Исуса као Христа су, заједно, печат истинског хришћанина. У Другој Јовановој се налази још једно подсећање да се пазимо лажних учитеља и да примењујемо хришћанско милосрђе. Трећа Јованова представља кратко писмо препоруке за Димитрија, упућено Гају.

Изворник: Jaroslav Pelikan, *Whose Bible Is It? A History of the Scriptures Through the Ages*, Viking Press 2005, стр. 110-113 (поглавље “The Epistles”).

са енглеског превела Маријана Петровић

ПОЈМО ТЕБЕ ЈЕДИНСТВЕНОГ И ТРОСТРУКО СЈАЈНОГ ГОСПОДАРА

Утврдио си у почетку небеса свесилном својом Речју, а сву силу њихову стваралачким и божанским Духом, Господе Спасе. Утврди и мене на непоколебљивом камену исповедања твојега.

Појмо тебе јединственог и троструко сјајног Господара, делатеља свега, и молимо те да се избавимо од греха и искушења, неизмерно силни Боже. Не презри, дакле, нас који с вером славимо доброту твоју.

Ти, Бог Реч, појави се од Оца којему нема почетка као шибљика од корена, а равне силе с Духом божанственим и заједничарем по бићу. Зато ми верни славимо једно господство, тројство у лицима.

Сви ми верни прослављамо тебе, неодољиво, а разговетно, трипостасну природу исте славе и заједничког бића, самовладалачку Тројицу, и клањамо се и молимо опрост сагрешења.

Божја Речи, ти јасно произађе из чисте Деве, непроменљиво у свему постаде једнака људима. И свему свету показа јединство по бићу, троструко сјајно божанствено владалаштво непроменљивих ипостаси.

*Полуноћница Педесетнице, тећа песма
Тројичног канона, глас 7.*

ТРОСТРУКО СВЕТЛА, ЗАЈЕДНИЧКА ЈЕДИНИЦЕ, СПАСИ НАС

Христе Боже, који ниси оставио отачко наручје када сиђе на земљу! Ја чух тајну твоје уредбе и прославих тебе, једини човекољупче.

Троструко светла, заједничка Јединице, која божанствено владалачки све спасаваш, огради сада нас појде твоје и спаси нас од невоље, страсти и свакога зла.

Недостају нам праве речи за твоје троструко светло божанство, које се не да разумети. Али те појемо, човекољупче, и славимо твоју силу.

На земљи као на небесима са зборовима бестелесних сила неодољиво те делимо, Јединице и Тојице, и славимо с љубављу, јер господариш свему што је на свету.

Од Очеве славе одступио ниси, када си у худост сишао нашу од добре воље и ваплотио си се, ти који си изнад бића. Све си узвисио к божанској слави, јер си милосрдан.

*Полуноћница Педесетнице, четврта песма
Тројичног канона, глас 7.*

Превео са грчког Иринеј Тирић, епископ бачки

САМОЖРТВЕНИ ЈЕВАНЂЕЛСКИ ЕТОС НАСПРАМ САВРЕМЕНЕ НАРЦИСОИДНОСТИ

Одломак из реферата прочитаног у току Великог поста 2011. године на исповести свештенства
Архијерејског намесништва младеновачког у Рајковцу код Младеновца

својој идеалистичкој, платонистичкој форми, етика се задовољава бесмртношћу душе, а у рационалистичкој и хедонистичкој – друштвеном и индивидуалном срећом. Ниједна етика нас не обавезује да верујемо у васкрсење тела, као што, на другој страни, ниједна онтологија не може логички бити доследна ако не учи и о вечном постојању тела. Онтологија без победе над смрћу је бесмислена, јер је „постојање” бића без „вечног постојања” лажно. Ако, пак, то биће има тело као своју онтолошку карактеристику, као у отачкој теологији, тада то „вечно постојање” обавезно претпоставља васкрсење и то не просто васкрсење мртвих, већ васкрсење тела. □

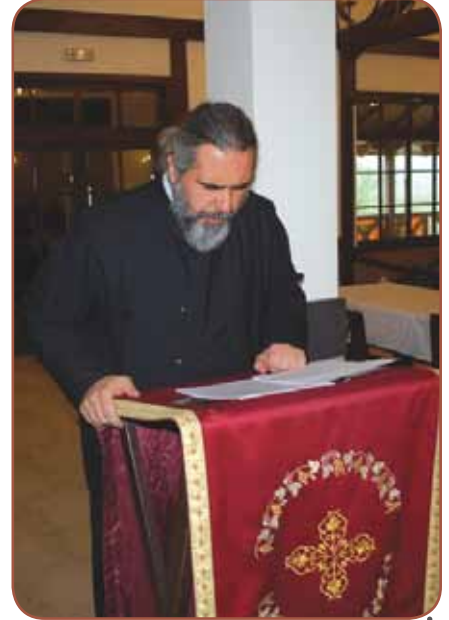
Индивидуализам, егоцентризам и нарцисоидност, јављају се као девијације и аномалије настале као последица тзв. „хуманистичке културе“. Следствено томе, јасно је да исцељење човека подразумева бављење узроцима ових појава. Човек потребује излечење, које подразумева спасење. Свако исцељење које је учинио Христос је укључивало опроштај грехова. Да би се дошло до исцељења и спасења, потребна је насупротив хуманистичкој култури – Богочовечанска култура. У центру и основи ове културе стоји Богочовек Исус Христос с Његовом обновљеном и обоженом људском природом, сједињеном у ипостасном јединству с природом Логоса; Богочовечанство узвисује човека до стања богосиновства и натприродног обожења, када човек по благодати поседује све што Бог поседује по природи и узроку и, коначно, ако хуманистичко схватање рађа међусобно отуђивање и раздор међу људима, онда богочовечанска култура сједињује у Христу цело човечанство, сву твар и целу васељену.

Пуноћа и савршенство људске културе се достижу преко уподобљења човека Богочовеку Христу. Слава Господња је Његов Крст. Свој крст треба да понесе свако ко је пошао за Њим. Тако долази до суштинске обнове човека, због тога што се хришћанска етика остварује у страдањима Господа нашега и кроз њих задобија своје изузетно место. Христов Крст је следовање за Њим до краја, то је пут потпуног самоодрицања, то је сараспињање Христу, које претпоставља не само смрт, већ и васкрсење. На тај начин слава Крста није само унижење до крсне смрти, већ тријумф васкрсења над смрћу, то је љубав Божија која је „приморала“ Реч да прими лик слуге и узведе творевину на Небо.

На практичном плану следовање за Христом се састоји у испуњавању Његових заповести. Видимо да јеванђелске заповести не прописују морална правила понашања, већ указују пут ка светости и обновљењу природе. Заповести показују у чему се огледају својства *новог човека, створеног по Богу* (Еф 4, 24). Господ није само дао заповести већ нас је и научио да их практично

испуњавамо. Он је на сопственом примеру показао да је људској природи потпуно могуће да испуни све заповести и достигне светост и обожење. Старац Јосиф следећи светоотачку традицију разматра и цео животни пут Спаситеља као лични пример светости: *Јер Ја вам дадох углед да и ви тако чините као што Ја вама учиних* (Јн 13, 15). И заиста, Господ је примио крштење,

постио је, борио се с ђаволом и чинио много тога за шта није имао потребе будући Бог. Али да ми не бисмо могли да оправдамо свој грех слабошћу људске природе, Он је ради нас постао савршен човек, примио сву нашу природу сем греха, сјединио је с Божанском природом у Ипостаси Богочовека, и исцелио ју је у Себи, даровавши тиме људском роду могућност исцељења и сједињења с Богом. Лично видећи Спаситеља (1 Јн 2, 16) апостоли су имали могућност да Му непосредно подражавају, пошто је Он био у свему исти као и они. И зато је сваки од апостола могао са смелошћу да каже заједно са апостолом Павлом: *Угледајте се на мене као и ја на Христа* (1 Кор 11, 1). Без одрицања од своје воље и својих прохтева није могуће научити се пожртвованости и спремности за ношење туђих бремена. Без тог одрицања није могуће савладати самољубље, тај големи кумир коме се клања стари (тј. необновљени) човек у нама. Без превладавања самоугађања (кроз подвизавање у одрицању), уопште није могуће достићи бестрасност, која је предуслов за спровођење у дело љубави према Богу и ближњем (односно богољубља и човекољубља) као општег захтева постављеног пред сваког хришћанина. Суштина саможртвене љубави (тј. сврха уздржања и подвига одрицања, која иначе значи пуноту васкрсења новог човека) састоји се у христорподобности њеног начина постојања – на распињању у себи страсти и похота палог човека и на одрицању Бога ради од своје душе (чак и од оног што нам иначе изгледа добро и племенито), чиме се на делу остварује јеванђелска метафора о семену које мора да умре да би из себе изнедрило нови умножени плод (Јн 12, 24). Једном речју, та љубав се остварује једино узимањем на себе дела голготских Христових страдања и крстолик сараспињањем Њему.

Истина личности разликује живот Цркве и њен етос од било ког другог етичког схватања. Насупрот сваком другом етичком правилу, Црква не тежи да сачува индивидуу, било у изолацији, било у колективу. Не тежи индивидуалној сигурности, пролазној или вечној. Она од човека тражи да одбаци индивидуалност, да „изгуби“ своју душу. Јер тај губитак јесте спасење човека, егзистенцијално остварење истине живота, личне посебности и слободе. То је језик парадокса.

Којим нас „акционим планом“ Црква води ка овом постигнућу?

Свакако не апстрактним теоријама и интелектуалним анализама, већ физичким делом подвига, делатним одбацивањем индивидуалности, постом, целомудреношћу, слободом од брига и потрошње, учествовањем тела у молитви и прилежним служењем другима. Овако почиње уздизање ка слободи, ка истинској заједници. Изван овог телесног, практичног остварења живота, ни једна теорија или идеологија не може да ослободи човека од потчињености природним нужностима, од затворености у егзистенцијалну индивидуалност. Свака етика или друштвена теорија која није преведена у праксу и која не укључује телесно одрицање „душе“ или ега, не доноси ништа осим срамоте.¹

Бог је постао човек, да би природа људска могла да буде преображена. Индивидуални напори човека и врлине могу само да „побољшају“ његово спољашње понашање. Не могу да преобразе његову природу, да отклоне егзистенцијалну самодовољност природе утврђену индивидуалношћу, да преобразе његово смртно и пропадљиво тело у тело непропадљивости. Овај преображај се може догодити само ако је човек накалемљен на Тело Христово, егзистенцијалану стварност која ствара живот као личну заједницу, а не живот као индивидуално проживљавање. Међутим, сударамо се са разним проблемима, између осталог: Вера више није извор, она је постала једна наслага, елемент додат структури света тамо где се ради о верницима, и то представља јасан пример социолошког отуђења. Свештеници и пастири овладавају једним додатним речником, али су начин мишљења, оцена и реаговања, у ствари читаво понашање, социолошки детерминисани. Црква, зависно од места и услова, брани или својину или колективизацију; за једне, демонско је „све што мирише на социјализам“, за друге је то „капитализам“. Царство Божије је пука етичка категорија. Један филозоф или атеиста, исто су тако ангажовани у име свог моралног веровања. У том случају, све хришћанске врлине ишчезавају пред речима: *А неверници, не чинели и они тако?* (Мт 5, 47). Светост није никаква врлина, него бљесак трансцендентности. Од тренутка када свака етичка преокупација постаје усмерена на овалопћени Логос, свака морална перспектива се изврће, јер хришћанско превасилажење датости није исто што и егзистенцијалистичко, унутар затвореног света, него је то превасилажење света самог у његовом тоталитету. Савремени хришћанин је човек који скупу својих знања додаје још и постулат о постојању Бога. Разлика између верника и неверујућих свела се на то да су једни мало више склони метафизици него други. Једни

верују у алопатију, други у хомеопатију, трећи у технику молитве. У менталитету и понашању хришћанске масе нема ничега што поставља изнад, што надилази, што самим својим постојањем најављује потпуно Друго. Вера се појављује као један од функционалних елемената одређеног типа дате социолошке категорије, и то моментално испражњава хришћанску поруку сваке преображалачке снаге.

Разумљиво је, дакле, да хришћанство, као социолошка форма, више није привлачно. По парохијама изненађује сиромаштво људског материјала, запањује број медиокритета, или људи који траже компензацију; човек би рекао да су они ту зато што сањају да, кад то нису овде, макар буду први у Царству Небеском. Бог је изабрао слабе и презрене овога света, не зато што није умео да бира, него зато што је изабрао *људост*, да *посрами мудре* (1 Кор 1, 27-28). А највећа мудрост данашње хришћанске масе је да као од куге побегне од свега што је „људо“, од свега што је надилажење, свега што је мистичко, а што је само срце Јеванђеља. Уместо да посрами свет, она се сама смуђује светом, постаје прашина света, без сјаја и вредности. Савремени човек је нешто модификовано, измењен је сам његов антрополошки тип, понајвише одлуком „све је дозвољено“. Али, тај човек је несрећан у дубини душе. Његова туга још проналази одјек у жеђи за слободом. Још који тренутак он је способан да се одрекне свега, само ако би, макар и у магновењу, угледао Христа, проговорио с њим. Међутим, да би се то догодило, весник хришћанства би морао да престане да прежвакава лекције из катихизиса, да не буде само човек који говори о Богу – него да

постане неко у коме је могуће Бога срести. Ако можемо да нађемо Христа у Јеванђељу, то је зато што тамо свака изговорена реч садржи у себи целокупно његово присуство. Благовесник треба да се поистовети са Христом који говори, треба да пројави у слави његово присуство, или да заувек ућути.

Историјски задатак није тражење облика првобитног хришћанства, него његовог *Маран ата (Дођи, Господе)* јединства са Црквом последњег часа. Тај ће час учинити актуелним и друге, учиниће актуелном и хришћанску поруку. □

Највећи број верника који припадају нашој помесној Цркви је литургијски неупућен. Ради се о тзв. традиционалним хришћанима, који поштују своје обичаје и породичну традицију, прослављајући своју крсну славу и Бадње вече, Велики Петак, Васкрс, потпуно ван литургијског контекста. Све се своди на обред, религиозне

дужности, морал, што заједно чини једну пијетистичку слику имитирања Христа, и то свако за себе, потпуно у складу са индивидуалистичким етосом, ван онтолошког садржаја, потпуно изгубивши димензију егзистенцијалног догађаја. Евхаристија је оваплоћење догађаја спасења, међутим, из угла индивидуалне побожности, она је сасвим споредна, као нека допуна или религиозна обавеза. Пијетизам је најзаступљенија еклисиолошка јерес данашњице.

Црква као живи организам у динамичком постојању усваја индивидуалистичко, објективно постојање, како би га преобразила у лично јединство и заједницу. Ако Црква у томе не успева, биће потчињена начину живота који намеће систем. Саможртвени Јеванђелски етос је остварив само у литургијском етосу. Насупрот њему постоји потрошачка култура, култура масовних медија, која се неретко показује доминантном у односу на културу и етос евхаристијске заједнице. Већ смо говорили о квалитету повезаности чланова литургијске заједнице, која се своди на безлично, масовно религиозно груписање, јер они долазе да се помоле као индивидуе, напореда са остатком скупа, у складу са својим религиозним потребама, усамљени више него у биоскопу, спортском терену, и сл. Основ и циљ литургије је премештен са тајинства сабрања у Светој Чаши на морално уздизање. Није ли парохија тако на помолу да изгуби свој идентитет. Јер евхаристијска заједница је прво и пре свега заједница живота. То укључује динамички осећај припадања телу, и одређену веру у истину

истинитог живота који је заједница у љубави и самопредавање, остварење тројичног прототипа живота. Прикривање садашњег разорења парохије њеним увећавањем, јесте индивидуализам културног оквира нашег живота, пијетистички концепт индивидуализованог спасења.² Ако градимо храмове без живе Цркве, макар у потенцијалу, треба се запитати ко и за кога их гради? Ако градимо храмове без парохијских домова, где ће се одвијати живот заједнице после отпуста на Литургији, где се дешава „у миру изиђимо“? Није ли то немоћ, незаинтересованост, предаја пред индивидуализмом у себи? Неће ли се свештенство претворити у сервисну службу која Цркву своди на обредословну установу? Да ли се тако обесмишљава структура службе у Литургији, као основног темеља Цркве, јер Црква јесте Ико-

на Царства небеског. Благодатни дарови Духа Светога се дају пре свега за Литургију и за литургијску службу.

Легенда о Нарцису може се применити на човечанство које постоји по мери људске самодовољности, затвореног система, аутономне индивидуалности. Јер као што се Нарцис удавио у језеру задивљен својим сопственим одразом, тако се и човек који постоји као индивидуа, налази у ћорсокаку, трошећи разне анестезије приближава се јединој извесности непреображене природе – смртности, која за такав начин постојања представља егзистенцијалну катастрофу.

Светотајинско дело Цркве започиње крштењем у којем човек Васкрсава са Христом из купељи крштења управо зато што та купељ представља Гроб Христов, „Његов Живоносни Гроб“, како га православни обично називају. Човек престаје да буде индивидуална врста, последица природне неопходности, постаје лична посебност и еклисијална ипостас новог људског етоса уведеног Црквом у онтолошки преображај који преображава човекову природу и његов начин постојања, за живот бесконачни, за остварење у литургијском етосу Цркве.

НАПОМЕНЕ:

- 1 Митрополит Пергамски Јован Зизјулас, *Онтологија и етика*, САБОРНОСТ Бр. 1-4, год. IX
- 2 Павле Евдокимов, *Посланица Христовој Цркви*, Борба за веру/инфо

О ЕВРОПСКИМ ВРЕДНОСТИМА

Предавање одржано 9. децембра 2010. године у Цариграду, на скупу представника демохришћанских партија у Европском парламенту, који сваке године организује Васељенски патријарх. Овогодишњи скуп је организован под називом: *Како заштитити и промовисати вредности и идентитет Европе пред глобализацијским процесима?*

Драга браћо и сестре, велико ми је задовољство и незаслужена част да сам данас међу вама, на овом тако значајном историјском и духовном месту, а поводом теме која је најдубље повезана са нашим животима и нашом будућношћу. Европске вредности и процес глобализације су те неисцрпне теме којима људи различитих животних усмерења и погледа и из различитих делова Европе могу, као што је то и нормално и очекивано, приступити на различите начине. Оно што бих желео да предложим у наставку вашој пажњи и љубави, је најопштије размишљање о глобализацији једног човека који живи у источној Европи, у земљи која се налази у транзицији, у Србији, а затим размишљање једног православног свештеника о европским вредностима.

Као што сви ми добро знамо процес глобализације има много лица, и лепих и ружних. После 50 година комунистичке владавине и 10 година етничких сукоба и распадања Југославије, српско друштво је са великом надом 2000. године ушло у савремене интеграцијске процесе. Како су многи, па и научници и политичари, били 90-тих година изненађени брзим и потпуним сломом комунизма, тако су исто били и изненађени тешкоћама које прате такозвана посткомунистичка друштва у њиховој транзицији ка модерним и развијеним друштвима Запада. Један од кључних проблема је био захтев и потреба за убрзаним променама. Оно што се у западним друштвима дешавало деценијама било је потребно да се сада деси у врло кратком периоду. Последице тог мешања *друштвених сатова* су велике. Тешко је, а понекад и немогуће, поднети и учинити толике промене у кратком временском периоду. Интеграцијски и глобализацијски процеси су од многих схваћени као процеси који ће сами по себи донети већи животни стандард, а то се не дешава, напротив. Снови не постају стварност. Наде се непрестано одлажу у све даљу и даљу будућност, а живот постаје све тежи. Од лепог, срећног и обећавајућег лица, глобализација и интеграција све више показују ружно лице новог сиромаштва и незнања. У новим формама трају исти стари тоталитаризми и старе неправде. У тој се тачки, усудио бих се да кажем, данас налази српско друштво. Оваква, објективно тешка друштвена ситуација, различито делује на људе. Опет бих се усудио да од многих истакнем само две реакције на актуелне проблеме. Прву бих окарактерисао као негативну, а другу као позитивну. Најпре, негативна реакција: савремени друштвени процеси грубо деле људе на мали број добитника и велики број губитника. А губитници, односно они који се осећају изневереним у својим надама постају нестрпљиви, екстремни, а сутра можда и насилни у свом одбијању свих европских и глобализацијских процеса. Они кажу да нам Европа стиже само у виду

свих могућих и до сада незамисливих изопачења и злоупотреба људске слободе и људских права. Друга, позитивна реакција је отрежњење оних који су схватили да нам нико ништа неће поклонити и да се само стрпљивим радом заснованим на одређеним вредностима може у животу нешто учинити.

Сан о поклоњеном високом стандарду се у Србији дефинитивно распао, а чини ми се не само у Србији. И то је добро, и то нас уводи у тему европских вредности којој желим да приступим као православно свештеник.

Потрага за душом Европске уније траје колико и она сама и не назире се нада да ћемо је открити и тиме се сложити које су то основне европске вредности које треба бранити кад су угрожене, али које су не само европске, наше, те их зато треба бранити, већ су и опште људске. Ми хришћани сматрамо да је душа Европе била хришћанска и да она само са таквом душом има будућност. Али, опет, иста та Европа већ неколико векова сматра да јој то представља тешкоћу. Да ће она без хришћанства, а искључиво ослањајући се на разум и људску природу, бити отворенија, мирнија и толерантнија. И за такав став постоје врло оправдани и врло конкретни историјски разлози, због којих европске хришћанске цркве треба да понесу одговорност за настанак модерног друштва које се не једном окретало против истих тих цркава. Подељено и распарчано хришћанство тешко може да одговори на ону јеванђелску изреку *лекару излечи се сам*. Подељено хришћанство није пример, већ скандал и грех пред светом и Европом. То је једна чињеница. Друга је да европски континент данас има по броју мање хришћана него неки други континенти, а да не говоримо о томе колики је број европских хришћана који активно и црквено практикују своју веру. Европа је данас способна да окупи људе у банкама, тржним центрима, стадионима, дискотекама али у црквама, све мање и мање. Одговорност за такво стање хришћани, сагласно својој вери, могу само у себи да траже. Да смо ми били бољи, да је наша вера била и да јесте више религиозна а мање политична, национална или какве друге природе, можда би и ситуација била друкчија.

Потрага за душом Европе се наставља у атмосфери и потреби једне нове синтезе између хришћанске

и просветитељске Европе. И ова друга је имала своју историјску прилику да се покаже и њени резултати нису мали, напротив. Али је она, исто тако, два пута током 20. века довела свет на руб пропасти. Те старе расправе треба да стану и да сви друштвени фактори, уједињени у љубави према човеку и Европи, дају свој допринос новој синтези. Допринос хришћанства видимо управо у залагању за вредности и то на следећи начин:

Све хришћанске, јеванђелске вредности које сви ми добро знамо, од боголикости људске личности до љубави према непријатељима, могу да се сажму у један појам – доброта, αγαθότης. Пустимо, дакле, тог доброг, јеванђелског човека, док још постоји, да живи међу нама. Немојмо му се и ми ругати, кад он ионако служи за подсмех свету, јер се у њему не сналази и не може се снаћи у нашој индустрији, политици, односима моћи, законима show-business-a, насиљу, мржњи и сл. Свако у том свету жели да буде моћан, богат, бучан, познат, учен, а мало ко смирен, скроман, повучен, једном речју добар. А овај добри, јеванђелски човек, у то чврсто желим да верујем, је душа Европе. И кад она, и ако она, буде почела оваквог човека да истиче као пример, онда ће задобити поштовање и осталих светских култура и поново постати носилац и светионик суштинских, општељудских вредности. А дотле то свакако остаје први задатак нас хришћана.

ДУХ С ОГЊЕНИМ ЗНАМЕЊЕМ БОЖАНСТВА РАЗДЕЛИ СЕ

Гледао је пророк твој долазак, Христе, у последња времена, и викаше тада: Чуо сам, Госпoде, силу твоју, да си дошао да спасеш све помазанике своје.

Бога истинитога, Утешитеља који проговори кроз пророке, и којегa Закон испрва објави несавршенима, данас упознају саслужитељи и сведоци Речи.

Дух с огњеним знамењем божанства на себи раздели се апостолима и туђим језицима показа да долази као божанска сила од Оца, која сама заповеда.

Јутрење Педесетнице, четврта песма првог канона (дело Косме Монаха), глас 7.

ДУХ ПЕЧАТИ ЖИВОТОНОСНУ РЕЧ КОЈУ СПАСИТЕЉ РЕЧЕ

Примите ослободилачко очишћење од греха: росу од Духа која огањ сипа, о светолика чеда црквена! Јер сада из Сиона изиђе закон, благодат Духова у облику огњених језика.

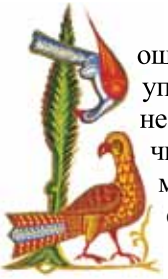
Дух који није под господарем, који има силу Очево, једнак обличју његову, својом влашћу, као што изволи, силази од Оца, умудрује апостоле језицима, и печати живоносну реч коју Спаситељ рече.

Бог Реч, који свима влада, исцељиваше умове апостолима од греха и спремаше их себи за пречист дом; а сада се усељава у њ светлост Духа, који је с Речју једнак по сили и по бићу истоветан.
Јутрење Педесетнице, пета песма другог канона (дело Јована Дамаскина), глас 4.

Превео са грчког Иринеј Гирић, епископ бачки

ТУМАЧЕЊЕ ПРИЧЕ О НЕПРАВЕДНОМ УПРАВИТЕЉУ

ошли сте, кажете, и до приче о неправедном управитељу, и показало се да је нико од вас не разуме. Од свих прича Спаситеља, та се чини најтежом. Међутим, наши свети тумачи су умели да упросте ствар. Уопште, у свим причама не треба тражити да се протумачи тајна сваке подробности, већ само обраћати пажњу на шта је усмерена прича. Тим више се тога треба држати при тумачењу ове приче. Куда треба обратити сву пажњу, упућује Сам Спаситељ, рекавши: *И похвали господар неправедног управитеља што ејешто учини;* (Лк 16, 8). Зашто је похваљен неправедни економ? Не због правичности, већ зато што се снашао да се избави из тешких околности у које је доспео. Ова довитљивост и јесте оно што је Спаситељ хтео да нагласи. Он као да каже: видите како је поступио овај управитељ? Није почео уздисати, јаукати и чекати да се беда свом тежином свали на његову главу, већ се одмах пошто је сазнао да му прети несрећа, прихватио да је одврати. Тако се и ви довијајте да одвратите главну беду која вам прети. Коју беду? Ту, да сте грешни, и за грехе шта вас очекује? Осуда и такво стање у коме ћете бити несрећнији од сваког несрећника. Ви се сада налазите у истом таквом положају као тај управитељ. Мало-мало и бићете остављени, то јест доћи ће смрт и поставити вас у тај горки положај.

Зато се не препуштајте безбрижности, не трошите узалуд времена, него се побрините да одвратите несрећу и обезбедите своју будућност. У чему се састојала мудрост управитеља? У томе што се он снашао да обезбеди своју будућност. Смислите и ви како ћете исто учинити. Како? Кроз добра дела и милостињу олакшавајте судбину потребитих и то ће вас спасити. Управитељ из приче је растеретио трговце-дужнике његовом господару, који чак нису били сиромашни, како се предпоставља. Међутим, снага примера је у томе да је он олакшао њихов положај, смањујући дугове који су им лежали на леђима и оптерећивали их. Управо ово и предлаже Спаситељ као начин избављења од претеће свима смрти. Помажи потребитима од свога имања или од свега што је у твојој власти и тиме ћеш припремити себи обитељи у које ћеш бити примљен после смрти. Многе збуњује то што се тобоже препоручује добротворство од неправедног имања. Али не, оно се не препоручује. Обратите пажњу на речи Господа: *јер су синови овога вијека ејештији од синова свејетлости у своме нараштају* (Лк 16, 8). Управитељ је назван сином овог вијека, тј. оним који делује по духу века (вре-

мена). Насупрот њега су синови свјетлости – ученици Господњи. Господ као да каже: овај се снашао у своме роду, снађите се и ви у своме, тј. делујући по законима правде. Мудрост управитеља се препоручује, али се не препоручије његов начин. Тај начин је прикладан за синове века, а ви употребите онај начин, који приличи вашем роду.

Зато када Господ говори после овога: *А ја вам кажем: начините себи пријатеље богатством неправедним да би вас кад осиромашите примили у вечна обиталишта* (Лк 16, 9), не предлаже да се потребитима

помаже од неправедно стеченог или неправедно присвојеног имања, већ да се ово чини без нарушавања правде, као што је то својствено синовима светлости. Неправедним богатством (маоном неправде – у руском тексту, прим. прев.) назива овде Господ, имање уопште. Зашто? Зато што је оно неверно, обмањиво; ми се ослањамо на њега као на нешто чврсто, а оно данас јесте, а сутра га већ можда неће бити. Дакле Господ препоручује: олакшајте судбину свакога потребитог и оптерећеног бедом, од имања својег – и тиме стичите себи пријатеље, који ће вас примити у вечна обиталишта, када осиромашите, то јест када се истроши живот ваш и пређете у други живот, оставивши све што имате овде на земљи. На онај свет ћете ступити ни са чим, а срећићете само оно што сте успели да преко добротворства

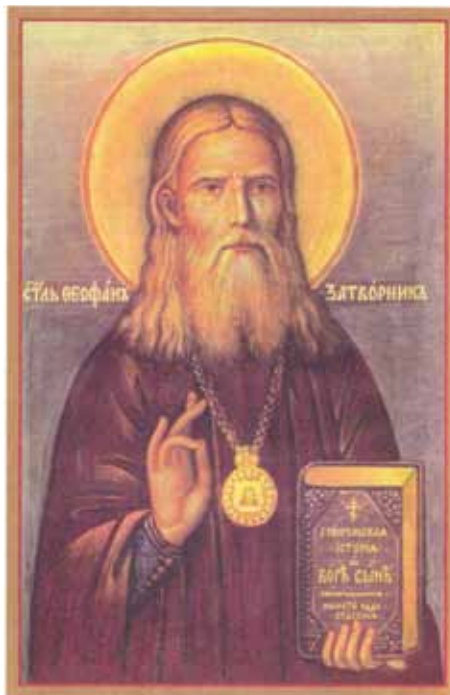
пошаљете тамо, као свој вечни добитак. Што више будете тамо послали преко руку сиромашних, то ћете се више тамо наситити и задовољније живети.

А ко су ти пријатељи, који се помињу у јеванђељској причи, може се и не питати. Главно је у томе да ћете бити примљени у вечна обиталишта. Или ако већ хоћете да одредите, то ће бити Сам Господ, обједињујући у Себи све сиромашне којима сте добро учинили. Јер је Он рекао: *Заиста вам кажем: кад учинисте једном од ове моје најмање браће, Мени учинисте* (Мт 25, 40). За све пријатеље Он је један, и то је довољно. Он и прима у обитељи небеске, које је и отишао на небеса да припреми верним Својим.

Све остале подробности у овој причи остављам без сликовитог тумачења. Ово и не треба за ову прилику радити. Започнеш ли их тумачити само би закљонио главну мисао и циљ приче.

(Письма к разным лицам о разных предметах веры и жизни Епископа Феофана, Москва, 1892. године)

са руског превео Небојша Ћосовић

НА ОПЛЕНЦУ ПРОСЛАВЉЕН ДАН ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ

На седници Епархијског савета Епархије шумадиске, на предлог Његовог Преосвештенства Епископа шумадиског Господина Јована, донета је одлука да Источни петак буде слава наше Епархије.

Наиме, на предлог патријарха српског Гаврила, Свети архијерејски сабор на седници одржаној 24. априла/7. маја 1947. године донео је следећу одлуку: “Оснива се самостална Епархија шумадиска са седиштем у Крагујевцу. Овој епархији припадају намесништва: крагујевачко, лепеничко, темнићко, левачко, беличко, јасеничко, космајско, опленичко, колубарско-посавско, Архиепископији београдско-карловачкој остају град Београд, парохије ван Београда које спадају под архијерејско намесништво београдско и врачарско-грочанско намесништво, град Земун и Панчевачки рит.”

За првог епископа шумадиског Свети архијерејски сабор изабрао је 7/20. маја 1947. године викарног епископа будимљанског Господина Валеријана. Свети архијерејски синод је, у смислу одлуке Светог архијерејског сабора АС Бр. 28/зап. 102/1947, Епархију жичку поверио у администрацију епископу шумадиском Валеријану, с тим што ће Жичка епархија исплаћивати епископске принадлежности у пуном износу.

Први архијереј устоличен је у Новој цркви Успенија Пресвете Богородице у Крагујевцу 20. јула 1947. године. Устоличење је извршио викарни епископ моравички Господин Хризостом.

Прва новоустановљена светковина отпразнована је у Тополи Вождовој на Опленцу, у духовном, историјском, и државотворном језгру српског национа. Као да су се Топола славна и “свети брежуљак” Опленачки сам од себе наметнули и понудили за једно овакво светковање.

Ништа смисленије и није могло бити, него да се тамо из прве престонице слободне Србије, кнез Милошевог Крагујевца, где је рођена идеја о овој светковини, прво празновање одржи у месту и на простору где је све почело и где је под вођством славног Војда гранула прва зора слободе.

Свечану Архијерејску Литургију служио је Његово Преосвештенство Епископ шумадиски Господин Јован, уз целокупно сабрање свештенства, монаштва и верног народа, Богом спасавајуће Епархије шумадиске. Целокупна плирома једне светосавске Епархије окупила се тога дана, око Евхаристијске Чаше причесне, а молитвама духовног вође, пастирначалника, Владике Јована, призвани су благодат и благослов Бога живог.

Литургијска радост тог дана је употпуњена и Литургијским Крштењем малог Лазара Пешића, сина, ђакона Остоје Пешића. По завршеном Евхаристијском сабрању, у храму Светог Георгија одржан је концерт хора “Опленац”, под диригентском палицом Марије Ракоњац.

Архијерејско намесништво опленачко уприличило је за Владика, свештенство и монаштво, трпезу љубави. Поздрављајући свештено братство своје Епархије, своје сатруднике на њиви Божијој, Владика Јован је оставио у аманет да се ова светковина никада не прекида. По речима Владике Јована, одлучено је и да се сваке године одржавају семинари свештенства, ради едукације и побољшања пастирског рада.

Срећко Зечевић, јереј

ИСТОРИЈАТ ПРАЗНИКА ЖИВОНОСНИ ИСТОЧНИК СЛАВЕ ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

Захваљујући обимној литератури на нашем језику, у којој се коментаришу византијски извори о успомени на светилиште Мајке Божије поред Цариграда, које је утицало на успостављање празника *Живоносни Источник*, могуће је рећи нешто више о томе како је настао овај празник који Срби називају *Источни петак*, а који је од ове године крсна слава Шумадијске епархије

ада је светилиште Богородице од *Извора* настало још у V или VI веку, то јест у време владавине ромејских царева Лава I (457-474), односно Јустинијана (527-565), служба (у литургичком смислу) посвећена култу који се ту неговао и обновљењу првобитног храма Мајке Божије, настаје у доба Палеолога, у првим деценијама XIV века. Писац службе и других сродних текстова у славу вишевековних чудотворних исцељења Богородичине цркве од *Извора* (τῆς Θεοτόκου τῆς Πηγῆς) који брзо попримају богослужбену употребу, је византијски историчар и песник Нићифор Калист Ксантопул између 1308. и 1320. године. Такође, почетком XIV века и Манојло Филес саставља бројне епиграме у част исцељења у Богородичином светилишту.

Од тога времена грчки, а касније руски *Цветни триоди* (*Пентикостари*) бележе да се празник Богородице *Живоприменог* (тачније него *Живоносног*) источника (Ζωοδόχος πηγή) прославља на Источни петак, петак Светле седмице. Овде треба напоменути да се епитет *источни* не односи на страну света, већ на источник као извор. Истраживачи нису регистровали да је ова служба нашла место у српскословенским цветним триодима, али се она ипак налази у *Пентикостару* (руске редакције) који данас употребљава наша Црква. У наслову синаксара истиче се да је овај празник посвећен „пресветој госпођи владичици Богородици *Живоприменом источнику*“. Даље се бележи да се тог дана празнује обновљење храма Богородице званог *Живоносни источник* и да се чини памјат чуда која су се догодила. Санаксар садржи и податке о оснивању светилишта и царевима који су га обнављали, најчешће из захвалности због излечења. Како су поменути многи владари, јасно је да је двор био блиско везан за монашку обитељ овог светилишта.

У култним списима Нићифора Калиста Ксантопула дат је опис храма Богородице од *Извора* обновљеног у његово доба. Црква је, каже Калист, била правоугаоног облика, окружена са четири портика. Крипта је представљала најважнији део храма и у њу су водила два степеништа са по двадесет пет степеника. У крипти се налазио чудотворни извор чија је вода отицала у један мермерни четвртасти базен. Зидови цркве били су осликани фрескама. Храм је имао три параклиса посвећена Богородици, светом Евстатију и светој Ани.

Оснивање храма Богородице *Извора живота* објашњава једна легенда и један историјски извор. Када је будући византијски цар Лав Трачанин дошао

као обичан војник у Константинопољ, у мочварама испред Златних врата сусрео је слепог човека који је замолио да га поведе и напоји. Док је Лав тражио воду зачуо је глас који му казује где се она налази и да њом треба да слепоме опере очи. Глас му је прорекао да ће постати цар и да на том месту треба да подигне цркву у којој ће људи моћи да нађу оздрављење. Лав је послушао и слепац је прогледао, а он сам је доцније заиста постао цар. Када је ступио на престо, у близини извора је саградио велелепну цркву.

Да је подизање храма у време Лава I легенда, показује Јустинијанов хроничар Прокопије, који заснивање овог светилишта приписује своме заштитнику: „А њој (Богородици) подигао је други храм на месту званом Извор (Πηγή). Онде се налази густа кипарисова шума, луг у свежим пољима пуним цвећа, врт који доноси дивне плодове, извор који тихо жубори својим благим током питке воде, све особито пригодно за светилиште. Такав је простор око светилишта; а сам храм се не може лако описа-

ти достојним речима, нити оцртати у мислима, нити се шаптавим говором може о њему причати. Биће довољно рећи само толико да лепотом и величином надмашује већину храмова“ (*О грађевинама*).

Најпрецизнији податак о датовању изградње манастира Ζωοδόχος πηγή пружа нам византијски историчар Георгије Кедрон (XI-XII век). Он тврди да је Јустинијан саградио манастир у 33. години своје владавине, дакле 559-560. године.

Многбројна чуда која су се збила од времена оснивања светилишта до обнове у доба Андроника II Палеолога наведена су у очуваним писаним изворима. Непознати писац из времена Константина VII Порфирогенита (средина X века) побројао је 47 чуда што су се догодила од подизања па до X века. Током латинске власти у Цариграду, вода са извора престала је да буде чудотворна, што се наставило и током владавине Михаила VIII Палеолога који је водио унионистичку политику према западној Цркви. А за време Андроника II Палеолога који је одбацио политику уједињења Црква, Богородица је показала своју наклоност тиме што је повратила чудотворну моћ воде у светилишту.

Мада се ово Богородичино култно место налазило изван цариградских зидина, поред њега је била палата царева који су ту долазили са свечаном свитом. Најчешће се то догађало на Вазнесење Господње. Цар би на Спасовдан, како сведочи Константин VII Порфирогенит (913-959) у свом спису о церемонијама на двору, стижао у атријум да би потом у припрати сачекао патријарха. Њих двојица би свечано ушли у цркву, наставили до амвона и царских двери, да би затим ушли у олтар и учествовали у богослужењу (Литургији). Цар би поставио своје дарове на Часну трпезу, изашао из храма и попео се у катихумену, где се налазила мала просторија коју је користио после Литургије. За време свечаног обеда представници *Зелених* и *Плавих* (политичке групације у Цариграду) налазили су се у атријуму, а молитвени искази током литије која би потпом уследила прослављали су најпре Богородицу па Вазнесење. Сачуван је и писани извор да је василевс Нићифор II Фока (963-969) провео Спасовдан у цркви *од Извора*.

Лав Ђакон (друга половина X века), говорећи о побуни што је избила на Спасовдан 967. године, наводи да је *по обичају* цар био у храму изван градских зидина званом *Извор*, посвећеном Богородици. Јован Скилица (друга половина XI века), говорећи о истом догађају, помиње прославу Вазнесења *на Извору*. Ово понавља и Георгије Кедрон. Јован Зонара (прва половина XII столећа) истиче да је *по старом обичају* на један од Господњих празника василевс био у светом храму *од Извора*. Када је празник Богородице *Живоносног Источника* формално установљен, изгледа да је он петог дана Светле недеље врло свечано прослављан у главној царској палати у граду. То би био почетак ширења култа Богородице *од Извора* изван самог светилишта поред цариградских зидина. Главни посредник биће, изгледа, Велика лавра на Светој Гори, јер је манастир Богородице Ζωοδόχος πηγή четрдесетих година XIV века постао метох овог атонског манастира.

До свих ових података најлакше се долази преко текстова који се односе на тумачење врло познате и распрострањене иконографске представе Богородице типа *Живоносни изворник*, која је настала под утицајем светилишта *Мајке Божије од Извора* поред константинопољских зидина. Према најновијим истраживањима Татјане Стародубцеве (*Култ Богородице Ζωοδόχος πηγήи његов одјек у сликарству у доба Палеолога*, Зограф 33 /2009/), напознатијим представама Богородице овог типа сматрају се фреске у припрати цркве Афендику у Мистри (између 1313. и1322), у акросолијуму гроба деспота Димитрија у нартексу цариградске Хоре (око 1340), у припратама храма Светог арханђела Михаила у Леснову (1349) и Вазнесења у Раваници (око 1387), на западном зиду цркве Успења у Волотову код Новгорода (1363-1390) и у олтару југоисточног параклиса храма Светих Теодора у Мистри (око 1400). Без обзира што се служба Богородици *Извору живота* није нашла у српским богослужбеним књигама средњег века, ликовна представа овог врло значајног Богородичиног култа има репрезентативне одјеке у живопису тако угледних манастира као што су Лесново и Раваница.

Н. Јованчевић

ИЗ ЛЕТОПИСА ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

ИСПОВЕСТ СВЕШТЕНСТВА ЈАСЕНИЧКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ НАМЕСНИШТВА

У петак, 1. априла, четврте недеље Великог поста, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Литургију Пређеосвећених дарова у храму Вазнесења Господњег у Голобоку, уз саслуживање монаштва и свештенства Епархије шумадијске.

Непосредно пре почетка Светог богослужења, одржана је исповест свештенства, коју је по благослову Епископа извршио архимандрит Евтимије, игуман манастира Јошанице.

Након овог литургијског сабрања јереј Жељко Милић, парох глибовачки прочитао је реферат на тему „Пастирско поимање наде“. Изузетна обрада теме отворила је дискусију у којој су живо учествовали свештеници овог намесништва. Наравно, Епископ је као и увек раније, искористио ову прилику да очински поучи и посаветује свештенике како да што боље врше своју пастирску дужност.

Ненад Петровић, јереј

ИСПОВЕСТ СВЕШТЕНСТВА АРХИЈЕРЕЈСКОГ НАМЕСНИШТВА ЛЕВАЧКОГ

У понедељак пете недеље Васкршњег поста, 4. априла, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Литургију Пређеосвећених дарова у храму Преподобног Романа Српског у Рековцу, уз саслуживање свештенства левачког намесништва.

Владика Јован проповедао је на тему поста, указавши да пост није само пуко уздржавање од мрсне хране, већ да пост мора бити и духован, тј. да човек пости и душом и телом, а све то треба да прати човекова молитва.

На Литургији је био присутан велики број верних, а нарочито деце, од којих се већина причестила, што и јесте прави смисао Литургије Пређеосвећених дарова.

Након Свете Литургије протонамесник Сретко Петковић, прочитао је реферат на тему „Смирење као јеванђелска мера“. По прочитаном реферату уследила је занимљива дискусија.

ИСПОВЕСТ СВЕШТЕНСТВА АРХИЈЕРЕЈСКОГ НАМЕСНИШТВА ОРАШАЧКОГ

У среду пете недеље Васкршњег поста, 6. априла, Преосвећени Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Литургију Пређеосвећених дарова у храму Светог архангела Гаврила у Аранђеловцу. Пре Свете Литургије, свештенство орашачког намесништва је приступило светој тајни исповести, а исповедник је био протојереј-ставрофор Милан Борота.

Лепоту и радост овог литургијског сабрања употпунила су деца из оближње основне школе, која су испунила Светоархангелски храм и одговарала на јектеније. Пуноћа Великопосне службе причешћа, тј. Литургије Пређеосвећених дарова, пројављена је када је више од 150 деце приступило Светој Чаши, примивши причешће из руке Архиепископа.

Током Свете Литургије, Владика Јован се обратио сабраном народу, призвавши благослов Господњи на Цркву Божију у Аранђеловцу и пожелевши плодносан наставак Часног поста. Једна од основних врлина којима се морамо макар у посту научити јесте смирење, јер смирењем задобијамо унутрашњи мир, а тим унутрашњим, душевним миром остварујемо мир и са Богом и са људима, истакао је Владика. Само правилно доживљен и пројављен пост доноси своју праву сврху, а то је покајање, очишћење и спасење кроз свето Причешће.

После Свете Литургије у сали парохијског дома јереј Милован Ранковић је прочитао реферат на тему „Како бих описао пастирску службу – жеље и препреке“, након чега је развијена плодна дискусија о величини, смислу и искушењима пастирске службе.

Александар Миловановић, јереј

СЛАВА МАНАСТИРА БЛАГОВЕШТЕЊА

Сваке године по већ устаљеној традицији манастир Благовештење прославља своју храмовну славу Благовести Пресвете Богородице свечано и достојанствено.

Манастир који уз мале прекиде живи већ шест столећа, дочекао је и ове године да се у порти око самог храма, по лепом пролећном времену, окупи велики број благочестивог народа, а срдачном добродошлицом плениле су као и увек монахиње ове дивне светиње на челу са својом игуманијом мати Михаилом.

Свету Архиепископску Литургију на отвореном служио је Првојерарх шумадијски Г. Јован, уз суслужење свештеника Шумадијске епархије.

Честитајући славу Владика Јован је говорио о празнику Благовести, као једном од најзначајних догађаја у историји рода људског. Благу вест коју је примила Пресвета Богородица, преко ње су примиле и све генерације људи који су веровали да ће доћи Христос Спаситељ. У празнику Благовести испуниле су се давно проречене речи великог пророка Исаије, да ће девојка затруднети и родити Сина, коме ће наденути име Емануил, што значи: с нама је Бог. Владика је поред тога што је говорио о симболици празника, рекао да се празником Благовести нама открива вечна тајна, а та тајна је да је Бог постао човек.

Литургијско сабрање након опхода око храма и резања колача, настављено је заједничком трпезом љубави.

ИСПОВЕСТ СВЕШТЕНСТВА АРХИЈЕРЕЈСКОГ НАМЕСНИШТВА ОПЛЕНАЧКОГ

На дан Сабора светог архангела Гаврила, 8. априла, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован је служио Свету Литургију Пређеосвећених дарова у храму Светог Пантелејмона у Клоки. Исповест свештенства је обављена у јутарњим часовима пре Свете Литургије. Исповедник је био старешина манастира Јошанице, Јевтимије (Јутрша).

Литургију су певале монахиње манастира Никоља са диригентом хора „Опленац“ Маријом Ракоњац. Служби су присуствовала и причестила се деца из ОШ „Вук Караџић“ из Клоке.

Обративши се верном народу Епископ је поручио колико је важно да будемо присутни на великопосним богослужењима. Нико се не би спасао да Бог није дуготрпелив и многомилостив. Бог је љубав. Љубав Божија је натерала Бога да дође у свет и постане човек како би дао могућност човеку да постане Бог по благодати.

После Свете Литургије, у сали парохијског дома ђакон Остоја Пешић је прочитао реферат на Тему: „Јеванђелска љубав према непријатељима, ко је мој а ко Божији непријатељ?“, након чега је вођена плодна дискусија.

ИСПОВЕСТ СВЕШТЕНСТВА АРХИЈЕРЕЈСКОГ НАМЕСНИШТВА ЛЕПЕНИЧКОГ

У понедељак 11. априла у Старој Милошевој Цркви у Крагујевцу свештенство Архиепископског намесништва Лепеничког приступило је исповести, коју је обавио пензионисани протојереј и бивши ставрешина Старе Цркве Драгослав Степковић.

Сутра дан у уторак 12. априла у храму Рођења Пресвете Богородице у Баточини, Епископ шумадијски Г. Јован служио је Литургију Пређеосвећених дарова. У Литургији су учествовали ученици ОШ „Свети Сава“ који су својим одговарањима на јектенијске прозбе и свештеничке возгласе, улепшали богослужење. Њима се по благослову Владике Јована обратио јереј Срђан Тешић, који је нагласио да одрастајући ђаци стичу нова искуства кроз игру и школу, дружећи се једни с другима, јер заједништво и јесте смисао нашег постојања у овом и будућем веку. Зато је неопходно да испуњавамо Христове заповести о љубави, те да у овим недељама Великог поста имамо на уму и позив Светог Јована Крститеља о покајању. „Већ у суботу, деца, на Врбицу, носићете звончиће на себи у Цркви, оглашавајући радост, јер и

Господ Исус Христос каже пустите децу мени. Зато се трудите да будете добри и да својим добрим делима обрадујете родитеље своје и Цркву своју, те да прославите Христа“, била је поука оца Срђана основцима који су се након тога са својим вероучитељима причестили.

После Литургије у сали Црквене општине Баточинске свештенство Лепеничког намесништва се окупило да чује реферат на тему „Свештеник – Професионалац или Христов сведок“ који је поднео протојереј Драган Симоновић. Уследила је отворена дискусија о свим питањима који се тичу не само пастирске службе, већ и проблема у свакодневном животу и раду свештенства. Дискусију је затворио Владика Јован који је позвао на будност, ревност у вршењу службе и изнад свега на имање љубави као право и потпуно сведочанство наше вере.

Мирослав Васиљевић, ђакон

ИСПОВЕСТ СВЕШТЕНСТВА АРХИЈЕРЕЈСКОГ НАМЕСНИШТВА КРАГУЈЕВАЧКОГ

У среду шесте седмице Великог поста, 13. априла, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Литургију Пређеосвећених дарова у храму Успења Пресвете Богородице у Лужницама уз саслужење свештеника и ђакона Архиепископског намесништва крагујевачког. Сви свештенослужитељи крагујевачког намесништва су се исповедили у саборном храму у Крагујевцу у уторак, 12. априла, после вечењег богослужења, а исповедник је био протојереј-ставрофор Драгослав Степковић.

Учешће на Литургији су узели и полазници веронауке у Лужницама са својим вероучитељем Пеђом Обровићем. После причешћа свештенства пригодну беседу је одржао јереј Горан Мићић, који је поред тога што је говорио о смислу и значају Великог поста, говорио и о животу хришћана у Цркви.

Након Свете Литургије у сали парохијског дома ђакон Александар Сенић прочитао је реферат на тему „Фарисејство као трајно свештеничко искушење“. Након прочитаног реферата развила се богата и плодносна дискусија.

ИСПОВЕСТ СВЕШТЕНСТВА АРХИЈЕРЕЈСКОГ НАМЕСНИШТВА МЛАДЕНОВАЧКОГ

У петак 15. априла, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Литургију Пређеосвећених дарова у Благовештенском храму у Рајковцу.

...*СВЕШТЕНИЦИ*...

Светој Литургији је предходила исповест свештенства Архиепископског намесништва младеновачког. Исповедник је био протојереј-ставрофор Милан Борота.

На Литургији је певао хор Благовести под руководством диригенткиње Љиљане Миловић.

Након Светог Причешћа свештенства и верног народа, наш Првојерарх се обратио присутном народу беседом у којој је истакао колико је велики значај молитве за сваког хришћанина, али молитве која излази из чистог срца, која иде из смирења, јер једино такву молитву Господ чује. Наш Владика је истакао да су дани поста управо потребни да спознамо шта је правда и истина, шта је Бог а шта грех. Цео Васкршњи пост је у знаку страдања, распећа и васкрсења Христовог, а то је знак и човековог живота на земљи. Живот човеков је највише у знаку страдања и распећа и добро је докле он схвата да је тако, али таквом животу треба придодати још и живот у знаку васкрсења.

После Свете Литургије јереј Зоран Алексић је прочитао реферат на тему “Саможртвени Јеванђелски етос наспрам савремене нарцисоидности” након чега је уследила плодна дискусија. На крају се приступило трпези љубави коју су припремили рајковачки пароси протонамесници Александар Марковић и Слободан Раковић.

Ратко Аврамовић, јереј

ПРАЗНИК ЦВЕТИ СВЕЧАНО ПРОСЛАВЉЕН У СТАРОЈ ЦРКВИ У КРАГУЈЕВЦУ

Стара Милошева Црква у Крагујевцу традиционално свечано прославља Цветну недељу Великог поста Светом Архиепископској Литургијом, коју је служио Епископ шумадијски Г. Јован уз саслужење крагујевачког свештенства.

Будући да Црква прославља долазак Спаситеља у Јерусалим и почетак Његовог Крсног, а за нас спасоносног страдања и Васкрсења, препуног храма верног народа се након прочитаног Јеванђеља, обратио Епископ Јован који је нагласио да је Васкрсење Христово фундамент наше вере и да ми без ње губимо хришћански идентитет. Зато ми ту веру на свакој Литургији исказујемо између осталог и речима из Символа вере: “Чекам Васкрсење мртвих и живот будућег века.”

Владика је подсетио на библијске догађаје из историје спасења и на Христов улазак у Јерусалим: “Народ је колико јуче присуствовао чуду које свет до тада није видео – Васкрсењу Лазаревом. Лазареве сестре кажу да верују да ће њихов брат васкрснути у дан суда, односно у будућности, али Христос им каже: Ја сам ту, Ја сам Васкрсење. То је поука која нас упућује на превелику љубав Божију, где Христос, и пре другог доласка, као Син Божији Васкрсава из мртвих: и праведног Лазара, и Јаирову кћи... Васкрсење јесте смисао и циљ чуда, које данашњим празником славимо, а оно се и на нас односи, да верујемо да ће нас Господ и Спас наш Исус Христос Васкрснути и неће допустити да отпаднемо од Њега и Тајне спасења. Зато је за нас данашњи празник радостан, јер је Бог обеснажио смрт да постане као сан и отворио нам пут у Царство будуће, за шта човек и јесте створен, да телом и душом има живот вечни. Дозволимо Господу и Спасу нашем да уђе у наше срце и наш ум, као што је ушао у Јерусалим да бисмо задобили спасење и живот вечни Васкрсењем.”

Стара Милошева Црква је била претесна да прими све који су се причестили Телом и Крвљу Господњом са својим Епископом, након чега је братство овога светога храма приредило за њих пријем у парохијском дому. Ту су

се верни окупили да и дружењем, након евхаристијског сабрања у Цркви, уз свога Владика прославе Улазак Господњи у Јерусалим – празник Цвети.

Мирослав Васиљевић, ђакон

ВЕЛИКИ ЧЕТВРТАК – САБОРНИ ХРАМ

У Саборном храму у Крагујевцу у јутарњим часовима Великог Четвртка, са почетком у 7:30 часова, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован уз саслужење свештенства саборног храма, служио је Свету Литургију Светог Василија Великог. Евхаристијска радост је употпуњена причешћем великог броја верника.

У поподневним часовима Великог Четвртка са почетком у 18. часова служено је јутрење Великог Петка, на коме је Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован са свештенством Саборног храма читао дванаест јеванђеља која говоре о страдању Христовом.

На крају јутрења Епископ Јован са свештенством и верним народом целивао је и поклатио се Часном крсту, који су свештеници у току богослужења изнели на средину храма.

Срећко Зечевих, јереј

ВЕЛИКИ ПЕТАК

Велики Петак, дан када је човечанство осудило Бога на смрт. То је највећи бунт и највећи грех у историји неба и земље. У јутарњим часовима Великог Петка 22. априла у 8 часова, Преосвећени Владика Јован служио је Царске часове, у којима се помињу догађаји Гетсиманске ноћи, хватање Исуса, одрицање Апостола Петра, издајство Јудино, распињање на Крст.

У Петак пред вече у 16. часова у Саборном храму, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Вечерње са изношењем Плаштанице. У 21. час вршено је јутрење Велике Суботе, и тада се савршава чин сахране Христове. Преосвећени Владика са свештенством Саборног храма, умилним песмопојем, пред гробом Господњим, на средини храма, уз кађење и уз држање упаљених свећа, произнео је непорочне стихире, којима претходе стихови из 118. Псалма, подељени на три стагије. После отпеваног канона и великог славословија, уз звоњаву погребног звона, Преосвећени Владика кренуо је са свештенством и верним народом у крсни опход око храма са Светом Плаштаницом, уз појање: „Свети Боже, Свети Крепки, Свети Бесмртни...” са упаљеним свећама, сагласно речима Цркве, која Христов гроб назива најсветлијим, јер је извор нашег васкрсења.

По завршеном богослужењу Преосвећени Владика благословио је верни народ са жељом да у здрављу и срећи дочекају најрадоснији и најсветлији Празник над Празницима.

Срећко Зечевих, јереј

ПРОСЛАВА ВАСКРСА У КРАГУЈЕВЦУ

Васкрсење Христово је победа над смрћу, победа над грехом, победа над ђаволом, то је пролеће за душу људску. Једна васкршња песма дивно каже: „Данас Христос као сунце засија из гроба, данас грану пролеће у душама нашим.“ Васкрсење је празник радости, наде и живота.

У Саборном храму у Крагујевцу у поноћ уз појање васкршње стихире: „Воскресеније Твоје Христe Спасе“ и брујање звона Саборног храма, уз упалене свеће, отпочело је свечано Васкршње јутрење и Васкршња литија, коју је предводио Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован са свештенством Саборног храма и мноштвом верног народа града Крагујевца. По повратку у храм, настављено је Васкршње јутрење, радосним песмопојем васкршњег канона: „Васкрсења је дан,

просветимо се људи...“ По завршеном јутрењу, уз речи Васкршњег тропара: „Христос Васкрсе из мртвих, смрћу смрт уништи и онима који су у гробовима живот дарова“, почела је Света Архијерејска Литургија, коју је служио Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован уз саслужење братства Саборног храма и архијерејског намесника крагујевачког Рајка Стефановића. Радост Васкршње Литургије употпуњена је када је на почетку Литургије Преосвећени Владика рукопроизвео Милана Милошевића у чин течаца храма Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу.

Свечаној васкршњој Литургији присуствовао је велики број верника и потпредседник Епархијског савета Господин Радиша Пљакић, председник Црквене општине Господин Мирослав Брковић. Васкршњу посланицу је прочитао протојереј-ставрофор Рајко Стефановић, архијерејски намесник крагујевачки. По прочитаној посланици Његове Светости Господина Иринеја, прота Рајко је у име свештенства и верног народа крагујевачког

и лепеничког намесништва, честитао Преосвећеном Владици Јовану четрдесет година ношења монашке ризе и монашког живота, и у знак љубави и поштовања, поклонили Преосвећеном Владици Архијерејски штап. После завршене Литургије у двору Епископа шумадијског свештенство града Крагујевца и гости упутили су честитке Епископу Јовану уз радосни васкршњи поздрав: Христос Васкрсе, Ваистину Васкрсе!

Срећко Зечевић, јереј

ПАСХАЛНО ВЕЧЕРЊЕ У ЈАГОДИНИ

На највећи хришћански празник, празник над празницима, када је Спаситељ после три дана проведена у гробу васкрсао и васцелом свету се показао као Победитељ смрти, Црква Божија у Богом чуваном граду Јагодини своју васкрсну радост поделила је са својим Епископом. У попдневним часовима Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован са свештенством беличког намесништва, у препуној Цркви верног народа, служио је пасхално вечерње уз појање хора при храму Светих апостола Петра и Павла. На Богослужењу су читана Јеванђеља на српском, црквенословенском, енглеском, грчком и латинском језику.

Том приликом, Преосвећени је, за ревност у вршењу свештеничке службе, произвео архијерејског намесника беличког и старешину Петропавловског храма јереја Небојшу Младеновића у чин протојереја, и ђакона Нинослава Дирака у чин протођакона. Епископ се обратио свештенству Христовим речима „а највећи између вас да вам буде слуга“ и позвао их да својим трудом и служењем помогну новопостављеном намеснику на увећању народа божијег у овом крају, а исто тако и народ је позвао да у тој заједничкој жртви помогне.

После службе у порти храма јагодински вероучитељи и Црквена општина организовали су такмичење за најлепше осликано васкршње јаје међу радовима ученика основних школа који похађају верску наставу. Владика је изабрао победника, а потом је са окупљеном децом иницирао „такмичење“ за најаче јаје. Уследио је културно уметнички програм, а после њега и трпеза љубави коју су организовали црквена општина и братство храма.

Далибор Нићифоровић, ђакон

НОВО РУКОПОЛОЖЕЊЕ ЗА ЂАКОНА У ЕПАРХИЈИ ШУМАДИЈСКОЈ

Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, током служења Свете Литургије светле среде у храму Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац, рукоположио је у чин ђакона Ивана Антонијевића из Крагујевца, дипломца Павославног богословског факултета Универзитета у Београду и свршеног ученика крагујевачке богословије Светог Јована Златоустог. Ова свечана васкршња Литургија била је још узвишенија због овог догађаја, који сходно хришћанском учењу, иако се остварује у локалној Цркви, има васељенски значај. Повишеном узбуђењу допринеле су и речи које је новорукоположеном ђакону упутио Владика Јован, указујући на изузетност службе која га чека. У архипастирској поуци наглашене су одговорности и привилегије које чекају сваког делатника на пољу спасавања у Христу верног народа, али је Владика поменуо и изазове и опасности који се могу појавити на овом узвишеном задатку.

Иначе, ђакон Иван Антонијевић служиће при храму Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром. Након литургијског славља, трпезу љубави приредио је у парохијском дому белошевачке цркве протојереј ставрофор Милован Антонијевић, старешина овог храма и отац новорукоположеног свештенослужитеља.

...у васкршњој литургији

ЛИТУРГИЈСКО КРШТЕЊЕ У САБОРНОМ ХРАМУ

У четвртак Светле седмице, 28. априла, најрадосније седмице, када смо сви просвећени, освећени, просветљени и очишћени светлошћу Христовог Васкрсења, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Архијерејску Литургију, уз саслуживање братства Саборног храма. Оживљавајући древно предање Светих Апостола и Светих Отаца цркве, Владика Јован је у Литургији обавио чин крштења малог Ђорђа, сина пароха Саборног храма у Крагујевцу, јереја Зорана Врбашког.

Након обављеног крштења, родитељи новокрштеног Ђорђа, јереј Зоран и супруга Тања са својом децом Анастасијом и Јованом, за све присутне припремили су заједничку трпезу љубави.

КРШТЕЊЕ – ПОЧЕТАК ЖИВОТА

У суботу Светле седмице, 30. априла, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, служио је Свету Архијерејску Литургију у Саборном храму у Крагујевцу.

Пошто Светим тајнама човек прима благодат Божију да би могао живети животом Христовим, а овај живот започиње поновним рођењем човековим – водом и Духом, тј. светим крштењем, с тога је Преосвећени Владика Јован у склопу Литургију крстио малог Петра, сина пароха Саборног храма у Крагујевцу, јереја Горана Мићића. Како крштење дарује људима постојање у Христу и личност човекову утемељену у Христу, јер Христос је тај који нас је узео мртве од грехова наших и који нас уводи у живот истинити, тако је дан крштења Петровог дан његовог поновног рођења, јер како каже Свети Василије Велики: „Живот почиње крштењем и први дан је дан поновног рођења.“

Трудом, залагањем и неизмерном љубављу, родитељи Петрови, јереј Горан и његова супруга Кристина, уприличили су трпезу љубави за Преосвећеног Владика, свештенство, кума и госте.

Срећко Зечевић, јереј

СЛАВА ЦРКВЕ НА КРАГУЈЕВАЧКОМ ГРОБЉУ БОЗМАН

Преосвећени Владика Јован је 1. маја служио Свету Архијерејску Литургију у храму Васкрсења Господњег на крагујевачком гробљу Бозман.

Током Литургије, а по прочитаном јеванђељу, упућена је свима архијерејска поука која говори о вери или уверности да нас Господ никада и ни у чему неће оставити, да нас држи и води најбољим путем и да ће све привести добром крају (пример је апостол Тома и допуштање њему да се дотакне тела Васкрслог Христа). Неопходно је имати силовито уверење у нама да је све од Њега, па било и непријатно, да је све Његова света воља, потребно је живети мирно у преданости вољи Божијој. Оваква вера је изнедрила мученике, а после њих и вољне стадалнике, пустињске подвижнике. Она свуда подстиче на побожност и живљење у духу који прати речи апостола Томе после додиривања ребара Христових: „Господ мој и Бог мој.“

По причешћу верних пресечен је славски колач и одслужен помен за настрадале Србе на територији републике Хрватске у току ратних дејстава.

Преосвећени је уошћен у крипти храма за трпезом која је продужетак ове тајанствене Тајне Вечере којом нас Господ везује за Себе али и међусобно, везом Нераскидивом (Собом Непролазним).

Немања Младеновић, јереј

КРШТЕЊЕ У ЛАЗАРЕВЦУ

Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован је у попразништву Васкрса, 2. маја, служио Свету Архијерејску Литургију, у храму светог великомученика Димитрија у Лазаревцу.

Том приликом је по древној Црквеној пракси у Литургији крстио заједно малу Јовану, ћерку протојереја Александра Новаковића, и малу Јану ћерку јереја Желка Ивковића, пароха лазаревачких, и тиме посведочио да свака света тајна из Литургије извире и у Литургији остварује свој прави смисао.

Обраћајући се у беседи својој пастви, Владика нам је говорио о значају Христовог васкрсења које се није десило само Њега ради, већ пре свега нас ради и нашега спасења, васкрсења које подразумева обновљење читаве људске природе, која се Адамовим непослушањем нашла у смрти. Наћи Христа и бити једно са Њим, јесте циљ и смисао нашег живота, и једини истински животни успех, а то је једино могуће и оствариво у Цркви. Ма какви да смо, уколико смо у послушању Цркви као телу Христовом, имамо наде на спасење, нагласио је Владика. Преосвећени је на крају казао да се данас радује Црква васељенска због своја два нова члана, два нова уда тела њеног, да се данас радују и њихови домови због новог рађања и проширења, а да тамо где тога нема и где родитељи не рађају своју новозачету децу влада туга и жалост. Онај ко се са Христом и у Христу рађа, тај ће са Њим страдати, али и са Њим васкрснути, када за то дође време.

Владика је после свете Литургије са својим свештенством и својим народом узео учешћа у трпези љубави, која у ствари јесте литургија после Литургије.

СВЕТИ НИКОЛАЈ ЖИЧКИ СВЕЧАНО ПРОСЛАВЉЕН У ДЕСИМИРОВЦУ

Међу светима које прославља наша Света црква, 3. маја прослављамо и Светог Николаја Жичког, светитеља који је у српском народу заједно са Светим Савом, био и остао, учитељ пута који води у живот.

Парохијска заједница ЦО Десимировац са скрушеним поносом, молитвено-литургијски, прославља је овог светитеља Светом Архијерејском Литургијом коју је служио наш Владика шумадијски Г. Јован.

Ни радни дан није спречио верне парохијане да у великом броју присуствују Светој Литургији и на тај начин искажу своју љубав према Светом Николају и своме Архијереју Јовану.

На Светој Литургији проповедао је протојереј-ставрофор Рајко Стефановић архијерејски намесник крагујевачки, а причестио се велики број верника.

Од како је подигнута Црква у Десимировцу, ово је први пут да је овако свечано обележен дан Светог Николаја Жичког резањем славског колача. Довољно је подсетити да је Свети Николај заједно са Светим Доситејем осветио Цркву у Десимировцу 1937. године. Након Свете Литургије у црквеној трпезарији приређена је трпеза љубави за коју се нарочито постарао Владан Ђекић из Десимировца уз несебичну помоћ осталих парохијана. Гуслари Душан Дреновац и Александар Букелић из Десимировца извели су Небеску Литургију Светог Николаја Жичког.

Живота Марковић, протојереј

БДЕНИЈЕ У ХРАМУ СВЕТИХ МИРОНОСИЦА НА ВАРОШКОМ ГРОБЉУ У КРАГУЈЕВЦУ

У навечерје суботе 7. маја, пред недељу Мироносица, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, служио је свечано бденије поводом славе храма на Варошком гробљу. Старешина храма, протојереј-ставрофор Зарије Божовић, је са верним народом у 17. часова дочекао Преосвећеног Владика и уз појању „Ис пола ети деспота“, почело је свечано богослужење поводом славе храма. Лепоти празника је допринело појање и учествовање у богослужењу верног народа.

По завршеном бденију Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован се обратио верном народу речима да су мироносице својим поступком показале да је њихова вера била чврста и непоколебива, јер су остале сво време уз Господа. Владика је поучио верни народ, да наша вера буде као вера мироносица и да у свом животу будемо увек уз Господа.

Затим се прота Зарије захвалио Преосвећеном Владци и братству Саборног храма и верном народу на принесеним молитвама у храму Светих Мироносица.

Захваљујући несебичној љубави, пажњи и жртви, госпођа Лидија Вујић и њен супруг Душко уприличили су после принесених молитви, трпезу љубави.

Срећко Зечевић, јереј

СЛАВА ПРИПАДНИКА ПРОТИВТЕРОРИСТИЧКЕ ЈЕДИНИЦЕ У ЛИПОВИЦИ КОД БАРАЈЕВА

Дана 7. маја, обележена је слава Свети Великомученик Георгије у бази Противтерористичке јединице (ПТЈ) у Липовици код Барајева. За разлику од предходних пет година, колико постоји ова јединица као самостална формација у оквиру полиције и која од тада обавља најодговорније задатке у држави, ове године је било најсвечаније на прослави њиховог празника. Прво је уследио почасни поздрав Председнику Републике Србије

Борису Тадићу и министру полиције Ивици Дачићу уз интонирање химне Боже правде. Затим је Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован обавио обред резања славског колача, уз саслужење свештеника Архијерејског намесништва беланичког. У поздравној речи Владика је истакао личност Светог Георгија као прави пример за све припаднике јединице. Он је својим животом сведочио истинитост хришћанске вере, што смо дужни и ми да чинимо. Свети Георгије је заштитник ове јединице и молитвеник пред престолом Господњим. На крају је Епископ молитвено позвао Господа и светог Георгија да буду помоћници како овој јединици тако и целом народу нашем да би смо одржали љубав без сенке, наду без поклекнућа и веру без сумње.

На прослави Дана Противтерористичке јединице, председник Србије Борис Тадић изјавио је да је Србија лидер у борби против организованог криминала у региону и да, поред искушења са којима се сусреће, неће одустати од супротстављања мафији у Југоисточној Европи. Тадић је рекао да је Противтерористичка јединица привржена свом народу и традицији коју има и да је та јединица у сваком тренутку способна и увек је прва у борби против организованог криминала и тероризма. Председника Тадића је у бази Противтерористичке јединице у Липовици дочекао почасни строј и командант Горан Драговић, а међу званицама су и директор полиције Милодар Вељовић, директор Безбедносно-информативне агенције Саша Вукадиновић, потпредседник владе Јован Кркобабић, и представници дипломатског кора, међу којима и амбасадор Русије Александар Конузин.

Заменик премијера и министар полиције Ивица Дачић поручио је да борба против криминала, корупције и тероризма мора да се води у континуитету и нагласио да без добре сарадње свих државних органа који се тим послом баве, али и међународне сарадње, нема успешне борбе. „Циљ полиције и свих других државних органа који се тим послом баве, јесте да као свети Ђорђе убијемо ту аждаху, која је највећи непријатељ једне државе, народа и целог региона“, истакао је министар. Министар унутрашњих послова Србије уручио је председнику Србије плакету Противтерористичке јединице МУП-а Србије, поводом прославе Дана и крсне славе.

СВЕТИ ЈОАНИКИЈЕ ДЕВИЧКИ ПРОСЛАВЉЕН У ЦРКВИ У БРЕСНИЦИ

У Трећи Понедељак по Пасхи на дан Преноса моштију светог Јоаникија Девичког 9. маја, Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Архијерејску литургију у крагујевачком насељу Бресница у храму Светог Јоаникија Девичког уз саслужење крагујевачких свештеника.

...*У*...*С*...*В*...*Е*...*Т*...*А*...*М*...*С*...*А*

Беседећи верноме народу, Владика Јован је беседио о смислу, суштини и значају Тајне живота човековог у контексту највећег хришћанског празника Васкрса. Васкрсење је основ наше вере. Када кажемо да верујемо у Васкрсење, ми се изјашњавамо да верујемо у Цркву Божију, као што и у Символу Вере кажемо да верујемо у Једну, Свету, Саборну и Апостолску Цркву и да чекамо Васкрсење мртвих и живот будућег века. Зато за нас нема ничег страшнијег него веровати само у овај живот. У Апостолу који се чита на крштењу се каже да се ми најпре Христом распињемо, страдамо и напокон Васкрсавамо. Јер овај живот нам није дат да га проћердамо, већ да њиме задобијемо живот вечни. Зато постији видљива разлика између верујућег и неверујућег човека, где овај први смислено подноси све тешкоће овога живота вером да га чека Спаситељ, који ће га од њих избавити. У Јеванђељској причи о Лазару и богаташу, где Авраам богатоме каже Ти си сва добра у овоме животу примио, учимо се да сва наша добра треба да буду испуњена правдом, а онда ће се испунити и смисао живота. Ако сте пажљиво слушали кондак који се појао на литургији, чули сте да се у њему каже: „Утолио си плач Евин, а анђео Господњи женама мирносицама каже Радуйте се!“ То је смисао нашега живота, то је смисао наше вере, коју прослављамо Васкрсењем Христовим“, била је поука Владике верноме народу.

Након причешћа верног народа, Владика Јован је пресекао славски колач, а потом освештао темеље новог парохијског дома. За подизање парохијског дома и храма Светог Јоаникија Девичког је посебно заслужан старешина Цркве у Бресници протојереј Ђорђе Ђукановић који је уложио надљудске напоре како би верноме народу своје парохије принео не само храм већ и уређену порту, сада и парохијски дом, на коме је већ подигнута прва плоча, разведена мрежа и постављена целокупна столарија, иако су радови на њему почели октобра 2010. године.

Верни народ Бреснице је наставио дружење до касних поподневних часова са својим пастирима у парохијском дому, где су уз пригодни програм наступали гуслари Јанковић Родољуб, Величковић Угљеша и Бишевац Радивоје

Мирослав Василијевић, ђакон

СЛАВА ЦРКВЕ СВЕТОГ САВЕ У КРАГУЈЕВЦУ

И ове године је храм посвећен Светом Сави Српском у крагујевачком насељу Аеродром свечано прославио своју славу Спаљивање моштију овог светитеља на Врачару. Увод у евхаристијску радост је било празнично бденије, којим је началствовао предстојатељ Цркве Божије у Шумадији Епископ Јован са осморицом свештеника. Овим бденијем, уз учешће многих верника и ученика крагујевачке Богословије Светог Јована Златоустог (који су допринели појањем благољепију овог чина) посведочено је да црвени живот почива на богослужењу.

Светом Литургијом је начествовао прота Зоран Крстић ректор богословије и архијерејски заменик уз саслуживање десеторице свештеника и три ђакона. После прочитаних речи јеванђеља о Пастиру Добром, презвитер Драган Поповић беседио је о примеру који требамо следити. Уколико имамо љубави према Богу и ближњем онда се поред Христа угледамо и на Светог Саву који је праву Љубав изабрао. На крају беседе је отац Драган свим присутнима честитао храмовну славу помоливши се још једном Светом Сави да нас сачува и упуту на прави Пут.

Након Свете Литургије уследила је литија и сечење колача (који је припремио овогодишњи колачар Марцелка Марковић), а по завршетку овог свечаног чина уследила је трпеза љубави.

Немања Младеновић, јереј

СЛАВА ЦРКВЕ СПАЉИВАЊА МОШТИЈУ СВЕТОГ САВЕ У БАРАЈЕВУ

У уторак 10. маја, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, служио је свету Архијерејску Литургију у храму Спаљивања моштију Светог Саве у Барајеву поводом храмовне славе. Владика је дочекао верни народ са децом.

Владика је после прочитаног јеванђеља подсетио верни народ на Васкрсне дане и богослужења која Црква служи одржавајући дух вере у Господа. Тиме нам Црква казује да је темељ наше вере Васкрсење Христово које се десило ради нашег спасења. Непрестано треба да исповедамо веру у Христа и у овом и у Будућем веку. Наша вера је вера будућности, а не прошлости. Наши преци су такође исповедали веру у Васкрсење Христово, а пре свих наш Свети Сава. Његов свети живот нас опомиње, каже Владика, да и у нашем народу има светих људи и светих места. Прошли су многи владари и цареви и оставили много тога за собом, али су брзо заборављени. Међутим, света места и свети људи се не заборављају без обзира да ли има трага о томе или не, јер народ памти да је некада на том и том месту живео свети човек или је постојала светиња. Зато нам пророк Давид каже да изујемо одућу јер је место на коме стојимо свето. То значи да оставимо злобу, мржњу, лењост, нерад... Ничија се успомена у нашем роду тако не одржава као успомена на Светог Саву. Благодат коју је задобио Свети Сава можемо задобити и ми кроз добра дела, лепу реч, добру помисао...

После светог причешћа уследила је литија око светог храма, а затим је Епископ пререзао славски колач. Овогодишњи домаћини су део колача предали Зорану Башановићу који се прихватио да буде следеће године домаћин славе.

Црквена општина Барајево је добила плац од општине Барајево у месту Насеље Гај где је Владика положио камен темељац и поставио крст за изградњу Мисионарског Центра у коме је предвиђено да буде смештен дечији вртић. Владика је рекао да је ово још једно богоугодно дело где ће наша деца налазити праве вредности живота, што ће их сачувати од сваког злог насртаја. Епископ се захвалио председници општине Бранки Савић и представницима Владе града Београда на дару Цркви, који ће се користити на добробит народа, а пре свега деце.

По повратку са плаца Владика је освештао и фонтану испред парохијског дома у Барајеву, а затим је уследила славска трпеза коју су овогодишњи домаћини приредили за све окупљене.

Владимир Димић, јереј

СВЕТИ ВАСИЛИЈЕ ОСТРОШКИ ПРОСЛАВЉЕН У МАНАСТИРУ КАЛЕНИЋ

Његово Преосвештенство Епископ шумадијски и администратор епархије крушевачке Г. Јован на дан Светог Василија Острошког 12. маја, служио је Свету Архијерејску Литургију у манастиру Каленић, уз саслужење свештенства и монаштва Епархије шумадијске.

Пракса која је установљена 1969. године, да се на дан Светог Василија у манастиру Каленић сваке године врши чин Свете тајне Јелеосвећена, настављена је и овогодишњим сабрањем, уз присуство великог мноштва верног народа Левча и Шумадије.

Захваљујући сустринству манастира на челу са трудољубивом игуманијом Нектаријом, сви који су дошли могли су не само да виде Каленићку светињу, већ и да се насладе духовним плодовима, учествујући на светом богослужењу, које је пред око хиљаду људи на отвореном служио Владика Јован. Епископ шумадијски је и овог пута позвао на молитву, да нам Бог подари телесно и душевно здравље, неби ли били избављени од патње, невоља, немоћи, од свега онога што нас одвраћа од Бога. Пре почетка Свете тајне Јелеосвећења, Владика Јован је осветио трон Богородице Тројеручице Каленићке и икону Светог Василија Острошког. Архијерејском граматом признања за несечичан труд према светињи, одликован је господин Светислав Милојевић из Варварина.

ХРАМОВНА СЛАВА У ЕРДЕЧУ

У недељу 22. маја, на празник Преноса моштију Светитеља Николаја, Црква у Ердечу је прославила храмовну славу литургијом коју је началствовао протојереј-ставрофор Драгослав Сенић, уз саслужење старешине Ердечког Светоникољског храма протонамесника Слободана Бабића и јереја Мирка Шилковића.

Посебну ноту богослужењу дао је народ својим сложним појањем које је предводио протонамесник Драган Брашанац, а Апостол је читао ученик IV разреда Ердечке ОШ „Доситеј Обрадовић“ Бојан Ђокић. Храм је био претесан да прими све верне што се видело и у литији наредне литургије, када је пресечен славски колач чији је домаћин ове године био Милета Мијалковић, а при самом резању славског колача, за наредну годину се пријавио Раша Дробњак.

Након ломљења славског колача, верном народу се обратио протонамесник Слободан Бабић позвавши верне да свагда имају на уму да је свети Отац Николај приводио људе Богу и да је за њих у Ердечу посебна част што су једина Црква у Крагујевцу посвећена овом великом светитељу. Још је додао да позива све да се вером прикључе Цркви, јер је Бог свагда ту и да ће се Он одазвати на наше молитве. „Бог је потребнији људима, него људи Њему, јер ако вере имамо Он ће нам дати све што нам треба: мир, љубав, трепљење, стрпљење, здравље пре свега духа, а потом и тела, а напослетку и живот вечни“, била је поука оца Слободана верном народу.

Народно весеље повод храмовне славе у Ердечу је настављено под шатром у порти храма до касних поподневних часова.

Мирослав Васиљевић, ђакон

СЕДАМ ГОДИНА ЕМИТОВАЊА ЕМИСИЈЕ “ПРАВОСЛАВНО ЈУТРО” НА РАДИЈУ ЈАГОДИНА

Пре седам година, 22. маја 2004. године, на празник Преноса моштију светог оца Николаја, са благословом Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована на регионалном радију „Радио Јагодина“ (97,3 Mhz) кренула је са емитовањем емисија јагодинских ЦО „Православно јутро“, коју уређује вероучитељ Борис Милосављевић. Трајање емисије је 90 минута, а емитује се премијерно недељом са почетком у 8:30 часова, а репризно емитовање је суботом са почетком у 8:30 часова.

Емисија се састоји из седам рубрика и то су: *Мисионарска писма, Духовник, Историја Живота, Не веруј у идоле, Христова наука, У свету постоји једно царство и Житија Светих*. Од Божића прошле године у оквиру емисије се емитује и део материјала званичног радија Епархије шумадијске – Радија Глатоусти.

Миломир Тодоровић, јереј

...*У ПРАВОСЛАВНОЈ ЦРКВИ*...

ПЛУТАРХ У ЕКСОНАРТЕКСУ ЉЕВИШКЕ ЦРКВЕ

У тексту *Откуд Платон у цркви Богородице Љевишке?* [„Православље“, бр. 1056, 15. март 2011, с. 28–29] писали смо о историјско-културолошком контексту у коме је настала и значењу које је имала сликарска композиција из припрате призренске цркве Богородице Љевишке на којој су представљени Платон, Плутарх и Сивила Етиопска. Тамо смо напоменули да је након негативног односа према античком паганском наслеђу у почетку историје православне Цркве у Србији, у доба краља Милутина дошло до отварања према хеленској култури. С обзиром да су зидови црква били места на којима су објављивани званични ставови Цркве и државе, окретање ка хеленској баштини је истакнуто управо осликавањем њених значајних представника у саборном храму тада престоног Призрена. Иначе, фреска Платона, Плутарха и Сивиле део је композиције „Лоза Јесејева“, што упућује на то да је њима дато пророчко значење, односно да су сврстани у ред са старозаветним пророцима, тачније, упоредо са њима. Шире о свему томе расправљали смо у поменутом есеју, у коме смо, као што је јасно из самог наслова, акценат ставили на Платона, а сада ћемо се бавити Плутархом.

Све оне опште консеквенце појаве јелинског паганског аутора у православном храму, о којима смо писали приликом расправе везане за Платона, важе, свакако, и када је у питању Плутарх. Основно питање које је остало да се реши јесте – који је Плутарх насликан у љевишкој припрати. Решавањем тог проблема, можемо разоткрити и симболику његовог појављивања у призренској цркви.

Колико нам је познато, Астрапа, који је осликавао Љевишку почетком XIV столећа, није назначио о ком Плутарху се ради, једноставно је записао – **елинь Плуџтархъ**. Црква је у XVIII веку била претворена у џамију, и тада су фреске премалтерисане; средином прошлога века оне су донекле рестауриране, али је 2004. године црква запаљена од стране косовских шиптара. Тако, и ако је било неког натписа који би одгонетнуо који је Плутарх у питању, он је сада у

потпуности уништен. Никада, дакле, нећемо са потпуном сигурношћу знати ко је љевишки Плутарх. Међутим, пажљивијом анализом свих детаља могли бисмо ипак да претпоставимо о ком Плутарху се заправо ради.

Плутарх – Јелин и платониста

Знамо да је насликани Плутарх био Јелин (**елинь Плуџтархъ**), а можемо да претпоставимо да је био и следбеник Платона, јер су њих двојица повезани свитком. Свитак који повезује две личности се у црквеном зидном сликарству користи када се истиче њихова сродност; обично се ради о неком библијском аутору и његовом доследном тумачу. У љевишком случају по среди је истицање припадности извесног Плутарха (нео) платоничкој школи.

Историја античке литературе памти двојицу Плутарха – Херонејског и Атинског. Први је старији и познатији од другог. Плутарх Херонејски живео је у првој половини првог и почетком другог века, прецизније, рођен је око 46/47. а упокојио се након 120. године. Његова уверења јесу платонистичка, али нису и чисто платонистичка, већ са извесним примесима питагорејства, перипатетичких учења и стоицизма. Његове књиге (најзначајније су: *Етички зборник* и *Упоредни живописи*) биле су међу

најпопуларнијим и најзначајнијим у римском периоду хеленске паганске књижевности.

Плутарх Херонејски је један од најславнијих грчких књижевника, што пак није случај са његовим атинским имењакком. Плутарх Атински (350–430) ће остати упамћен само по улози коју је имао у историји Платонове Академије. Почетком петог столећа је обновио Академију, и био један од виђенијих (али не и оригиналнијих) неоплатониста свога доба. Писао је коментаре на Платонова и Аристотелова дела, а основна теза коју је заступао јесте повезаност Платонових и Аристотелових философских учења. Неће оставити значајнији траг када је у питању неоплато-

Платон и Плутарх из ексонартекса Богородице Љевишке. Реконструисао Б. Живковић

нистичка школа мишљења, за разлику od својих на-следника Сиријана, Прокла и др. Он готово да и није утицао на касније философе, тако да није ни очекивано да утиче на хришћанске мислиоце.

Иако су, дакле, обојица били платонисти, чак је Атински можда и ближи Платону од Херонејског, ипак, судећи по значају и популарности једног и непопуларности другог, можемо претпоставити да је лик Плутарх Херонејски красио припрату призренске саборне цркве. Тој тези иде у прилог и то да је он у својим делима трагао за компромисом између грчке митологије и филозофског монотеизма.

Није познато да је Плутарх Атински, за разлику од Херонејског, на било који начин био присутан у стваралаштву отаца Црве, а то је један од кључних доказа за утврђивање идентитета љевишког Плутарха. Однос црквених класициста (дакле, оних црквених отаца који су имали афирмативни став према јелинском наслеђу) и Плутарха Херонејског од посебног је значаја за нашу тему, и њега ћемо у наставку поближе размотрити. Поред тога што учвршћује тезу да је управо он насликан у Богородици Љевишкој, такође, разоткрива још један значајан моменат када је у питању афирмација црквеног класицизма у тадашњој Србији, а о томе ће бити речи у последњем делу текста.

Плутарх Херонејски и византијски црквени класицисти

Позитиван однос Срба према античкој културној баштини крајем тринаестог и почетком четрнаестог века, што је и довело до осликавања античких паганских мудраца у Богородици Љевишкој, формиран је захваљујући пресудном утицају који је дошао из Византије. Ренесанса Палеолога имала је значајан утицај на целокупни верски и културни живот читавог византијског комонвелта, тако је дошло и до отварања према античком наслеђу у Србији. Стога, утицај који је неки пагански аутор имао на византијске оце, посредно је обликовао и црквени класицизам у тадашњој Србији. Тако да је утицај Херонејског Плутарха на византијске црквене класицисте један од поузданијих показатеља да је управо он насликан у љевишком ексонартексу.

Сви византијски оци који су имали класично образовање су, нема сумње, читали неки од списа Плутарха Херонејског. Трагове његових дела налазимо већ код ранохришћанских апологета, посебно код Климента Александријског, затим Плутарха користе и оци златног периода светоотачке писмености – Јевсевије Кесаријски, Василије Велики, Григорије Богослов, Јован Златоусти и др.

Од нарочитог је значаја његов утицај на светог Василија Великог, који је посебно видљив у беседи *Младићима* – како се може црпсти корист из *јелинске књижевности* (у рукописима се појављују различите варијанте наслова, али све оне имају исто значење). Већ сам наслов овог својеврсног „манифеста“ црквеног класицизма открива присуство Плутарха. Наиме, Василије беседу насловљава по узо-

ру на Плутархов спис *Како младић треба да чита поезију*, који је, што је још и важније, њен примарни извор. Пресудан утицај на Василија извршио је Плутархов модел употребе класичне литературе за васпитање младих: „Василијев принцип коришћења класичних књижевних дела у педагошке сврхе, по начелу *ad usum Delphini*, владајући принцип позне антике, он је преузео првенствено од Плутарха“ [Н. Ристовић, *Старохришћански класицизам*, Бгд. 2005, 186]. Треба додати да је приоритет моралне сврхе васпитања, и код Василија, али и код других хришћанских аутора (посебно Јована Златоустог) у великој мери преузет од Плутарха.

Синтеза два модела црквеног класицизма

Херонејски Плутарх је био биограф и моралиста, пре књижевник него филозоф, те је јасно зашто је тако снажно утицао на реторски, у ширем смислу литерарни модел црквеног класицизма. Сада долазимо до још једног значајног, можда чак и пресудног, разлога за појављивање Плутарха у Богородици Љевишкој.

Свитац који повезује Платона и Плутарха, поред симболике које смо поменули (да је Плутарх био платониста), има још једно важно значење. Наиме, свитац који везује филозофа и књижевника упућује и на спајање два модела црквеног класицизма – филозофског и литерарног. Синтезирањем та два модела остварена је пуноћа хришћанског класицизма.

Оно што није пошло за руком Јовану Мавроподу и Михајлу Пселу у XI столећу, јесте Астрапи у XIV. Познати Византинци, као што знамо, покушали су да споје реторски и филозофски модел црквеног класицизма увођењем празника света *четири* јерарха – Василија Великог, Григорија Богослова, Григорија Ниског и Јована Златоустог. Дакле, великих архијереја Цркве који су најзначајнији примери интегрисања хеленске традиције у хришћанство. Међутим, дошло је до сукоба класициста и антикласициста приликом увођења празника, који се завршио уклањањем филозофији склоног Григорија Ниског из заједничке прославе. Тако смо добили празник Света три јерарха, којим је промовисана реторска оријентација црквеног класицизма. [О томе видети изврстан чланак већ помињаног проф. Ненада Ристовића: *Реторски модел црквеног класицизма: позадина настанка празника Св. три јерарха*, у *Хришћанство и античко наслеђе*, Бгд. 2010, 56–77]. Хришћанским богословима у тадашњој Србији је, дакле, препоручена античка културна баштина у целини. Црквени класицизам, који подразумева трезвеноумно прихватања свега онога из античке традиције што не угрожава хришћанску веру, бива реализован у потпуности.

Милутиново доба тиме постаје почетак развоја црквеног класицизма код Срба, који ће преко својих значајних представника (од Константина Философа до Василија Вујића, и др.) знатно допринети култивисању верског живота, и подизању укупног културног живота Срба.

ТЕМА СИЛАСКА У АД У ИСТОЧНОХРИШЋАНСКОМ ПРЕДАЊУ

Митрополит Иларион (Алфејев),
Христос победитељ ада,
Каленић, Крагујевац 2010

Митрополит волоколамски Иларион (Алфејев) један је од значајнијих теолога и црквених интелектуалаца данашњице – истакнути архијереј, музичар и композитор, аутор многих богословских студија и чланака. Рођен је 1966. године у Москви, монашки постриг примио је 1987. године, завршио је Московску духовну академију, а докторат из философије стекао је на Оксфордском универзитету. Архијерејску хиротонију примио је 2002. године. Као викарни епископ Московске партирашије, а затим и као епархијски архијереј са седиштем у Бечу, вршио је дужност представника Руске Православне Цркве при европским међународним организацијама. За митрополита волоколамског, викара московског патријарха, предстојатеља Одељења спољашњих црквених послова и сталног члана Светог Синода Руске Православне Цркве, постављен је 2009. године.

Захваљујући издавачкој делатности Епархије шумадијске пред нама је значајна студија из пера овог талентованог списатеља и предањског богослова, која на убедљив начин износи историјско-богословски преглед православног учења о Христовом силаску у ад, и упућује на непроцењиве социолошке последице тог догађаја.

Обимна и исцрпна материја систематизирана је и подељена у четири Поглавља (Прво: *Нови завет. Апокрифна литература. Ранохришћанска химнографија*; Друго: *Светоотачка традиција*; Треће: *Источно-хришћанска литургијска поезија од IV до VI века*; Четврто: *Богослужбени текстови Православне Цркве*), на која се надовезује Епилог (*Теолошки значај догмата о Христовом силаску у ад*) и Додатак (*Изабрани богослужбени текстови*).

Овај рад, како сам аутор истиче у предговору, посвећен је учењу о Христовом силаску у ад (победи над смрћу, васкрсењу мртвих и њиховом извођењу из ада), које се јавља као неодвојиви део догматичког и литургијског предања Православне Цркве. Послушајмо самог аутора:

„Христов силазак у ад један је од најтајанственијих, најзагонетнијих и најтеже објашњивих догађаја но-

возаветне историје. У савременом хришћанском свету тај догађај се схвата на различите начине. Либерална западна теологија одриче могућност говора о силаску Христовом у ад у буквалном смислу, тврдећи да текстове Светог Писма посвећене тој теми треба разумевати у пренесеном смислу. Традиционална католичка догматика почива на томе да је Христос после своје смрти на крсту сишао у ад искључиво како би одатле извео старозаветне праведнике. Слично размишљање широко је распрострањено и међу православним хришћанима. Са

друге стране, већ у Новом Завету (1Пет 3, 18-21) говори се да је Христова проповед у аду била намењена оним грешницима који се нису покајали, а у богослужбеним текстовима Православне Цркве не једном подцртава се да је, сишавши у ад, Христос открио пут ка спасењу за све људе, а не само за старозаветне праведнике. Христов силазак у ад разуме се као догађај космичког значаја, који се односи на све људе без изузетка. Осим тога, говори се о Христовој победи над смрћу, о потпуном опустошењу ада, о томе да после Христовог силаска у ад тамо није остало никога осим ђавола и демона.

Како помирити та два ставовишта? Какво је у почетку било веровање Цркве? Шта нам

поручују источно-хришћански извори на тему силаска у ад? На ова и друга питања покушава да одговори ова књига, у којој су разматрани многобројни текстови посвећени Христовом силаску у ад.“

Осим саме проблематике која је разматрана у овој студији, за нашу богословску јавност може бити интересантна и методологија, односно начин на који митрополит Иларион то чини. Наиме, аутор своје „изворе“ и „грађу“ разврстава по следећим критеријумима:

Безусловни и неоспориви ауторитет је Свето Писмо Новог Завета, али: „У православној традицији Свето Писмо се не тумачи као нешто првобитно у односу на црквено Предање: Свето Писмо је изникло из Предања и представља његов неодвојиви део... Свето Писмо се не интерпретира спонтано, већ унутар Предања; произвољна тумачења допуштају се само у својству појединачних мишљења. (...) И Стари и Нови Завет интерпретирају се у светлу Предања, које се одражава у богослужењу и у делима Отаца и учитеља Цркве.“

Слично Светом Писму, безусловни и неоспориви ауторитет у сваком богословском раду, па и овом који је пред нама, треба да добије и литургијско Предање, зато што се оно заснива на рецепцији којој су литургијски текстови били изложени током многих векова, тако да, по мишљењу аутора, богослужбене текстове (укључујући и крштењски Символ вере) треба сместити на друго место, одмах после Светог Писма.

Слично је и са катихетским документима Васељенских и Помесних Сабора, који су прошли црквену рецепцију, уз напомену да „документе Сабора не треба разматрати изван контекста у коме су написани: сваки од њих одговарао је на једне или друге изазове свога времена и нема сваки од њих исти значај за савременог хришћанина. Осим тога, Црква има право да се враћа на решења својих Сабора и да у њих уноси корекције.“

Наредно место у хијерархији ауторитета заузимају дела Отаца Цркве која се односе на катихетска питања. Уз подсећање да у светоотачким списима треба разликовати оно што изражава општецрквено учење, од појединачних богословских размишљања (теологумена).

Из светоотачког наслеђа посебан значај имају дела Отаца ране, неподељене Цркве, који су имали пресудан утицај на формирање православне догматике и прецизно богословско формулисање истина вере.

На следећем месту по снази богословског ауторитета налазе се дела такозваних учитеља Цркве, „богослова који су извршили утицај на формирање црквеног учења, иако из неких разлога нису уведени од стране Цркве у ранг Отаца. Њихова мишљења имају ауторитет уколико су сагласна са општецрквеним учењем.“

Митрополит Иларион користи и апокрифну литературу, али истиче да се ауторитативним могу сматрати само „они списи који су у директној или посредној форми реципирани црквеним сазнањем, нарочито они који су нашли свој одраз у богослужењу или у хагиографској литератури.“

На крају, ту су и „многа богословска дела – како древних тако и савремених црквених писаца – која појашњавају неке аспекте вероучења.“

Оно на шта посебно треба скренути пажњу јесте начин на који митрополит Иларион у својој богословској студији користи литургијско предање и црквену химнографију. Мишљење да литургијско предање и црквена химнографија улазе у ред најзначајнијих извора православног богословља (нарочито догматике) је општеприхваћено и мало је савремених теолога који би то спорили, али исто тако мало је православних теолога који на овако убедљив и суверен начин, у предањском духу и уз помоћ несвакидашње ерудиције, користе литургијско предање и црквену химнографију у својим богословским разматрањима, дајући им значај и место прворазредних ауторитета и извора вере, који им несумњиво припадају.

У прилог овим речима сведочи и чињеница да је митрополит Иларион сматрао за потребно да на крају књиге у Додатку који чине изабрани богослужбени текстови објави својеврсну мини-антологију литургијских текстова написаних у периоду од II до IX века, који су посвећени теми Христовог силаска у ад, или се дотичу ове теме.

Реч је о следећим делима: *О Пасхи*, поема светог Мелитона Сардског (II век), затим 36. и 41. химна из циклуса *Нисибјских песама* преподобног Јефрема Сирина (IV век), па 44. кондак преподобног Романа Слаткопојца (VI век) и тропари из Трипесница преподобног Јосифа Песмописца (IX век).

Иначе, књига *Христос победитељ ада* писана је јасним и лепим стилем, а треба још истаћи да је превод Марије Дабетих узоран, понегде и истински надахнут, нарочито онда када предузима нимало једноставан задатак превођења црквене химнографије.

Завршимо овај кратки приказ речима митрополита Илариона, које изражавају својеврстан закључак ове студије:

„Ми не знамо јесу ли сви следили Христа, када је Он изашао из ада, као што не знамо да ли сви иду за Њим у есхатолошко Царство Небеско, када ће Он постати *Све у свему*. Али знамо да је од момента силаска Христовог у ад пут ка васкрсењу из мртвих отворен за „сваку природу“, спасење даровано сваком човеку и врата раја отворена за све који то желе. Таква је тајна Велике суботе, чији застор подиже православно богослужење. Таква је вера Древне Цркве, наслеђена од првих поколења хришћана и брижљиво чувана православним Предањем. Таква је изобилна нада свих верујућих у Христа, Који је, једном и до века, победио смрт, опустошио ад и даровао васкрсење читавом роду људском.“

Никола Миловић, протојереј

ПЕТОКЊИЖЈЕ – ИЗРАЗ И СВЕДОЧАНСТВО БОЖИЈЕГ ОТКРОВЕЊА

Протојереј-ставрофор мр Рајко Стефановић,
Историјат проблема Петокњижја,
Каленић, Крагујевац 2011

Књига протојереја-ставрофора Рајка Стефановића, професора Богословије Светог Јована Златоустог у Крагујевцу, достојно се наставља на оно што су о питању постанка *Петокњижја* писали епископи наше Цркве и велики научници Иринеј Ћирић и Тихон Радовановић.

Професор Драган Милин (ментор овог рада) истиче у предговору да се у књизи *Историјат проблема Петокњижја* излаже читава историја питања аутора *Петокњижја* (да ли је Мојсије написао овај део Старог завета) и објективно процењују поједина гледишта, односно да рад приказује најновије стање у библијској науци по овом врло важном питању. До оваквих резултата аутор је дошао анализирајући ову тему кроз следећа поглавља: *Мојсије као писац Петокњижја*; *Аргументи против Мојсијевог ауторства Петкњижја*; *Историјат критике Мојсијевог ауторства*; *Савремене теорије о постанку Петокњижја и Постанак Петокњижја у светлу предања Православне Цркве*.

Отац Рајко Стефановић у уводној напомени објашњава зашто је неопходно данас се бавити питањем ауторства *Петокњижја* (за и против Мојсија), када ни свете Оце ово питање није занимало. „Када говоримо о Мојсијевом ауторству *Петокњижја*, углавном размишљамо у правцу да је оспоравање Мојсијевог ауторства над *Петокњижјем* довело и до оспоравања богонадахнутости *Петокњижја*. Заиста, на први поглед то јесте тако, али ако имамо на уму да су прва научна оспоравања Мојсијевог ауторства над *Петокњижјем* дошла од стране протестантских научника, који, почевши од Ајхорна, *Петокњижје*, као и цео Стари завет, проучавају као дело јеврејске националне литературе, онда видимо да су они прво одбацили богонадахнутост библијског текста почевши да га пручавају ван Цркве, па се тек онда поставило питање Мојсијевог ауторства *Петокњижја*. Дакле, да се на *Петкњижје* и даље гледало као на књигу Цркве, не би било спорно да ли је Мојсије баш све написао или не.“

Несумњиво је да су прво поглавље (*Мојсије као писац Петокњижја*) са навођењем директних и ин-

директних светописамских доказа и светоотачких сведочанстава и последње (*Постанак Петокњижја у светлу предања Православне Цркве*), уз истицање чињеница које без дилеме говоре о Богонадахнутости целог Светог писма (па и *Петокњижја*) и о Цркви као месту настанка ове књиге, најважнији делови ове студије. Али су драгоцене и остала поглавља, која и читаоца који није потпуно упућен у област библистике, информишу о кључном питању ове теолошке дисциплине: у каквом односу стоје тумачења библијског текста као чисто литерарног или историјског (изван Цркве) и гледање на њега као Богонадахнутог, потпуно смисленог једино у Цркви. Иако се православни верник лако опредељује за друго становиште, тек га упознавање са идејама разних научних теорија (које никако не треба занемаривати) потпуно упућује на прави пут схватања да црквено предање Библију чини књигом записаног Божијег откровења. Упоредо са анализом савремених теорија о настанку *Петокњижја*, професор Стефановић, што је драгоцене, доноси информације и о најновијој литератури која се овим питањем бави са свих аспеката.

Већ је речено да за свете Оце није било важно ко је написао *Петокњижје* или неку другу књигу Старог завета, већ су се старали да Реч Божију протумаче и да нам покажу како треба да живимо испуњавајући вољу Божију која нам је кроз Свето писмо откривена. Тако је и један од закључака књиге *Историјат проблема Петокњижја* да је период патристике креирао хришћански аксиом да се Свето писмо у свести и животу Цркве доживљава као израз и сведочанство Божијег откровења свету и човеку. Дакле, све научне хиптезе, каже на крају отац Рајко Стефановић, „неминовно су водиле ономе што су свети Оци прећутно сведочили и знали. Мојсије није једини писац, писаца је било више, али за свете Оце то није био проблем јер је за њих Свето писмо било књига Цркве и у Цркви оно има свој ауторитет записаног Божијег откровења.“ А што се тиче разних хипотеза, у њима, за аутора књиге *Историјат проблема петокњижја*, „има пуно неприхватљивог и управо због тога сматрамо да је наша дужност да се бавимо овим питањем, како би свима које Свето писмо интересује помогли да уз уважавање ових научних открића схвате да је *Петокњижје*, односно Стари завет, слободније речено, *књига о Месији*“.

Н. Јованчевић

ДУХОВНА МУЗИКА НА БАЛКАНУ

У оквиру овог кратког прегледа историјског развоја духовне музике на Балкану под изразом „духовна музика“ подразумевамо музичка дела извођена у верским обредима источнохришћанске, односно Православне Цркве на Балканском полуострву, код Грка, Бугара и Срба

Најважнија чињеница за науку јесте присуство музичког извођења у оквиру верске службе. Постоје разне претпоставке о типовима односа текста и музике: да су мелодије извођене силабично (један слог текста на један тон) или мелизматично (један слог текста на мноштво тонова), или у некој мешавини тих односа. Постављало се питање порекла тих видова извођења, које је тражено у сусед-

једне религије у другу и из једног обрета у други. У случају прихватања једне нове вероисповести у једној новој етничкој средини, апсолутно је непоходно да идеолошка основа нове „вере“ остане стабилна и да не подлеже застрањујућим струјањима. Али музички вид који је „резервисан“ за извођење текстова, те према томе није подложен „идеолошким интерпретацијама“, може да буде промењен те да често поприма музички дијалект нове средине а да при томе нимало не угрожава верску или филозофску суштину текстова који се везују за ту музику. Писац ових редова имао је необично искуство на Првом светском конгресу за јеврејску музику, у лето 1978. године у Јерусалиму. Сви учесници на конгресу били су позвани једног петка поподне да присуствују „концерту – верском извођењу“ певања једног псалма којим се дочекује „Sabbath“ (субота). Извођачи су били разни хорови Јевреја сакупљених из разних земаља широм света, где су Јевреји расељени након разарања њиховог храма 79. године после Христа. Све групе су певале исти текст, али у музичком дијалекту средине у којој живе у својој „дијаспори“. Било је збиља фасцинирајуће слушати Јевреје из Јемена, из Русије, Чешке, Немачке и других земаља. Моме неуком уху певање јемених Јевреја звучало је некако „најаутентичније“ (шта год да тај термин означава). Руски Јевреји су певали у стилу музике Бортњанског, чешки Јевреји звучали су као да певају неку полку од Сметане, док су Италијани звучали као напуљски рибари... Тај је концерт приказао „прилагођавање“ јеврејских заједница новој етничкој средини, у којој су задржали свој верски обред, док су прихватили „музичку одећу“ нове средине а да нису изгубили суштину своје вере. Овај пример поставља питање о ширењу хришћанских обрета у грчким насељима у раном периоду хришћанства, питање о начину извођења музичких делова верског ритуала који се постепено проширивао. Будући да су се прво-

битне хришћанске заједнице састојале од Јевреја који су већ били упознати са постојећим службама у синагогама, било би „логично“ да се претпостави да су музички аспекти хришћанских служби били јеврејског порекла. Када су се хришћанске заједнице шириле и када су хришћани примали особе другог етничког порекла, онда су оне, како се претпоставља, могле обогатити службе својим традицијама, како музичким, тако и начином излагања текстова. Очигледно је да такве промене у остваривању новог музичког израза нису постигнуте преко ноћи, него да је то био постепени процес, који је у неким случајевима могао да траје деценијама, па чак

ним територијама Сирије, па чак и Месопотамије, где су се у верским обредима вероватно користили сопствени „духовни“ видови са једноставним или изузетно орнаменталним мелодијским обрасцима. Не улазећи у појединости, за нашу дискусију је од пресудног значаја да је постојала обавезна употреба музичких звукова у обредима, без обира на идеолошку подлогу верског обрета. Морамо, такође, имати на уму „асимилацију“ несродних видова верских обрета из суседних, то јест „другојачијих“ средина. За науку је од посебног интереса истраживање начина „адаптације“ мелодија и праћење њиховог преласка из једне културне средине у другу, из

и вековима. Подршку таквој претпоставци може да пружи изучавање развоја литургијске поезије, то јест поезије која је временом, због своје религиозне тематике, прихваћена као „стандардни“ део религиозних служби. То песништво је могло имати разне поетске форме, као на пример „кондак“ (грчки: kondakion), који је уствари сиријског порекла, но у хришћанске службе прихваћен је у својој грчкој форми. Сличан је био случај и са неким другим песничким формама. Тако је током неколико векова у првом миленијуму постојања хришћанства Црква установљена као верска и као „друштвена“ организација са својим обредима, која је чувала своју верност верским учењима у већ образованим службама, а уз то још проширила свој утицај на нелитургијске видове дневног живота. У Византији, ако не и другде, Црква је својим благословом (који је представљао подршку неким световним манифестацијама живота) постизала велики утицај на вернике који су послушно учествовали у рецитовању текстова те у певању прописаних песама у обредним службама прожетим музичким извођењем поетских и прозних текстова. Читање текстова било је изговарано повишавањем гласа и на начин који је указивао на минималну разлику између „чтенија“ и певања песама.

Историја Византијског царства преплитала се са историјом хришћанске Цркве, а као део Балкана играла је велику улогу у ширењу хришћанства међу насељеницима на Балканском полуострву. Улога словенских апостола, светих Константина-Ћирила и његовог брата Методија веома је добро позната због њиховог превода на старословенски језик већине књига потребних за верске службе међу покрштеним Словенима. Њихова делатност током друге половине деветог века је готово истовремена са почетцима музичке писмености и настајањем музичке нотације у источном Средоземљу. Потребно је подвући да су корени музичке нотације, како у источној тако и у западној Европи, имали исте претходнике, док су принципи нотирања као и каснији развитак кренули другим путевима. Пре разматрања византијских мелодија потребно је још указати на неке од основних принципа нотације на истоку и западу. Западноевропски писани извори, мање-више од самог почетка, показују тенденцију да својим знацима (неумама) означе тонску висину, а само мањим бројем знакова указују на мелодијски покрет. У источноевропској пракси, према византијским изворима, преовлађује означавање „тонске раздаљине“ од претходног тона, са постепеним увођењем агогичких неума. Другим речима, византијска нотација указује на

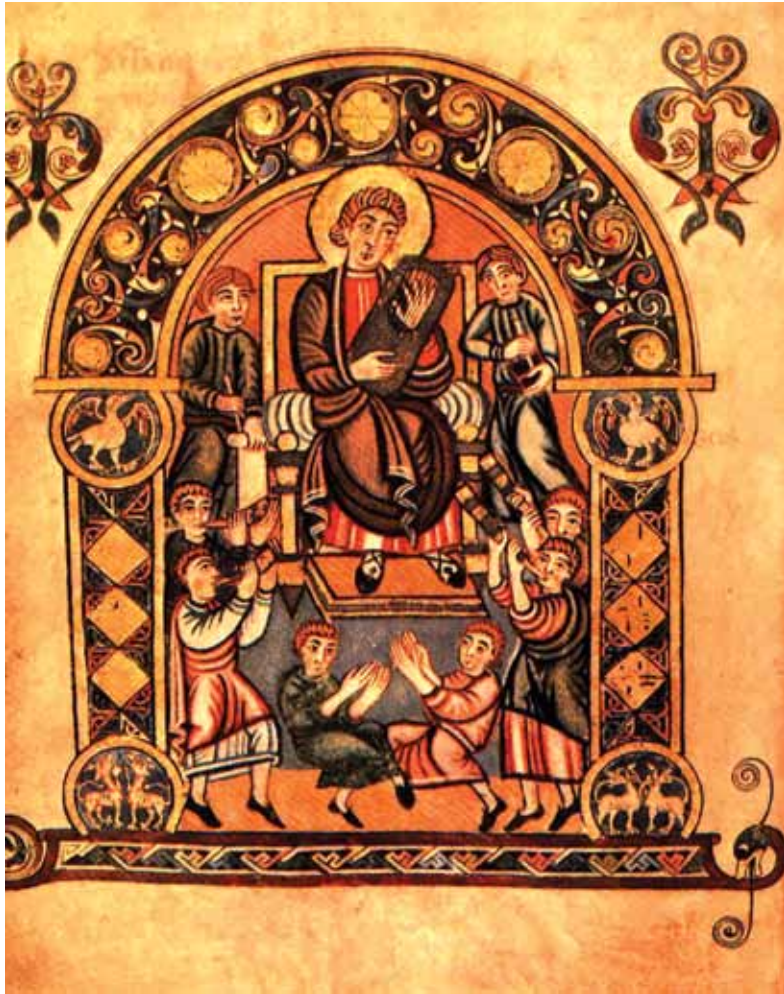
растојање (интервал) између две тонске висине. Неке од неума могу имати сличан облик у раним изворима, али каснија еволуција и утанчивање значења су водили у супротне правце, јер је западна нотација увела линијски систем (од једне до пет линија) као видљиву слику разлике између „ниских“ и „високих“ тонова. Византијски систем је захтевао памћење значења знакова и никад није прихватио линијски систем. У неку руку, могло би се рећи да је то био веома „економичан“ систем, који је дефинисао приступ тону са неколико неума, понављање истог тона једном неумом (исон), док је са низом лако запамћених правила било могуће означити готово све мелодијске интервале који су употребљавани у вокалној музици, било да се мелодија кретала навише или наниже.

У већини приказа византијске нотације помиње се такозвана „екфонетска нотација“, која се састојала углавном од акценатских знакова употребљаваних од стране граматичара из Александрије као тип нотације који је претходио византијској. Екфонетска нотација је служила за наглашавање делова текстова при читању (а не певању) узвишеним гласом. Основна претпоставка била је да са развојем неумске нотације и прецизирањем тонске висине, више није било потребе за екфонетским зна-

цима. Но, чудно је да су екфонетски знаци опстали у употреби све до 16-17. века, до периода у коме је неумска нотација достигла висок степен прецизности и где није више било посебних потреба за екфонетским знацима. На онову нових истраживања претпоставка о „ранијем“ пореклу екфонетске нотације почиње да се мења те да се сматра да су се и екфонетска и неумска појавиле мање-више истовремено у употреби у православној Цркви.

Најстарији очувани писмени извори са византијском неумском нотацијом потичу из 10. века и постоји могућност да, због релативне рафинираности у то доба, можда постоје још „неоткривени“ писмени извори из претходног столећа; у том случају то би била документа савремена са периодом живота Ћирила и Методија. Словенски апостоли су, како изгледа, рођени о одгајени или у Солуну или у околини града, који је у то доба био опкољен новонасељеним словенским племенима. Тако су браћа, по свему судећи, била добро упозната са језиком суседних Словена. Захваљујући познавању језика, они су 863. године послати у Моравску са мисијом да покрштавају Словене и употребе језик који је у то доба још био близак већини Словена, без обзира на територијалне раздаљине њихових насеља. Од немалог значаја такође је чињеница да су браћа потицала из Солуна, града који је као свога покровитеља поштовао ранохришћанског мученика Димитрија, који је на-

водно погинуо релативно близу Београда, код Сремске Митровице. Реч „Митровица“ је уствари „изведена“ од имена Димитрије. Константин-Ћирило је умро 869. године у Риму, а Методије је живео до 885. године. Сада се Методију приписује и ауторство Канона светом Димитрију у старословенској верзији. Канон је поетска форма која је била необично распрострањена у Византији између осмог и десетог века и ушао је у употребу у богослужење као део јутрења. Поставља се питање да ли је могуће реконструисати мелодије овог канона, пошто из тог доба (9. век) није познат никакав документ са нотацијом, било на грчком, било на старословенском језику. Међутим, захваљујући крајње конзервативном односу преписивача после „званичног“ покрштавања источних Словена (првенствено Руса) 988. године, који су у једанаестом и потоњим вековима резвили веома активно превођење и преписивање књига/рукописа у Кијеву, сачуван је један музички рукопис са словенским текстом Канона светом Димитрију са византијском музичком нотацијом из дванаестог века.

Рано датирање тог рукописа претставља проблем, пошто се такозвана „рановизантијска нотација“ још увек не може лако дешифровати. Текстуална анализа Канона Димитрију открила је да та песма, према византијском обичају и тадашњој пракси, следи модел једног другог канона, то јест канона за једну од свечаности посвећених Богородици; грчка верзија тог канона је заступљена у грчким рукописима од најранијих

до каснијих. Упоредна анализа грчке и словенске верзије Канона Богородици је показала огромну сличност та два канона, а потом упоредна анализа Канона Богородици и Канона Димитрију је показала да су та два канона готово истоветна. Пошто се каснији грчки Канон Богородици може лако транскрибовати у модерну нотацију, процедура је била заобилазна, прво са грчким Каноном Богородици да се успостави континуитет који је несумњив. Иако је византијска нотација била подложна извесној еволуцији, упоредна анализа је потврдила постојаност у мелодијама тог канона кроз више векова. Као следећи корак, словенски текст Канона Димитрију је потписан под грчку мелодију Канона Богородици, који је послужио као модел словенском тексту, и тиме је постигнута реконструкција најстарије словенске црквене песме.

Још увек остаје непознато које године је Методије саставио тај канон. Но, свакако је вероватно да су после Методијеве смрти његови ученици прешли из Моравске на балканско земљиште и донели преведене књиге и међу њима пјеније у литургијским обредима, као и најстарију словенску песничко-музичку творевину. Употреба модела је процедура позната и употребљавана до дан-данас од стране уметника – песника, сликара и музичара. Ови подаци указују на то да је крајем деветог века постојало извођење духовне музике не само међу Грцима на Балканском полуострву

него и међу словенима, који су се постепено покрштавали и примали хришћанство током следећих векова. Што се тиче мелодија певаних у хришћанским службама, због присуства грчког свештенства и њихових појаца, највероватније је да су прве мелодије, чак и са употребом преведених песама на старословенски језик, биле грчког (то јест византијског) порекла, са додатном могућом примесом страних елемената примљених од стране других етничких група са којима је Византија одржавала контакте током претходних векова. Постоји теорија да су приликом покрштавања извесни елементи словенске музичке традиције могли да продру у неке од музичких видова у црквеним службама и тиме обогате то наслеђе (или „заразе“, јер за Византинце „увођење страних елемената“ у оквиру њиховог пјенија није представљало обогаћивање). У сваком случају, данас не постоји директан начин за испитивање византијске традиције пре краја 12. или почетка 13. века, пошто тек од тог каснијег датума улази у употребу такозвана „средњовизантијска нотација“, која је читљива и може да се транскрибује у садашњу модерну нотацију са доста уверљивим мелодијским па и ритмичким односима. Међутим, то не значи да је немогуће „дешифровати“ старију византијску нотацију. Упоредо изучавање истог текста са нотацијом из два разна периода даје могућност да се размотри еволуција као и прецизније тумачење значења појединачних неума а, осим тога, могуће је добити слику правца мелодијског покрета, иако не увек прецизно одређених интервала.

Укратко, почев од докумената из 13. века, транскрипција византијских мелодија је могућа. Богато мелодијско наслеђе очувано у грчим музичким рукописима већ је изучавано са више страна, како ради стила, тако и ради утврђивања типова песама које су документовале необично велику стваралачку активност која по броју композитора намашује до сада познати број композитора у западној Европи у истом временском периоду (до 1500. године).

Нотација у византијским музичким рукописима постаје све детаљнија и одаје утисак необично богатог, безмало „барокног“ мелодијског украшавања, које временски претходи западноевропском „барокном стилу“. Током овог временског периода, углавном од 14. до 16. и све до 18. века, опажа се нагли и брзи развита мелизматике, мелодијског украшавања које доводи до увођења новог техничког израза – „калофонија“, то јест „лепо звучање“. Старе мелодије, па чак и комплетни рукописи, бивају „наноно компоновани“, „модернизовани“ те „улепшавани“, а уз то се особито популарне верзије песама од стране угледних (славних!) композитора сматрају за „наслеђено благо“ и преписују са јасним назнакама имена стваралаца као што се данас, на пример, прештампавају Моцартове арије. Имена стваралаца – песника-композитора – више се не крију и дела се не преписују анонимно, тако да више не важе ранија упоређивања са анонимним византијским иконама и иконописцима. Упоредо са овом појавом, нека старија дела чији ствараоци нису оставили трага ни имена, бивају потискивана и каткад бивају приписивана старијем добу као и измишљеним ауторима. То је процес налик на „тражење предака“, који може да доведе до стварања нове митологије. Такав пример представља легенда о познатом појцу-писцу Роману Слаткопевцу из шестог века, који је, након што је прогутао пергаментни свитак, постао песник и композитор многобројних кондака.

Почетком 19. века је грчка традиција постала „устаљена“ као резултат штампања певачких књига са музичком нотацијом уместо преписивања рукописа који су могли да садрже регионалне варијанте. Настава певања је такође модризована, а крајем 19. и почетком 20. века било је покушаја да се уведе вишегласно певање, које није оставило неког трајног утицаја на грчку традицију (која себе назива „византијском“), чак иако су дела која се изводе компонована у најновије доба. Другим речима, данас композитори грчке црквене музике „компоњују“ византијску музику, што за њих означава „у стилу традиције“, чак иако би могла садржати модерне стилистичке црте.

Милош Велимировић,
Универзитет Вирџиније, САД

Текст представља првидео чланка објављеног у *Novom zvuku – internacionalnom časopisu za muziku*, Београд 2000 (16). Подсећамо читаоце да је текст пренет из световног научног часописа, тако да терминологија није сасвим у сагласности са уобичајеном у црквеним православним публикацијама.

ДАНИ РУСИЈЕ У КРАГУЈЕВЦУ

„Савест наша нас приморава да плачемо, када Руси плачу, и да се радујемо, када се Руси радују. Велики је дуг наш пред Русијом. Може човек бити дужан човеку, може и народ – народу. Али дуг, којим је Русија обавезала србски народ 1914. године, тако је огроман, да њега не могу вратити ни векови ни покољења. То је дуг љубави, која свезаних очију иде у смрт, спасавајући свог ближњег. Нема веће љубави, него да ко положи душу своју за другове своје – то су речи Христа. Руски цар и руски народ, неприпремљени ступивши у рат за одбрану Србије, нису могли не знати, да иду у смрт, али љубав Руса према браћи својој није одступила пред опасношћу и није се уплашила смрти...“

Овим речима светог владике Николаја Велимировића, свештеник Александар Ресимић посетио је присутне у препуној епархијској сали Саборне цркве у Крагујевцу трећег дана Васкрса на нераскидиве везе између руског и српског народа. Та веза која постоји између два народа потврђена је још једном организовањем ове манифестације, коју је по благослову Његовог Преовештенства Епископа шумадијског Г. Јована организовало братство Саборне цркве у Крагујевцу, уз сарадњу са Јевђом А. Јевђевићем аутором књиге *Руси у Крагујевцу* и Руском амбасадом у Србији.

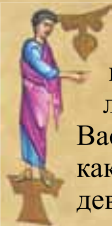
Манифестација је отворена 26. априла представљањем књиге *Руси у Крагујевцу* аутора Јевђе А. Јевђевића, којој су присуствовали поред великог броја крагујевчана и Преосвећени Владика шумадијски Г. Јован и Његова Екселенција амбасадор Руске Федерације у Србији господин Александар Конозин, који је отворио манифестацију. Предходно је Његова Екселенција посетио градско Варошко гробље и обишао споменике Руса сахрањених у Крагујевцу. Уз знак сећања на пострадали браћу Русе, Владика Јован је уз саслужење свештенства Саборног храма служио помен. У културно-уметничком делу програма учествовали су Хор младих Саборне цркве предвођени диригентом Оливером Беговићем, ансамбал Балкан и певачи солисти Војислав Спасић и Предраг Обровић из Крагујевца.

На крају програма свештеник Александар се захвалио присутнима на пажњи и најавио вишенедељни програм представљања руске културе у оквиру ове манифестације која ће трајати до 9. јуна.

Зоран Врбаиши, јереј

ТРАЈНО ЖИВОТНО ДЕЛО

(Поводом 200 година од рођења Николаја Васиљевича Гогоља)

Гогољ је тајанствена појава. Тајанствен је његов живот, његово стваралаштво, његов одлазак. Његов отац, украјински велепоседник Василије Афанасијевич Гогољ Јановски, сањао је како је Пресвета Богородица довела до њега једну девојчицу и рекла: “Ово је твоја суђеница.” Ову девојчицу Василије Афанасијевич је препознао у кћерки спахије Косјаровског, Марији. Сачекао је да одрасте и оженио се њоме. А кроз неколико година, 1. априла 1809. године, њима се родио син – будући велики писац Николај Васиљевич Гогољ.

Читаваог живота Гогољ је сматрао да се налази под нарочитим покровитељством Божијим. Још у младићким писмима он више пута понавља: “Осећам да неземаљска воља управља мојим путем.”

Он зна да је његово призивање повезано са судбином Родине: “Русију! Шта хоћеш од мене? Каква се недокучива веза крије међу нама?” (*Мртве душе*).

Шаљући Плетњову рукопис *Изабрана места из преписке са пријатељима*, он пише: “Пријатељу мој! Ја сам деловао чврсто у име Божије када сам састављао моју књигу; у славу Његовог Светог Имена узео сам перо, а потом су се преда мном размакле све опсене, све оно што слаби човека.”

Гогољ је сматрао главним позитивним својством своје душе “жељу за бољитком”.

Од раних година он прониче у политички поредак своје земље. Он у потпуности дели уверење Пушкина о томе да је “држава без моћног монарха - аутомат попут Сједињених Држава и лешина у којој човек ишчезава. Држава без вредног монарха - исто је што и оркестар без диригента”.

Гогољ се бавио у току живота многим делатностима, био је: чиновник, глумац, уметник и писац. Појава *Вечери на Мајуру* одмах му је донела славу и учврстила га у позиву писца. Необично усхићена је била реакција Пушкина:

“Управо сам прочитао *Вечери покрај Дикањке* – оне су ме одушевиле. Ево истинске веселости; искрено, неусиљено, без извештачености и надмености. А местимице, каква поезија и осећајност! Све је ово тако необично у нашој литератури, да ја још не могу доћи себи” (из писама).

Гогољ пише: “Заблагодарите Богу пре свега за то што сте Рус. Ако само Рус заволи Русију, заволеће и све што у њој постоји. Тој љубави нас сада води Сам Бог... Но, ако не заволите Русију, нећете заволети ни своју браћу, ако не заволите своју браћу, неће се у вама распламсати ни љубав према Богу; а ако се она у вама не разгори, нема вам спасења” (из *Преписке са пријатељима*).

Зато Гогољ наговештава тако велики морални рачун својим земљацима – исмевајући духовну малограђанштину и доводећи је до апсурда и гротеске. *Мртве душе* су поема о разнообразно-једнообразним духовним мртвацима, који су толико огрезли у материјалном, да већ себе сматрају бесмртнима и мисле да ће њихова прождрљивост, пијанчење и богаћење трајати вечно. Или свађе Ивана Ивановића са Иваном Никифоровићем због ситница. Гогољ раскрива комичност ова два бивша пријатеља која траће сав преостали живот на свађу, заборављајући на постојање Бога и смрти. Како горко звучи ауторов закључак приче: “Досадно је на овом свету, господо.”

Да, бездухован живот је ситничарски и досадан. Таква је живот безличног Башмакчина (главни јунак приче *Шињел*) кога су нас због нечега учили у школи да жалимо и сматрамо жртвом социјалне неправде. Ово је прича о чиновнику коме је његов претпостављени и један материјални предмет - шињел, заменио Бога.

Чичиков (главни јунак романа *Мртве душе*) – то је онај исти Акакије Акакијевич Башмакчин, само што је направио успешну каријеру. Снови о будућности се код Чичикова своде на “кочије, луксузне куће, укусна јела”. И као код Акакија Акакијевича, код њега се све на крају руши, зато што они живе у тако живој, духовној, разноликој, огромној Русији. Сам Дух земље их не прихвата, видећи у њима “мртве душе” које се могу купити за паре.

Овај чиновник – ђаво који купује руска пространства је нарочито актуелан у наше време. *Мртве душе* су биле замишљене као епопеја у три књиге. Гогољ је писао Жуковском, да први део *Мртвих душа* представља само степениште у дворац колосалних размер. Чичиков је требало да се подигне из ада и загледа у скривене области раја. Гогољ је био решио

да оживи свој персонал и покаже да је “Богу све могуће”.

Нечег страшнијег од гогољевског *Вија, Страшног места и Мајске ноћи* – вероватно да нема у читавој светској литератури. Ужас утицаја ових сочињенија је у томе што се код Гогоља ништа не може заборавити. Никаквих ситница и још све то при таквом савршенству литерарне форме. Хома Брут (главни јунак приче *Вија*), гине растрзан бесовима, јер је из радозналости погледао на Вија и овај је њега одмах угледао (види крај приче *Вија*).

Писати овакве приче могао је само човек који је “погледао на Вија”. Очигледно да је ово оставило трага у Гогољевој души. Гогољев лекар Тарсењков сведочи да је после спаљивања другог тома *Мртвих душа* Гогољ заплакао и жалосно рекао: “Ето шта сам урадио! Хтео сам да спалим само неке ствари, а изгорело је све! Како је лукави силан – ето на шта ме је подстакло. А то је била круна мог дела. Из њега би сви могли разумети оно што им је било нејасно код мене у пређашним књигама.”

Последње његово дело је *Размишљање о Божанској Литургији*. Можда се тада његова душа праштала са светом. Гогољ је назвао ово дело “завештаним сочињением” и завештао је да се продаје по ниској цени од безименог аутора, једино ради користи свих сталежа.

Реч је, по тврђењу Гогоља, највиши дар Бога човеку. И *Размишљање о Божанској Литургији* подвлачи црту испод читавог његовог стваралаштва. Није случајно што је он још у младићким годинама сматрао: “Ја нисам рођен да бих учинио епоху у литерарној области. Дело је моје у томе, о чему би требало да размисли пре свега сваки човек, а не само ја. Дело моје је душа и трајно животно дело” (из *Писама*).

Недуго пре смрти, Гогољ је више пута писмено упозоравао да га не сахране живог, тј. да летаргијски сан не “узму” за смрт. Ковчег са Гогољевим телом је био постављен у Универзитетској цркви Свете мученице Татијане. Читав град, сви сталежи дошли су да се опросте. Два дана је било немогуће да се прође кроз Никитску улицу. Он је лежао са лаворовим венчићем на глави, чији су листићи били распродати после сахране за велике паре. “Свако је хтео да обогати себе овом успоменом”, – писао је познати руски гравер Ф. И. Јордан.

Године 1927, нови господари Русије су одредили Новодевичје гробље “за сахрањивање лица на јавним положајима”. Овде су 1931. године из Даниловског манастира довели остатке Гогоља и отворили. Његов скелет је лежао на боку. Можда су га сахранили живог, или се можда он преврнуо у гробу видевши шта се дешава са Русијом. Присутни при овоме “свечаном подухвату” совјетски писци су разграбили “за успомену” сву преосталу Гогољеву одећу. А преводилац Стјенич је по тврђењу Ј. Олеше “учинио богохулну ствар: украо Гогољево ребро, које је било у облику јагагана”.

Тридесетих година, у доба најјароснијег уништавања манастирских некропола, на

Новодјевичко гробље су превезени такође и остаци и споменици низа истакнутих културних посленика: А. Хомјакова, Аксакова, Веневитинова и др. При томе су са споменика били одваљени крстови. У овој слици сахрана и прекопавања као да су се, по гогољевски, гротескно одразиле две Русије.

Истраживачи Гогољевог стваралаштва много су писали о његовим чудним виђењима “тајни тамних страсти”, и о томе да он види свет “под знаком смрти”, оптуживали су га за “религиозни хуманизам”, “аскетску напрегнутост” и романтичну страстност с којом он пише о хришћанској вери. Међутим, несумњиво је једно: он је бесконечно волео своју Родину и веровао у особени пут Русије. Такође је са крајњом јасноћом схватао да јој без Бога предстоји само пропаст.

За Гогоља, као и за Пушкина, Достојевског, Тјутчева, Блока и друге руске геније, Русија није била литерарна тема, већ део њихове душе. Зато са таквом снагом звуче његове речи, као да су написане данас: “Отвори књигу Старог Завета и наћи ћеш ту у свакој речи садашње догађаје и увидети јасније од дана, у чему је преступање пред Богом и очигледно изобраење Суда Божијег и над нашим временом.” Нови Завет за њега није само благовест Христове љубави, него у крајњем степену Апокалипса.

Чини се да нема излаза из духовних и историјских ћорсокака Русије. Но, није јој узалудно дато Свето Православље. Гогољ верује у следеће: “Све ће помирити и размрсити наша Црква.” “Црква је једино способна да разреши чворове, недоумице и питања наша.”

Његов изоштрени “апокалиптички слух” јасно распознаје да је у Православљу једино спасење нашег отачаства. Само се обраћањем њему (Православљу) може догодити немогуће чудо – да мртве душе постану живе.

са руског превео Небојша Ћосовић

ПРЕДСТАВЉАЊЕ ХИМНЕ „ДОСТОЈНО ЈЕСТ” У ЦРКВЕНОМ СЛИКАРСТВУ

Из расправе „Представе тропара у поствизантијском сликарству“ архимандрита Силаса Кукијариса, објављене у Зборнику Матице српске за ликовне уметности, 32-33 (2002), за читаоце Каленића преносимо део, изостављајући научни апарат, који се односи на иконографске представе химне Достојно јест

во је једна од најомиљенијих песама у православној Цркви упућених Богородици. Састављена је од две строфе, од којих је друга ирмос девете оде песме епископа Козме Мајумског (око 730). Она гласи: „Часнију од херувима и неупоредиво славију од серафима која бесемено

роди Бога Логоса, по природи Богородицу, ми те величамо.“ По легенди, први део, стихове: „Достојно је ваистину Тебе блажити, Богородице, свеблажену, непорочну, Мајку Бога нашега“, изрекао је арханђео Гаврило непознатом искушенику у келији Успења Богородичиног у Кареји на Светој Гори 980-986. године, у време патријарха Николe Хрисовергиса (984-986). Приповест о чуду забележио је прот Свете Горе Серафим Типлос (1548), а објавио је свети Никодим Светогорац 1794. године. Познато је да су се две строфе убрзо спојиле, а чудо и химна су се раширили по свим православним народима. Сачувано је нарочито много руских икона: 1) икона Државног историјског музеја у Москви, број 12943 из XVI века; 2) икона у Кремљу, број 5132 која потиче из Соловецког манастира, прва половина XVI века; 3) икона Државног историјског музеја у Москви, број 1446 из 1602. године; 4) икона у Третјаковској галерији из прве половине XVII века; 5) икона у Збирци Николенко из XVIII века; 6) икона из Палеха (око 1820-1850); 7) икона у Државном историјском музеју у Москви с почетка XIX века.

У монументалном сликарству ова тема се појављује два пута у манастиру Ватопеду, у куполи параклиса Богородице Утешитељке (1677-78) и у унутрашњој припрати саборне цркве (1760). Наведеном списку треба прикључити и руске иконе које приказују само један стих овог тропара,

„Достојно је ваистину“, као што је она у Државном историјском музеју у Москви из XVI века или друга, под бројем 14788 из XIX века (копија), затим икону у Уметничком музеју у Копенхагену из XVII века која илуструје други стих, „Увек Блажену“, као и икону из XVII века из Риклинхаузена, с представом стиха „Часнију од херувима“.

Илустровање целог тропара „Достојно јест“ за-

снима се на четири представе, при чему се иконе с овом темом деле на четири поља. Сваки стих тропара садржи по једну представу, и њихов текст се исписује у горњем делу слике. У средишту четврте представе увек се приказује Богородица на престолу (као на фрескама у манастиру Ватопеду) или испред њега (икона Третјаковске галерије) или и у једном и у другом положају. Богородица може да држи Христа (Ватопед, московске иконе XVIII века), али може бити и без њега (икона у Третјаковској галерији и другде), у типу Влахернитисе. Богородица је увек окружена мандорлом („славом“), вишеструком и са зрацима (Ватопед) или осмокраком звездом (московска икона из 1602). Сликане представе овог тропара деле се, по правилу, на два појаса: доњи – земаљски и горњи – небески, с Богородицом у слави, што није баш јасно када је у питању

стих „Часнију од херувима“ на руским иконама јер се његова илустрација дели на три или четири зоне с анђелима.

На првој представи овог тропара („Достојно је ваистину хвалити Тебе, Богородицу“) појављују се фигуре двојице преподобних поред Богородице, с подигнутим развијеним свицима, при чему је онај с турбаном вероватно свети Јован Дамаскин, док је други његов брат Козма Мајумски, писац друге строфе тропара. Богородичину мандорлу подижу два анђела, а пет (Ватопед) или мноштво анђела распоређено је околу (руске иконе). На сличним

иконама из Батенберга и Москве (XVIII век) по десет попрсја анђела налази се у мандорли, док су преподобни замењени анђеоским фигурама. У ватопедском параклису Богородице Утешитељке у доњем делу илустрације приказани су апостоли, а у оној у нартексу цркве су њихова попрсја. На руским иконама појављују се лица из Старог завета и, можда, апостоли.

Стих „Увек блажену и непорочну и Мајку Бога нашега“ који је послужило за образовање засебне представе, исписиван је на тракама у рукама анђела и једино их на сликама у манастиру Ватопеду држе апостоли Петар и Павле. У мандорли и ван ње налазе се анђели, а у врху апостоли и пророци. На руским иконама изнад мандорле с „Мајком Бога нашега“ приказује се Христос Архијереј у попрсју, а у доњој половини слике у Ватопеду представљају се тројица преподобних на коленима, окренути Богородици. Међутим, на руским иконама, са стране, насликана су по шесторица апостола, док су на икони из Третјаковске галерије старозавтене личности.

У трећем делу илустрације овог тропара – „Часнију од херувима и неупоредиво славнију од серафима“ – приказана је (у Ватопеду) Богородица с крилима, доле су анђели у два реда обучени у владарско или војничко одело. У горњем делу руских икона појављују се скупине од шест до седам различито одевених анђела, с херувимима и серафимима, док су анђели у доњем појасу обучени као владари или војници. Изузетно, на икони из Третјаковске галерије, у средишту је насликан на престолу Старац дана и Творац бестелесних сила.

Четврта представа се односи на стих „Која бесемено роди Бога Слово, Тебе ваистину Богородицу величамо“. Овде се унутар мандорле с Богородицом слика 9 до 12 попрсја епископа. У горњој зони стоје двојица јерараха, један наспрам другог, и држе траку на којој је исписан наведени стих. У доњем појасу су, с обе стране, групе монаха окренуте Богородици.

Иконографском анализом представа које чине химну „Достојно јест“ долази се до закључка да илустрације у свим споменицима имају заједничке елементе, што би значило да полазе од истог предлошка. Изгледа да је образац сликаног тропара, без обзира што су најстарији примери сачувани на руским иконама XVI века, настао на Светој Гори, у облику какав срећемо у манастиру Ватопеду 1677/78. године. Света Гора је, треба рећи, увек била и остала духовни центар с великим утицајем на Словене. Чудо које смо напред поменули везано је баш за Свету Гору, а забележио га је прот Среафим Типолос 1548. године. Установљење празника у знак појаве арханђела Гаврила у келији „του 'Αδελφου“ 11. јуна и литија с иконом (о чему поседујемо сведочанства већ од 1488) када се појавио арханђео на други дан Васкрса у светогроској Кареји, као и ширење празника у Русију, утичу на појаву целивајућих икона с овом темом.

У складу с типиком Руске Цркве и обичајима руских старовераца, овакве иконе се не износе у време литургије светог Јована Златоустог када

се пева „Достојно јест“, као у случају икона „О тебе радујетсја“ када се служи литургија светог Василија Великог током Великог поста, или иконе „Сада силе небеске“ у време обављања литургије Пређеосвећених дарова. Тиме се објашњава чињеница што је сачувано мање икона „Достојно јест“ у поређењу с онима иконографског типа „О тебе радујетсја“. Необично је што се на сликама не налази на јављање ахранђела Гаврила монаху, што бисмо очекивали.

Не изгледа сасвим јасан смисао споја прва два стиха. У првом се истиче значење речи „блажити“ појавом анђела, пророка и апостола, као што показују и творци химне, свети Козма и свети Јован Дамаскин. У другом стиху се појавом анђела, пророка, апостола и других светитеља наглашава „свеблаженство“ Богородице. У трећем стиху се приказивањем херувима, серафима и других небеских бестелесних сила величају свеславност и свечасност Богородице, пошто је она родила Бога Слово Христа. У четвртном стиху се сликањем епископа унутар и ван мандорле и монаха у доњем појасу истиче нетљеност Богородице, како је прославља Црква, а нарочито свети Јован Дамаскин.

Иконографско обликовање четвртог стиха показује да су његови творци поседовали велико богословско знање пошто су њиме исказали најдубљи смисао тропара. То потврђује икона Државног историјског музеја у Москви која је настала по поруцибини ђакона Симеона 1602. године, зидна слика у параклису Богородице Утешитељке у Ватопеду, наруџбина ученог лаодикијског митрополита Григорија 1677/78. који је и ктитор параклиса (можда дело живописца јеромонаха Макарија Калергиса) и њено понављање у унутрашњем нартексу цркве овог манастира 1760. године. Све ово сведочи о дубоком теолошком значењу тропара и о његовој распрострањености, нарочито у Русији и на Светој Гори.

Протитска црква у Кареји

СЛУЖБЕНИ ДЕО - ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДНЈСКОЈ

Његово преосвећенство епископ шумадијски Господин Јован благоизволео је у периоду од 1. априла до 31. маја 2011. године:

Осветити:

Темеље за парохијски дом при храму Светог Јоаникија девичког у Крагујевцу, Архијерејско намесништво лепеничко, 9. маја 2001. године.

Рукоположити:

Ивана Антонијевића, свршеног студента Правосланог богословског факултета у Београду, у чин ђакона, 27. априла 2011. године, у храму Светог кнеза Лазара у Крагујевцу, Архијерејско намесништво лепеничко;

Миљана Антића, дипломираног теолога, у чин ђакона, 14. маја 2011. године, у храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко.

Рукопроизвести:

Милана Миливојевића из Крагујевца, у чин чтеца.

Одликovati:

Чином протопрезвитера:

Јереја Небојшу Младеновића, архијерејског намесника беличког и привременог пароха четвртог јагодинског при храму Светих Петра и Павла у Јагодини, Архијерејско намесништво беличко;

Протонамесника Милана Матића, привременог пароха барошевачког у Барошевцу, Архијерејско намесништво колубарско-посавско.

Чином протођакона:

Ђакон Нинослава Дијака, парохијског ђакон при храму Светих архангела Михаила и Гаврила у Јагодини, Архијерејско намесништво беличко.

Архијерејском граматом признања:

ЈП РБ Колубара из Лазаревца
Градску општину Лазаревац
Месну заједницу Араповац
Предузеће Колубара – Метал из Лазаревца
Господина Миломира Лукића из Араповца
Господина Радисава Живановића из Араповца

Поставити:

Новорукоположеног ђакон Ивана Антонијевића на дужност парохијског ђакон при храму Светог Саве у Крагујевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко;

Новорукоположеног ђакон Миљана Антића на дужност парохијског ђакон при храму Светог кнеза Лазара у Крагујевцу, Архијерејско намесништво лепеничко;

Новорукоположеног ђакон Ивана Антонијевића на дужност благајника црквене општине аеродромске при храму Светог Саве у Крагујевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко.

Разрешити:

Јереја Бранислава Матића, привременог пароха четвртог аеродромског при храму Светог Саве у Крагујевцу, даље дужности благајника црквене општине аеродромске при храму Светог Саве у Крагујевцу, Архијерејско намесништво крагујевачко.

Поделити канонски отпуст:

Господину Ивану Филиповићу за сvezу клира Епархије браничевске.

СЛУЖЕЊА ПРИЈЕМИ И ПОСЕТЕ ЕПИСКОПА ШУМАДНЈСКОГ ГОСПОДИНА ЈОВАНА

Од 1. априла до 31. маја 2011. године

АПРИЛ:

1. април 2011:

Служио Литургију пређеосвећених дарова у храму Вазнесења Господњег у Голобоку – исповест свештенства Јасеничког архијерејског намесништва; председавао братском састанку свештенства овог намесништва на којем је прочитан богословски реферат *Пастирско поимање наде* свештеника Жељка Милића;

Састао се у Смедеревској Паланци са др Миланом Бркићем, директором болнице *Стефан Високи* ради договора о изградњи цркве у болничком кругу;

Састао се са Живком Петровићем, председником општине Смедеревска Паланка.

2. април 2011:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви;

Примио Небојшу Јакшића из Москве и Драгана Јововића, директора *Таково осигурања*.

3. април 2011:

Служио Литургију у храму Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром.

4. април 2011:

Служио Литургију пређеосвећених дарова у храму Преподобног Романа Српског у Рековцу – исповест свештенства Левачког архијерејског намесништва; председавао братском састанку свештенства овог намесништва на којем је прочитан богословски реферат *Смирење као јеванђелска врлина* свештеника Сретка Петковића;

Читао канон на Првом великопосном бденију у Саборној крагујевачкој цркви.

5. април 2011:

Служио Литургију пређеосвећених дарова у храму Успења Пресвете Богородице у Варварину – исповест свештенства Темнићког архијерејског намесништва; председавао братском

састанку свештенства овог намесништва на којем је прочитан богословски реферат *Пастирско сведочење наде* Ђакона Дејана Антића.

6. април 2011:

Служио Литургију пређеосвећених дарова у храму Светог архангела Гаврила – Врбичкој цркви у Аранђеловцу – исповест свештенства Орашачког архијерејског намесништва; председавао братском састанку овог намесништва на којем је прочитан богословски реферат *Како бих описао пастирску службу - жеље и препреке* свештеника Милована Ранковића;

Служио опело Милици Пантић у Милошеву;

Служио у манастиру Дивостину празнично бденију.

7. април 2011 – Благовести:

Служио Литургију у манастиру Благовештењу Рудничком и пререзао славски колач поводом славе манастирског храма;

Служио опело Слободнаки Огњановић у Горњем Катуну;

Присуствовао у спортској хали крагујевачке Богословије драмском програму који су припремили ученици Богословије у сарадњи са ученицима других крагујевачких школа.

8. април 2011:

Служио Литургију пређеосвећених дарова у храму Светог великомученика Пантелејмона у Клоки – исповест свештенства Опленачког архијерејског намесништва; председавао братском састанку свештенства овог намесништва на којем је прочитан богословски реферат *Јеванђељска љубав према непријатељима - ко је мој, а ко Божији непријатељ* Ђакона Остоје Пешића;

Читао акатист на Другом великопосном бденију у Саборној крагујевачкој цркви.

9. април 2011:

Служио Литургију у Саборној крагујевачкој цркви.

10. април 2011:

Служио Литургију у храму Светог Василија Великог у Маршићу.

11. април 2011:

Служио Литургију у храму Покрова Пресвете Богородице у Крушевцу – исповест свештенства Крушевачког архијерејског намесништва; председавао братском састанку свештенства овог намесништва на којем је прочитан богословски реферат *Јеванђељска љубав према непријатељима - ко је мој, а ко Божији непријатељ*;

Примио Драгана Јовановића, председника општине Крушевац;

Посетио цркву у изградњи у Лаћиселу (Крушевачка епархија).

Посетио манастир Наупару (Крушевачка епархија).

12. април 2011:

Служио Литургију пређеосвећених дарова у храму Рођења Пресвете Богородице у Баточини – исповест свештенства Лепеничког архијерејског намесништва; председавао братском састанку свештенства овог намесништва на којем је прочитан богословски реферат *Свештеник професионалац или Христов сведок* свештеника Драгана Симоновића;

У манастиру Грнчарици прегледао и прихватио живопис који је урадио протођакон Миодраг Томић.

13. април 2011:

Служио Литургију пређеосвећених дарова у храму Успења Пресвете Богородице у Лужницама – исповест свештенства Крагујевачког архијерејског намесништва; председавао

братском састанку свештенства овог намесништва на којем је прочитан богословски реферат *Фарисејство као трајно свештеничко искушење* Ђакона Александра Сенића.

14. април 2011:

Служио Литургију пређеосвећених дарова у храму Светог Саве у Ћићевцу – исповест свештенства Ћићевачког архијерејског намесништва; председавао братском састанку свештенства овог намесништва на којем је прочитан богословски реферат *Човекољубље као Божија и људска особина* јереја Растка Петковића;

Учествовао, у Патријаршији СПЦ, у раду Управног одбора фонда *Човекољубље*.

15. април 2011:

Служио Литургију пређеосвећених дарова у Благовештенском храму у Рајковцу код Младеновца – исповест свештенства Младеновачко архијерејског намесништва; председавао братском састанку свештенства овог намесништва на којем је прочитан богословски реферат *Саможртвени јеванђељски етос наспрам савремене нарцисоидности* свештеника Зорана Алексића.

16. април 2011 (Лазарева субота)

Служио Литургију у храму Светог праведног Лазара у Врденовцу;

Посетио у Тополи протојереја ставрофора Миладина Михаиловића поводом крсне славе.

17. април 2011 – Цвети:

Служио Литургију у Старој крагујевачкој цркви.

18. април 2011:

Служио Литургију пређеосвећених дарова у храму Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;

Примио Бориса Тадића, председника Републике Србије и Срђана Шапера.

19. април 2011:

Служио Литургију пређеосвећених дарова у храму Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром;

Примио Епископа Господина Атанасије (Јевтића).

20. април 2011:

Служио Литургију пређеосвећених дарова у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виногради.

21. април 2011 – Велики четвртак:

Служио Литургију у Саборном крагујевачком храму; Представницима медијских кућа прочитао Васкршњу посланицу;

Читао Страсна јеванђеља у Саборном крагујевачком храму.

22. април 2011 – Велики петак:

Предводио у Саборном крагујевачком храму богослужења Великог петка – Царске часове, вечерње са изношењем плаштанице и статије.

23. април 2011 – Велика субота:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Пантелејмона у Крагујевцу – Станово;

Примио архимандрита Алексеја (Богићевића), настојатеља манастира Светог Луке у Бошњанима и протојереја стврофора Златка Димитријевића, архијерејског намесника колубарско-посавског.

24. април 2011 – Васкрс:

Служио Васкршње јутрење у Саборном храму у Крагујевцу и предводио улицама Крагујевца Васкршњу литију;

Служио Васкршњу Литургију у Саборном крагујевачком храму;

Служио Пасхално вечерње у Петропавловској цркви у Јагодини и том приликом рукопроизвео у чин протојереја свештеника Небојшу Младеновића, старешину овог храма и архијерејског намесника белничког, а Нинослава Дирака, парохијског ђакона јагодинског, у протођаконски чин.

25. април – Васкршњи понедељак:

Служио Литургију у Ваведњском храму у Дренчи код Александровца; током Литургије напрским крстом (чином протојереја ставрофора) одликовани су свештеници Милан Луковић, архијерејски намесник жупски и Миролуб Милетић, парох Прве александровачке парохије, а парох стопањски Вељко Гашић рукопроизведен је у чин протојереја;

Посетио манастире Руденицу и Велуће.

26. април – Васкршњи уторак:

Служио Литургију у крушевачкој цркви Лазарици и присуствовао отварању Васкршњег ђачког сабора у Крушевцу;

Учествовао у Крагујевцу у отварању манифестације *Дани Русије* (служио на Варошком гробљу у Крагујевцу, у присуству руског амбасадора Александра Конузина, помен погинулим руском војницима; присуствовао промоцији књиге Јевђе Јевђевића *Руси у Крагујевцу*).

27. април 2011:

Служио Литургију у храму Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу и у чин ђакона рукоположио теолога Ивана Антонијевића;

Одредио место и мере нове цркве у кругу болнице у Смедеревској Паланци;

У Дому културе у Трстенику, у присуству епископа жичког Господина Хрисостома, отворио изложбу *Анђели Жичке епархије* Веље Михајловића.

28. април 2011:

Служио Литургију у Саборном крагујевачком храму и током Литургије крстио малог Ђорђа, сина свештеника овог храма Зорана Врбашког;

Служио опело у манастиру Велући монахињи Ираиди.

29. април 2011 – Живоносни источник, Крсна слава Шумадијске епархије:

Служио, поводом Крсне славе Епархије, Литургију у храму Светог великомученика Георгија на Опленцу и током Литургије крстио малог Лазара, сина парохијског ђакона тополског Остоје Пешића.

30. април 2011:

Служио Литургију у Саборном крагујевачком храму и током Литургије крстио малог Петра, сина свештеника овог храма Горана Мићића.

МАЈ:

1. мај 2011:

Служио Литургију у храму Васкрсења Христовог у Крагујевцу – Бозман и пререзао славски колач поводом храмовне славе; служио помен пострадалима током ратних дејстава у Републици Хрватској.

2. мај 2011:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Димитрија у Лазаревцу и током Литургије крстио малу Јовану,

кћерку пароха лазаревачког Александра Новаковића и малу Јану, кћерку пароха лазаревачког Жељка Ивановића.

3. мај 2011:

Служио Литургију у храму Свете великомученице Недеље у Десимировцу;

Председавао, у манастиру Мрзеници, седници Епархијског управног одбора Крушевачке епархије.

4. мај 2011:

Служио Литургију у храму Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац;

Рад у Епархијској канцеларији.

5. мај 2011:

Служио Литургију у храму Светог Јована Крститеља у Јасиковцу код Трстеника и освештао храмовни живопис; рукопроизвео у чин презвитера свештеника Милана Поповића, пароха у Бучју;

Служио бденије у крагујевачком Саборном храму;

Присуствовао концерту у Првој крагујевачкој гимназији поводом Ђурђевдана, славе града Крагујевца.

6. мај – Ђурђевдан:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Георгија у Крушевцу и пререзао колач поводом храмовне славе;

Пререзао славски колач Демократској странци у Крушевцу;

Посетио протојереја Љубишу Ђураша у Рачи поводом крсне славе.

7. мај 2011:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Георгија у Крагујевцу – Шумарице;

Пререзао славски колач Противтерористичкој јединици МУП-а Србије у бази у Липовици;

Сусрео се са председником Републике Борисом Тадићем и министром полиције Ивицом Дачићем;

Служио бденију у храму Светих жена Мироносица у Крагујевцу – Варошко гробље.

8. мај 2011:

Служио Литургију у храму Светих жена Мироносица у Винчи и пререзао славски колач поводом храмовне славе;

Венчао у храму Светог великомученика Пантелејмона у Крагујевцу – Станово Николу и Јелену Баловић;

Венчао у храму Рођења Пресвете Богородице у Баточини Милоша и Мају Митровић.

9. мај 2011:

Служио Литургију у храму Светог Јоаникија Девичког у Крагујевцу – Бресница и пререзао славски колач поводом храмовне славе; освештао темеље за нови парохијски дом;

Присуствовао финалном такмичењу квиза веронауке крагујевачких средњих школа у Првој крагујевачкој гимназији;

Служио празнично бденије у храму Светог Саве у Крагујевцу – Аеродром.

10. мај 2011 – Спаљивање моштију светог Саве:

Служио Литургију у храму Светог Саве у Барајеву и пререзао славски колач поводом храмовне славе; освештао темеље и крст новог Мисионарског центра у Барајеву у којем ће се налазити дечији вртић, освештао фонтану испред парохијског дома;

Одредио место за изградњу нове цркве у Баћевцу.

11. мај 2011:

Служио Литургију у храму Светог кнеза Лазара Косовског у Крагујевцу – Белошевац.

12. мај 2011 – Свети Василије Острошки:

Служио Литургију и Освећење јелеја у манастиру Каленићу; освештао трон за икону Богородице Тројеручице Каленићке и икону Светог Василија Острошког; одликовао архијерејском граматом признања Светислава Милојевића из Варварина за помоћ манастиру Каленићу.

13. мај 2011:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Крагујевцу – Виногради;

Рад у Епархијској канцеларији;

Одржао испит пред рукоположење кандидата Миљана Антића.

14. мај 2011:

Служио Литургију у Саборном крагујевачком храму и рукоположио у чин ђакона Миљана Антића из Крагујевца;

Венчао у Саборној крагујевачкој цркви Оливара и Катарину Павловић из Јарушица;

Служио опело Божидарки Поповић у Опарићу;

Примио Биљану и Милана Драгићевић из Сједињених Америчких Држава.

15. мај 2011:

Учествовао у црквеним свечаностима у Жичкој епархији и Краљеву (саслуживао на Литургији патријарху српском Господину Иринеју и другим архијерејима и у чину освећења новог Епископског двора у Краљеву).

16 – 26. мај 2011:

Учешће у редовном заседању Светог архијерејског сабора Српске православне Цркве.

28. мај 2011:

Служио Литургију у капели Владичанског двора у Крагујевцу;

Посетио манастир Милешеву.

29. мај 2011:

Саслуживао патријарху српском Господину Иринеју и другим архијерејима на Литургији и чину освећења новоподигнуте цркве Светог великомученика Георгија у Пљевљима.

30. мај 2011:

Служио Литургију у Варварину и парастос изгинулима на варваринском мосту током војне интервенције НАТО снага у Југославији 1999. године;

Служио опело у Шимановцима своје зету Михајилу Стојкову.

31. мај 2011:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Димитрија у Крагујевцу – Сушица;

Рад у Епархијској канцеларији;

Присуствовао концерту композиција Светислава Божића у Првој крагујевачкој гимназији.

УПОКОЈИЛА СЕ У ГОСПОДУ МОНАХИЊА ЈУСТИНА, СЕСТРА МАНАСТИРА РАЛЕТИНАЦ

Сестра Јустина, у свету Милена Димитријевић, рођена је 26. децембра 1944. године у селу Мало Орашје, од оца Миливоја и мајке Драгине. Још као сасвим мала девојчица често је посећивала цркве и манастире, а присуствовала је и богомољачким састанцима.

У манастир Ралетинац одлази са својих 14 година, после завршене основне школе. У истом манастиру прима монашки постриг од тадашњег епископа шумадијског Валеријана, 11. јула 1968. године, а малу схиму добија од епископа шумадијског Саве.

Највише је радила на обнови манастира са сада блаженопочившом игуманијом Харитином, а касније ту обнову наставља и са садашњом игуманијом Евгенијом, са којом је и дошла у манастир, тако да је своју младост и животну снагу уложила у обнову манастира Ралетинца. Често су јој припадали и најтежи манастирски послови. Била је и веома добар познавалац типика и појања, тако да је често водила певницу. Исто тако, волела је и послове око цвећа, као и послове у манастирској башти, а за славу би увек украшавала колач и жито.

После кратке и врло тешке болести, прима велику схиму од епископа шумадијског Господина Јована, а недуго затим, примивши свете дарове, представила се у Господу 18. фебруара 2011. године.

Опело у манастирском храму Светих апостола Петра и Павла и сахрана у порти манастира Ралетинца обављени су 19. фебруара 2011. године. На опелу је чинодејствовао Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован, уз саслужење пет јеромонаха, два свештеника и једног ђакона, који се пригодном беседом и опростио од почивше схимонахиње Јустине. У опелу учешће је узело сво сестринство манастира Ралетинца, многобројно монаштво из других манастира, као и велики број житеља околних шумадијских села.

Миљан Никитовић, богослов

ДЕЧИЈА СТРАНА

„КО НЕ ПРИМИ ЦАРСТВА БОЖИЈЕГА КАО ДЕТЕ НЕБЕ ЗБИЉ ПЕТА“

ВАСКРС

Васкршње јутро кад заблиста,
Сви људи и дечица срца чиста,
Са радосћу ће дочекати,
Васкрслога Христа.

На васкршње јутрење,
Сва црквена звоне звона,
Сви се искрено молимо,
А испред нас стоји Христова икона.

Шарена јаја на столу стоје,
У исплетеној корпи од прућа,
Свако ће понети кући освећено,
И то ће бити чуваркућа.

Поздравимо Спаситеља,
Његова је жеља,
Да љубав, вера и нада,
мир Божији, у нашим срцима влада,
и да човечанство цело
следи Исусово дело.

У цркви нас дочека весело свешеник,
И каже: „Васкрс вам свима срећу донесе“,
љубим свештенику руку и одговарам,
Оче, Христос Воскресе.

Вукашин Гребих
6. разред

ОШ „Душан Поповић“ Бетушић

ВАСКРШЊИ ЧАС У ЈАГОДИНИ

У сусрет Васкрсењу, празнику над празницима, шести пут по реду јагодиски верочитељи у сарадњи са студентима Учитељског факултета у Јагодини одржали су едукативну манифестацију под називом „Васкршњи час“.

Овогодишњи домаћин је била Основна школа „Милан Мијалковић“, а учествовали су ученици 3. разреда градских школа уз присуство вероучитеља и директора свих школа. Манифестација је започета Васкршњом приредбом, која је организована вредним радом учитеља ове школе, а затим је започео Васкршњи час који су држали студенти Учитељског факултета у Јагодини.

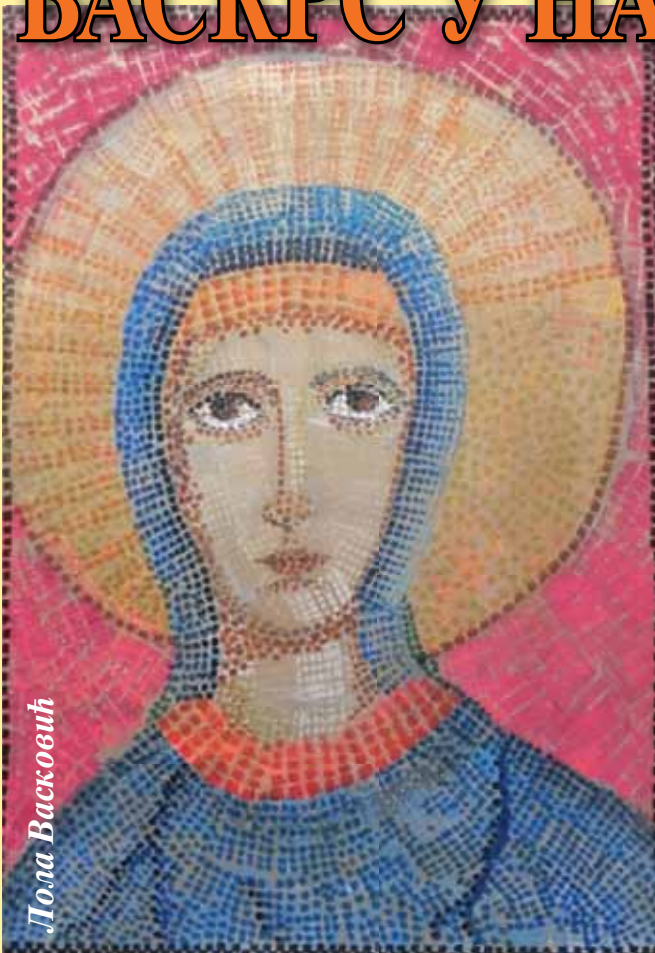
Тема ове манифестације је била Васкрсење као највећа победа и обичаји који су везани за Васкрс. Руководјени идејом да се идентитет једног народа чува кроз празнике јагодински вероучитељи су у потпуности испунили свој задатак, а то је да се смисао, пуноћа и значај Васкрсења Христовог приближи и усади у дечја срца. Други део Васкршњег часа је био у стваралачком духу. Осликавани су ликовни радови у којима су се јасно истицали Васкршњи мотиви.

Бојан Матић, вероучитељ

Јована Радојевић

ВАСКРС У НАШОЈ ШКОЛИ

Дола Васковић

Поводом највећег хришћанског празника Васкрса, чланови Ђачког парламента ОШ „19. Октобар“ у Маршићу, у сарадњи са Вршњачким тимом, ученицима млађих разреда и њиховим учитељима, организовали су 20. априла продајну изложбу васкршњих радова у циљу прикупљања средстава за помоћ манастиру Хиландар, што је само једна у низу хуманих акција које су на нивоу ове „мале“ школе организовали ове школске године.

Кроз низ креативних радионица, ученици наше школе су уз помоћ наставника и учитеља израдили оригиналне радове са васкршњим мотивима.

Продајној изложби која је постављена у холу матичне школе одазвали су се родитељи, ученици и сви запослени у нашој школи. Прикупљена средства, ученици су проследили вероучитељу Миодрагу Крстићу који их је проследио на жиро-рачун за помоћ манастиру Хиландар.

Марија Андрић, наставница историје

ЗАВРШНО ТАКМИЧЕЊЕ УЧЕНИКА НА КВИЗУ ИЗ ВЕРСКЕ НАСТАВЕ

У Првој крагујевачкој гимназији је 9. маја, у трећи понедељак по Васкрсу, одржано завршно такмичење ученика четири средње школе које су се пласирале у финале такмичења на Квизу из верске наставе. Учесници овогодишњег

финалног такмичења, које се по први пут одржава на нивоу свих средњих школа у Крагујевцу, су школе победнице у недавно одржаним полуфиналним такмичењима 4. и 5. маја. То су: Прва крагујевачка гимназија, Друга крагујевачка гимназија, Средња медицинска школа и Политехничка школа.

Такмичење је отпочело благословом Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована, уз присуство ректора Богословије светог Јована Златоуста протојереја-ставрофора др Зорана Крстића, начелника просвете града Крагујевца Радојка Дамјановића, директора школа финалиста и многобројне деце која су дошла да бодре и навијају за своје представнике. Директорка Прве крагујевачке гимназије Славица Марковић је на почетку поздравила све присутне и такмичарима пожелела успех.

Богат програм који је пратио овогодишње такмичење, водила је професорка Прве крагујевачке гимназије Селена Јанковић. О регуларности самог такмичења као и о броју освојених бодова, старао се Жири у следећем саставу: Миладин Мутавцић, вероучитељ у ТУШ „Тоза Драговић“ који је био и председник жирија, Ирена Баћић, вероучитељ у ОШ „Вук Караџић“ и Марко Гаљак, вероучитељ у Политехничкој школи. За техничку подршку, правила игре, као и избор самих питања и осмишљавање читавог Квиза, највећи труд су испољили Никола Милутиновић, вероучитељ у Другој крагујевачкој гимназији и Маја Марковић-Гашић, вероучитељ у средњој медицинској школи.

Током такмичења смењивала су се питања и одговори као и богат културно-уметнички програм. Њега су, по различитим тачкама, чинили: Јована Бабић, ученица Прве крагујевачке гимназије, Лена Даговић, ученица Друге крагујевачке гимназије и ученице Средње медицинске школе у извођењу Изворне песме. Најзапаженији су били ученици Богословије светог Јована Златоуста заједно са ученицима Средње економске школе, који су у режији Милића Јовановића, позоришног глумца Књажевско-српског Театра „Јоаким Вујић“ из Крагујевца, извели представу „Мудри Цар“.

Неизвесност и узбуђење, како међу такмичарима тако и међу навијачима, трајали су до самог краја, односно победник се није знао до одговора на последње питање. Ипак, председник Жирија Миладин Мутавцић је званично саопштио победника овогодишњег Квиза,

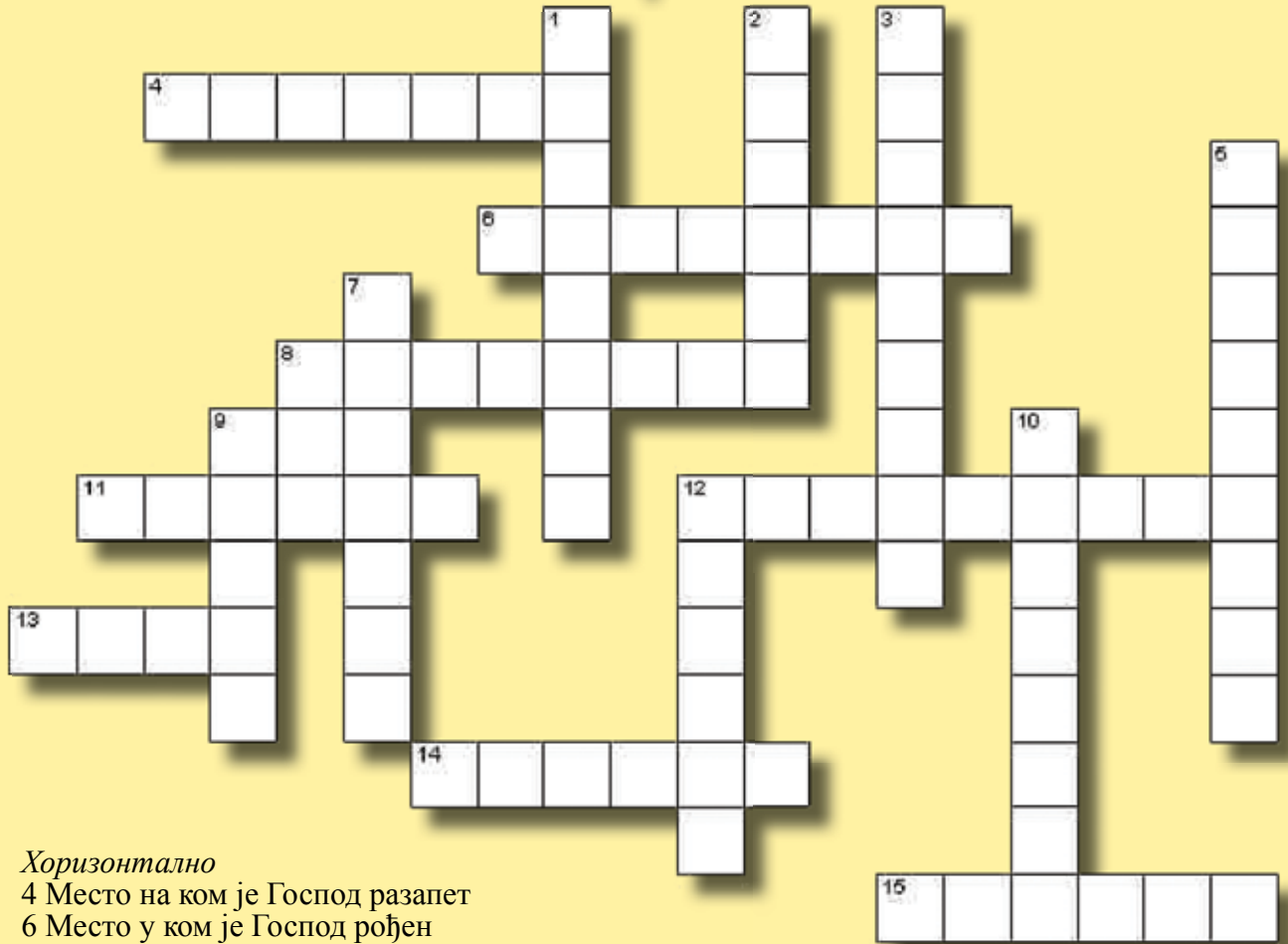
рекавши да су „убедљивом победом и без и једног погрешног одговора у свеукупном досадашњем такмичењу, прво место освојили ученици Прве крагујевачке гимназије“. Друго место припало је Средњој медицинској школи, док су треће место освојили ученици Друге крагујевачке гимназије. Потом је Његово Преосвештенство Епископ Јован честитао победницима и обратио се ученицима речима похвале за показано знање из верске наставе, подсетивши их да знање може да надима човека, а да је љубав та која нас чини људима и хришћанима. Потом су сви учесници овог такмичења добили поклоне уз благослов Епископа Јована, а победницима је припала награда тродневног поклоничког путовања до манастира Острога, под покровитељством Поклоничке агенције епархије шумадијске. На крају је и директорка Славица Марковић, као домаћин овог такмичења, свим учесницима уручила пригодне награде.

Хор ученика верске наставе Музичке школе у Крагујевцу, под диригентском руком Милоша Ђорђевића ученика III разреда Музичке школе и Прве крагујевачке гимназије, који је молитвено отворио овај скуп Васкршњим тропаром „Христос воскрес“, на крају су отпевали одломак из Литургије и тиме је ово такмичење, као својеврсни допринос завршници славе града Крагујевца, било завршено.

Драган Степковић, вероучитељ у Првој крагујевачкој гимназији

УКРШТЕНИЦА

Хоризонтално

- 4 Место на ком је Господ разапет
- 6 Место у ком је Господ рођен
- 8 Место одакле је била жена са којом је Господ разговарао на бунару
- 11 Земља из које су се Јевреји избавили преласком Црвеног Мора
- 12 Град који се назива Светим градом, место где је Господ проповедао и иза чијих зидина је распет
- 13 Село у коме је Господ учинио своје прво чудо претварања воде у вино
- 14 Једна од четири реке које извиру из Раја
- 15 Планина на којој се зауставила Нојева барка

Вертикално

- 1 Једно од имена за Константинопољ, данас Истанбул
- 2 Јужни део Израела у коме је Господ рођен
- 3 Место у ком је Господ учинио многа своја чуда, попут исцељења слуге, Петрове таште, одузетог кога су унели кроз кров
- 5 Море око ког су се одвили многи библијски догађаји, које је толико слано да у њему нема живота
- 7 Место у ком је анђео Гаврило објавио Богородици Радосну вест, и место у ком је Господ живео
- 9 Планина на којој је Мојсије примио 10 заповести
- 10 Име мора на коме је Господ позвао апостоле да буду "ловци људи" и регије у којој је Господ живео
- 12 Река у којој је Господ крштен

Дина Јовановић

фото
репортажа

ДАНИЛУС ИГНЕУ КРАГУЈЕВИЋУ

Каленик

ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ **НОВА ИЗДАЊА**

34000 Крагујевац,
Краља Александра I Карађорђевића
31а, п. ф. 54
телефони: +381 34 333 827;
+381 65 803 48 02
sum.eparhija@eunet.rs
http://www.crkveniartikli.org
http://www.eparhija-sumadijska.org.rs

